

Cyfarfod

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 28AIN TACHWEDD, 2024

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

*** NODER ***

***I gael mynediad cyhoeddus i'r cyfarfod, cysylltwch â ni**

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 22 Tachwedd 2024)

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (8)

Y Cynghorwyr

Ioan Thomas
Menna Baines
Huw Rowlands

Edgar Wyn Owen
Elfed Wyn ap Elwyn
Sedd wag

Arwyn Herald Roberts
Meryl Roberts

Annibynnol (4)

Y Cynghorwyr

Angela Russell
Rob Triggs

Richard Glyn Roberts
Elwyn Jones

Aelodau Lleyg (6)

Clare Hitchcock
Elwyn Rhys Parry
Carys Edwards
Sharon Warnes
Hywel Eifion Jones
Sedd Wag

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

3. MATERION BRYD

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater bryd ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

5 - 15

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 10fed o Hydref 2024 fel rhai cywir

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR

16 - 20

I ystyried yr adroddiad a chynnig sylwadau

6. ADRODDIAD PWYLLGOR GWELLA RHEOLAETHOL

21 - 27

I ystyried yr adroddiad

7. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid cau'r wasg a'r cyhoedd allan o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitemau canlynol gan ei fod yn debygol y datgelir gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir ym mharagraff Paragraff 14 o Atodiad 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972

Gwybodaeth ynglŷn â thrafodion ariannol neu fusnes unrhyw berson penodol (yn cynnwys yr awdurdod sydd yn dal y wybodaeth hynny). Mae budd cyhoeddus cydnabyddedig mewn bod yn agored ynglŷn â defnydd adnoddau cyhoeddus a materion ariannol cysylltiedig. Cydnabyddir fodd bynnag fod adegau, er gwarchod buddiannau ariannol a masnachol cyhoeddus fod angen trafod gwybodaeth o'r fath heb ei gyhoeddi. Mae'r adroddiad yn benodol ynglŷn a materion ariannol a busnes ynghyd a thrafodaethau cysylltiedig Byddai cyhoeddi gwybodaeth fasnachol sensitif o'r math yma yn gallu bod yn niweidiol i fuddiannau'r cyrff a'r Cyngor ac yn tanseilio hyder i rannu gwybodaeth sensitif ar gyfer ystyriaeth. Byddai hyn yn groes i'r budd cyhoeddus ehangach o sicrhau yr allbwn cyfansawdd gorau. Am y rhesymau hyn, mae'r mater yn gaeedig er y budd cyhoeddus.

8. ADRODDIAD ARCHWILIAD ARBENNIG - GOFAL CARTREF

Copi i'r Aelodau yn unig

9. AIL AGOR Y CYFARFOD I'R WASG A'R CYHOEDD

Bydd y Cadeirydd yn cynnig ail agor y cyfarfod i'r wasg a'r cyhoedd

10. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU 28 - 44

I ystyried diweddariad ar raglen waith Archwilio Cymru Chwarter 2

11. CYFRIFON TERFYNOL AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2024 A'R ARCHWILIAD PERTHNASOL 45 - 190

Cyflwyno

- Datganiad o'r Cyfrifon ôl-archwiliad
- Adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru
- Llythyr Cynrychiolaeth (Atodiad 1)

I ystyried a chymeradwyo'r wybodaeth cyn awdurdodi'r Cadeirydd i ardystio'r llythyr

12. RHEOLAETH TRYSORLYS 2024-25 ADOLYGIAD CANOL 191 - 201 BLWYDDYN

I ystyried a derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.

13. ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA 202 - 215 GWASANAETH 2023-24

I ystyried y wybodaeth a gyflwynir, a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

14. ADOLYGIAD O DDOSBARTHIADAU A MANNAU PLEIDLEISIO 216 - 228

I ystyried cynnwys yr adroddiad a nodi os yw'n barod i dderbyn canlyniadau'r adolygiad, fel y nodir yn yr Atodiad, a hefyd os dymunir cyflwyno unrhyw sylwadau ar ei gynnwys i'w rhoi gerbron y Cyngor.

15. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR 229 - 230

I ystyried y flaenraglen

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 10fed Hydref 2024

Presenoldeb:

Cynghorwyr: Menna Baines, Elwyn Jones, Edgar Wyn Owen, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Rowlands, Angela Russell, Ioan Thomas, Elfed Wyn ap Elwyn a Rob Triggs.

Aelodau Lleyg: Sharon Warnes, Eifion Jones, Clare Hitchcock, Carys Edwards a Rhys Parry

Swyddogion: Ffion Madog Evans (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio Mewnol), Delyth Jones-Thomas (Rheolwr Buddsoddi), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth), Eleri Jones (Uwch Swyddog Gweithredol) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd: Y Cynghorydd Paul Rowlinson (Aelod Cabinet Cyllid)

Eitem 6 Alan Hughes, Fflur Jones ac Yvonne Thomas (Archwilio Cymru); Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) a Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor)

Eitem 7: Cynghorydd Beth Lawton (Cadeirydd Pwyllgor Craffu) a'r Cynghorydd Dewi Jones (Is-gadeirydd Pwyllgor Craffu Gofal)

Eitem 13 Vera Jones (Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Arwyn Herald Roberts, Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid) a Dylan Owen (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol)

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Carys Edwards, yn eitem 7 ar y rhaglen (Cynnyrch Archwilio Mewnol - Cartref Plas Pengwaith) gan fod ei mhâm yn un o drigolion Plas Pengwaith. Nid oedd yn fuddiant a oedd yn rhagfarnu gan fod y pwnc yn rhan o adroddiad ehangach. Nid oedd rhaid iddi adael y cyfarfod.

3. MATERION BRYD

- a) Pryder am y risgiau uchel sydd ynghlwm a heriau cyfreithiol yn erbyn y Cyngor.
- Angen sicrwydd bod systemau cadarn mewn lle i reoli sefyllfaoedd o risg uchel
 - Angen diweddariad ar drefniadau yswiriant y Cyngor ac unrhyw risg sydd yn berthnasol i'r trefniant hwnnw
 - Angen sicrhau, yn dilyn derbyn argymhellion yr Arolygiad Allanol i drefniadau diogelu'r Cyngor, bod cynllun gweithredu manwl yn cael ei fabwysiadau fel modd o osgoi unrhyw risgiau a chostau i'r dyfodol.
- b) Tynnu sylw bod dwy sedd wag yn parhau ar y Pwyllgor

PENDERFYNWYD:

Cais i'r Cadeirydd drafod y pryderon gyda'r Pennaeth Cyllid fel bod modd i Aelodau'r Pwyllgor gael dealltwriaeth well o drefniadau'r Cyngor

4. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 5ed o Fedi 2024 fel rhai cywir.

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR

Cyflwynwyd adroddiad oedd yn rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel bod modd i'r Aelodau gael sicrwydd bod eu penderfyniadau yn cael sylw. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi cyfle i'r Aelodau ystyried y penderfyniad a wnaed gyda bwriad o ddileu'r eitem / penderfyniad pan fydd y weithred wedi cwblhau.

PENDERFYNWYD

Derbyn cynnwys yr adroddiad

6. ARCHWILIO CYMRU: 'GOFAL BRYD AC ARGYFWNG: LLIF ALLAN O'R YSBYTY – RHANBARTH GOGLEDD CYMRU'

Croesawyd Alan Hughes, Fflur Jones, Yvonne Thomas (Archwilio Cymru), Aled Davies a Dewi Wyn Jones i'r cyfarfod.

Cyflwynwyd adroddiad gan Archwilio Cymru yn cyfeirio at archwiliad a gyhoeddwyd Chwefror 2024, i ganfod os oedd gan gyrff y GIG ac Awdurdodau Lleol drefniadau priodol i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol, effeithlon a darbodus wrth reoli llif cleifion allan o'r ysbyty yn Rhanbarth Gogledd Cymru.

Adroddwyd bod rhyddhau cleifion o ysbytai yn broblem ar hyd y wlad a hynny yn bennaf oherwydd bod y galw yn yr angen wedi cynyddu. O ganlyniad, roedd hyn yn creu problemau megis gostyngiad yn y nifer gwelyau sydd ar gael, gan roi straen ar y gwasanaeth. Ategwyd bod prinder gweithlu, diffygion yn y prosesau rhyddhau a rhannu gwybodaeth yn ychwanegu at yr heriau. Nodwyd bod ymrwymiad cryf gan y Partneriaethau i geisio gwella'r sefyllfa a bod ymateb y rhanbarth i'r argymhellion wedi bod yn gadarnhaol.

Cyflwynwyd ymateb y sefydliad i'r argymhellion ac i'r Pwyllgor eu hystyried, gan Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant). Nodwyd bod gwaith a chanfyddiadau Archwilio Cymru wedi eu croesawu a bod yr ymateb yn un ar y cyd gan sefydliadau ar draws y rhanbarth, gyda Chyngor Gwynedd yn chwarae rhan allweddol yn y broses o ryddhau cleifion o'r ysbyty. Ategodd bod y rhanbarth yn cydnabod ac yn adnabod y gwelliannau sydd angen eu gweithredu i sicrhau cefnogaeth i gleifion ar ôl dod adref ac y byddai Gwynedd yn gwneud pob ymdrech i gydweithio gyda'r holl bartneriaethau i ymateb i'r heriau hyn. Nododd hefyd bod nifer o'r materion yn cyd-fynd â Blaenoriaethau Cyngor Gwynedd.

Materion yn codi o'r drafodaeth ddilynol:

- Er y cydweithio gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC), nid yw'r sefyllfa yn gwella; yn sefyllfa argyfyngus. Angen gweld esiamplau o gydweithio da
- Bod ardal BIPBC yn rhy fawr – nid yw'r prosesau yn addas i bwrpas pob ardal o fewn y rhanbarth
- Bod angen cynnal mwy o drafodaethau rhwng BIPBC, yr Awdurdodau Lleol a Phartneriaethau
- Bod gan y Blaid Lafur gynlluniau uchelgeisiol i atgyweirio'r Gwasanaeth Iechyd Genedlaethol (GIG) – sgôp yma i ymgysylltu gyda Llywodraeth Ganolog Llundain?

- Bod rhyddhau cleifion o'r ysbyty yn hen broblem – angen canolbwyntio ar be gall Gwynedd ei wneud i wella'r sefyllfa
- Byddai patrwm poblogaeth wedi bod yn ddefnyddiol fel rhan o'r adroddiad - yn gosod cyd-destun yr ardal oedd o fewn y rhanbarth
- BIPBC mewn mesurau arbennig yn aml - y broblem ddim i'w datrys yn hawdd
- Bod canran 'aros i becyn gofal cartref newydd ddechrau' yn uchel - gobeithio bod y Gwasanaeth yn edrych ar hyn
- Prinder gwelyau a staff yn yr ysbytai.

Mewn ymateb i gwestiwn;

- Ynglŷn â pha mor hyderus oedd y sefydliadau, wedi i'r argymhellion gael eu cyflawni, y bydd y sefyllfa wedi gwella ac os oedd adnoddau digonol i gynnal y gwaith, nodwyd bod pob ymdrech yn cael ei wneud i ymateb i'r materion a godwyd ac y bydd rhaid gwneud y defnydd gorau o'r hyn sydd ar gael yn barod. Awgrymwyd y gall addasiadau posib wella'r drefn, megis system technoleg gwybodaeth Cyngor Gwynedd yn rhedeg gyfochrog â system yr ysbytai fel bod modd hwyluso gwybodaeth uniongyrchol rhwng wardiau a chartrefi preswyl. Nododd mai hawdd yw dweud bod angen mwy o bobl i ddelio â hyn, ond ar hyn o bryd y strwythur staffio yn llawn (er bod problem recriwtio gofalmwr cartref a phreswyl). Ategwyd bod rhaid canolbwyntio ar newid diwylliant, y ffordd o weithio, drwy dargedu adnoddau yn y llyfdd cywir ac efallai ystyried peidio gor-ddarparu mewn rhai sefyllfaoedd; bod angen sicrhau bod y camau, yn unigol ac mewn partneriaeth yn arwain at wella'r sefyllfa.
- Ynglŷn ag argymhelliad 1 - 'Gwella Hyfforddiant a Chanllawiau' (dyddiad cwblhau Gorffennaf 2024), ac os oedd hyn wedi ei gwblhau o fewn yr amserlen - nodwyd bod y mater 'ar waith' a hynny oherwydd bod gwaith addasu polisi yn cael ei gwblhau.
- Ynglŷn â phwysigrwydd rhannu gwybodaeth ac mai anodd yw gweithredu heb wybodaeth gyfredol, derbyniwyd bod hyn wedi cael ei ddefnyddio fel esgus yn y gorffennol, ond gall rhannu gwybodaeth drwy ddefnyddio systemau technoleg gyfochrog, dynnu haenau oddi ar y broses - byddai yn gyfraniad positif ac yn lleihau risg o golli gwybodaeth (fyddai'n arferol yn cael ei gofnodi ar bapur)
- Ynglŷn â sylw am ddiffygion yn y broses rhyddhau a'r diffyg lle wedi rhyddhau, nodwyd bod gwahaniaethau mewn darpariaeth gofal yng Ngwynedd ac yn enwedig rhwng gofal trefol a gwledig. Ategwyd bod De'r Sir yn waeth na'r gogledd gyda diffygion gwelyau nyrsio a'r angen weithiau i wneud trefniadau tu allan i'r Sir. Yng nghyd-destun gwelyau preswyl, amlygwyd nad oedd cymaint o broblem yma oherwydd bod y wasanaeth yn canolbwyntio ar gefnogi'r claf i aros yn e cartref.

Diolchwyd am yr adroddiad gyda chais am ddiweddariad ymhen 12 mis. Roedd y pwyllgor yn rhannu eu cefnogaeth gyda'r Gwasanaeth ac yn gwerthfawrogi cymhlethdod y sefyllfa. Adroddwyd bod yr argymhellion wedi eu trafod yn y Tîm Rheoli a bod argymhellion Archwilio Cymru yn cyd-fynd a rhaglenni gwaith y Gwasanaeth Oedolion, lechyd a Llesiant; byddai hyn yn sicrhau bod cyfraniad Gwynedd i'r adolygiad yn un effeithiol.

PENDERFYNWYD:

**Derbyn cynnwys yr adroddiad
Cyflwyno diweddariad ar yr argymhellion ymhen 12 mis**

7. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddaru'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2024 hyd 30 Medi 2024. Amlygwyd bod

11 o archwiliadau'r cynllun gweithredol wedi eu cwblhau ac wedi ei gosod ar lefel sicrwydd uchel; digonol neu gyfyngedig.

Cyfeiriwyd at bob archwiliad yn ei dro. Materion yn codi o'r drafodaeth ddilynol:

- Meysydd Parcio (Amgylchedd)
 - Defnydd peiriannau talu – a oes opsiwn 'smart phone'
 - Peiriannau ffôn yn unig yn creu rhwystyr i bobl hŷn

Mewn ymateb, nododd y Rheolwr Archwilio bod y Gwasanaeth yn gorfod ystyried y risgiau sydd i ddefnyddio peiriannau arian parod yn unig a hefyd yn derbyn y rhwystrau sydd i bobl hŷn - yn anodd cael y balans yn gywir. Ategodd mai cyfuniad o ffyrdd i dalu sydd mewn defnydd ar hyn o bryd.

- Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth
 - Pryder bod yr archwiliad yn cyrraedd lefel sicrwydd cyfyngedig
 - Angen sicrwydd nad oes diffyg cael at y wybodaeth; angen bod yn dryloyw
 - A oedd canlyniad y sampl yn amlygu diffyg yn y wybodaeth a gyflwynwyd ynteu fod rheswm cyfreithiol dros beidio darparu yn 'gywir'?

Mewn ymateb, cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio bod yr atebion a wrthodwyd yn sampl yr archwiliad wedi eu gwrthod am resymau cyfreithiol ac felly'r Cyngor wedi cydymffurfio yn llawn gyda gofynion y Ddeddf. Ategwyd bod y lefel sicrwydd yn ffinio rhwng 'digonol' a 'chfyngedig', ac yn dilyn trafodaeth gyda'r tîm, cytunwyd ar lefel sicrwydd cyfyngedig oherwydd bod ystadegau perfformiad cyfradd prydlondeb Gwynedd yn 77%, sydd ychydig yn is nag ystadegau Llywodraeth y Deyrnas Unedig.

Mewn ymateb i'r diffyg cyrraedd targed ac i gwestiwn ategol os dylai'r mater gael ei gyfeirio at y Grŵp Llywodraethu, nododd y Rheolwr Archwilio bod y mater yn cael ei fonitro gan Grŵp Herio Perfformiad Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, er bod y staff yn ddibynol ar gyfraniad holl adrannau'r Cyngor i ddarparu'r wybodaeth.

Gyda'r mater yn ymdrin â sefyllfa ar draws y Cyngor, ystyriwyd os dylai'r Pwyllgor dderbyn adroddiad blynyddol yn nodi trefniadau'r Cyngor i ymdrin â materion Rhyddid Gwybodaeth yn yr un modd ag y mae Trefniadau'r Cyngor i ymdrin â materion Cwynion yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor.

- Cartrefi Gofal Preswyl Plas Pengwaith, Llys Cadfan a Plas Hafan
 - Nad oedd yr adroddiad yn adlewyrchu lefelau sicrwydd da yn y Cartrefi Gofal Preswyl - patrwm i'w weld yma
 - Awgrym i gyfeirio'r mater i'r Pwyllgor Craffu Gofal i edrych yn fanylach ar y materion ac ystyried datrysiad i'r materion diffyg rheolaeth
 - Awgrym pellach i gyfeirio'r mater i'r Grŵp Gwella Rheolaethau gan fod rhai materion elfennol yma - patrwm sydd yn bodoli ers blynyddoedd bellach
 - Angen ystyried a oes trefniadau digonol / cefnogaeth ddigonol ar gyfer y Rheolwyr

Gwahoddwyd y Cyng. Beth Lawton (Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal) i gynnig sylwadau a diolchodd am y cyfle i drafod y mater. Mewn ymateb i sylw ynglŷn ag amserlen ar gyfer ymateb i argymhellion yr archwiliad, nododd y Rheolwr Archwilio y byddai'r Uned Archwilio yn ail ymweld â'r mater yn y flwyddyn nesaf gan adolygu tystiolaeth o gynnydd neu drefnu ymweliad â'r tri chartref. Ategodd bod ffocws Archwilio Mewnol wedi newid o fod yn canolbwyntio mwy ar yr elfen gofal yn hytrach na materion ariannol.

Mewn ymateb i awgrym o gyflwyno'r mater i'r Grŵp Gwella Rheolaethau, nododd y Rheolwr Archwilio y byddai hyn yn gyfle gwych i drafod y mater gyda'r Rheolwyr, y

staff a swyddogion y Cyngor fel bod modd ceisio deall a datrys y rhwystrau. Nodwyd mai camgymeriadau elfennol oedd yma mewn maes anodd o absenoldebau staff uchel, o ddiffyg cael staff i ryddhau eraill i fynychu hyfforddiant, ynghyd a diffyg cyrsiau addas i staff, megis symud a thrin, (er i Reolwyr y cartrefi adnabod yr angen). Ateggodd bod y Rheolwyr yn awyddus i gael gwell dealltwriaeth o ofynion rheoli, ond nad oedd cefnogaeth a chymorth digonol ar gael iddynt.

PENDERFYNWYD:

- **Derbyn yr adroddiad**
- **Darganfyddiadau Archwiliadau Gwasanaethau Cartrefi Preswyl (Plas Pengwaith, Llys Cadfan a Plas Hafan) i'w cyfeirio at y Grŵp Gwella Rheolaethau.**

Enwebwyd Carys Edwards, Rhys Parry, Cyng. Angela Russell, Cyng. Meryl Roberts a'r Cyng. Ioan Thomas fel aelodau i'r Grŵp Gwella Rheolaethol gyda gwahoddiad i'r Cyng. Beth Lawton (Cadeirydd Pwyllgor Craffu) a'r Cyng. Dewi Jones (Is-gadeirydd Pwyllgor Craffu Gofal) i arsylwi. Petai materion yn codi o'r Grŵp Gwella Rheolaethol fydd angen sylw pellach, byddant yn cael eu cyfeirio at y Pwyllgor Craffu Gofal

Nodyn:

Archwiliad Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth – cais i ystyried bod gofynion Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 yn cael sylw'r Pwyllgor – y Pwyllgor i dderbyn adroddiad blynyddol yn nodi Trefniadau'r Cyngor i ymdrin â materion Rhyddid Gwybodaeth. Y Cadeirydd i drafod gyda Phennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol.

8. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2024/25

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddarau'r Pwyllgor ar y sefyllfa gyfredol o ran cwblhau Cynllun Archwilio Mewnol 2024/25. Cyfeiriwyd at statws y gwaith ynghyd â'r amser a dreuliodd ar bob archwiliad. Amlygwyd, hyd at 27 Medi 2024, bod 11 allan o'r 45 archwiliad unigol sydd yn y cynllun wedi eu rhyddhau yn derfynol neu wedi cau, sydd yn cynrychioli 24% o'r cynllun.

Cyfeiriwyd at addasiadau a wnaed i'r Cynllun a hynny oherwydd, gwyliau, salwch, hyfforddiant, rheolaeth a chyfarfodydd, gan ategu bod archwiliadau pellach wedi eu hychwanegu felly'n anorfod gwneud rhai newidiadau i'r Cynllun.

Nodwyd, yn unol ag arfer gorau a Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus, bod Cynllun Archwilio Mewnol yn destun adolygiad parhaus i sicrhau ei fod yn parhau'n gyfredol ac yn adlewyrchu newidiadau yn y busnes gan osod blaenoriaethau'r cynllun ar sail risg neu gais gan Bennaeth Adran.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad

9. TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION

Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid yn gofyn i'r pwyllgor nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion, ystyried penderfyniadau i'r Cabinet (15-10-2024) a sylwebu fel bo angen. Nodwyd bod yr adroddiad yn amlygu'r sefyllfa hyd ddiwedd Awst 2024.

Amlygwyd, er mwyn cau'r bwlch ariannol eleni, rhaid oedd gweithredu gwerth £5.6 miliwn o arbedion yn ystod 2024/25; cyfuniad o £3.6 miliwn oedd wedi eu cymeradwyo yn Chwefror 2023 ac arbedion newydd a gymeradwywyd yn Chwefror 2024 gwerth £2 filiwn.

Adroddwyd, dros y blynyddoedd diwethaf, ac fel sydd wedi ei adrodd i'r Pwyllgor yn gyson, gwelwyd trafferthion gwireddu arbedion mewn meysydd yn yr Adran Oedolion, lechyd a Llesiant a'r Maes Gwastraff, ac felly, bu i werth £2 filiwn o gynlluniau oedd â risgiau sylweddol i'w cyflawni, gael eu dileu yn ystod 2023/24.

Tynnwyd sylw at yr arbedion newydd ynghyd a'r arbedion oedd wedi eu cymeradwyo cyn hynny, megis cynlluniau arbedion hanesyddol am y cyfnod o'r flwyddyn ariannol 2015/16 hyd at y flwyddyn ariannol 2024/25. Amlygwyd bod 98%, sef dros £33.7 miliwn o'r £34.3 miliwn o arbedion, bellach wedi eu gwireddu.

Yng nghyd-destun y cynlluniau arbedion newydd gwerth £12 miliwn, adroddwyd bod 65% o'r arbedion eisoes wedi eu gwireddu gyda 8 miliwn pellach ar drac i gyflawni'n amserol. Er hynny, nodwyd bod risgiau i wireddu'r arbedion yn amlwg mewn rhai meysydd, megis yr Adran Oedolion, lechyd a Llesiant a'r Adran Amgylchedd.

Cyfeiriwyd at werth yr arbedion hynny sydd eisoes wedi eu cymeradwyo ar gyfer 2025/26 ymlaen ac fe nodwyd bod cynlluniau arbedion a thoriadau pellach ar gyfer 2025/26 eisoes dan ystyriaeth y Cyngor Gwynedd - bydd y rhain yn destun adroddiad pellach.

Wrth grynhoi'r darlun, adroddwyd bod £41.7 miliwn o arbedion wedi eu gwireddu (90% o'r £46.6 miliwn gofynnol dros y cyfnod) ac fe ragwelir y bydd 2% pellach yn cael ei wireddu erbyn diwedd y flwyddyn ariannol (er bydd oediad a rhai risgiau i gyflawni'r cynlluniau sydd yn weddill).

Diolchwyd am yr adroddiad

Materion yn codi o'r drafodaeth ddilynol:

- Bod risg o beidio cyflawni'r arbedion ynghyd a risg o gyflawni
- Bod yr adroddiad yn amlygu sefyllfa dda dros y 10 mlynedd ddiwethaf, ond bod angen canolbwyntio bellach ar y blynyddoedd mwyaf diweddar sydd wrth gwrs yn amlygu darlun o ddiffyg gwireddu arbedion oherwydd bod y sefyllfa yn mynd yn anoddach - awgrym i lunio tabl yn gwahaniaethu rhwng yr hanesyddol a'r cyfredol
- A yw'r adrannau yn hyderus y gallent gyflawni arbedion 2024/25?
- Pryder bod rhai arbedion yn llithro yn flynyddol
- Bod angen edrych ar ddiwylliant a threfniadau gwasanaethau - ystyried ffyrdd gwahanol o gyllidebu yn hytrach na 'naddu' neu ddefnyddio arian sydd wedi'i gasglu at ddiben arall.

Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd yr Aelod Cabinet bod pob ymgais yn cael ei wneud i leihau'r effaith andwyol ar drigolion Gwynedd. Ateggodd bod y risg o fethu cyflawni yn cael ei ystyried ac yn sicr yn amlwg mewn rhai sefyllfaoedd. O ran hyder adrannau i gyflawni arbedion 2024/25 nododd bod y sicrwydd yn amrywio o gynllun i gynllun a chyfeiriodd at Tabl 1 (Crynodeb o statws yr holl gynlluniau arbedion ers Ebrill 2015) yn yr adroddiadau oedd yn rhoi dadansoddiad o'r sefyllfa.

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion

Nodyn:

Llunio tabl i'r dyfodol sydd yn gwahaniaethu rhwng y sefyllfa hanesyddol a'r sefyllfa ddiweddaraf fel bod bodd adnabod risgiau i'r sefyllfa gyfredol

10. RHAGLEN GYFALAF 2024/25 – ADOLYGIAD DIWEDD AWST

Cyflwynwyd adroddiad gan Aelod Cabinet Cyllid yn amlygu rhaglen gyfalaf (sefyllfa diwedd Awst 2024) ynghyd a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Gofynnwyd i'r Pwyllgor graffu'r wybodaeth a chynnig sylwadau cyn cyflwyno am gymeradwyaeth y Cabinet 15 Hydref 2024.

Cyfeiriwyd at ddadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £169.8 miliwn am y 3 blynedd 2024/25 - 2026/27 ynghyd a'r ffynonellau sydd ar gael i ariannu'r cynnydd net sydd £51.6miliwn ers y gyllideb wreiddiol, gyda £33miliwn ohono yn deillio o ail broffilio ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol.

Ategwyd,

- Bod cynlluniau pendant mewn lle i fuddsoddi £117 miliwn yn 2024/25 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £48.8miliwn (42%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol.
- Bod £17.2 miliwn ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2024/25 i 2025/26 a 2026/27.
- bod y prif gynlluniau sydd wedi llithro ers y gyllideb wreiddiol yn cynnwys £4.1 miliwn Cynlluniau Ysgolion (Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac Eraill), £3.1 miliwn Cynlluniau Cronfa Ffyniant Bro, £2.7 miliwn Cynlluniau Ysgogi'r Economi ac Unedau Diwydiannol, £2.5 miliwn Cynlluniau Rheoli Carbon a Phaneli Solar, £1.2 miliwn Cynllun Hwb Iechyd a Gofal Penygroes a £1.1 miliwn Cynlluniau Sefydliadau Preswyl.

Tynnwyd sylw at restr grantiau ychwanegol mae'r Cyngor wedi llwyddo eu denu ers yr adolygiad diwethaf a oedd yn cynnwys, Grant Cymunedau Dysgu Cynaliadwy - Defnydd Cymunedol Ysgolion, Grantiau o'r Gronfa Trafnidiaeth Lleol (LTF) a'r Gronfa Teithio Llesol (ATF) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau, Grant Cronfa Tai Gofal ar gyfer cartrefi i blant gan Lywodraeth Cymru a Grant Cynnal a Chadw Ysgolion 2024/25.

Cyfeiriwyd at y wybodaeth am Ddangosyddion Darbodus Cyfalaf y Cyngor gan amlygu, yn unol â'r Côt Darbodus gan CIPFA, bod rhaid adrodd ar y wybodaeth - ategwyd bod y Cyngor wedi cydymffurfio yn llawn gyda pholisi ar fenthycia at ddibenion cyfalaf.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chynnydd o £370,000 mewn defnydd o fenthycia a pha mor hyderus oedd y penderfyniad i gefnogi hyn, nododd yr Aelod Cabinet bod y benthyciad yn un ar gyfer adnewyddu fflyd cerbydau'r Adran Amgylchedd fel modd o gyflawni dyletswyddau sero net (o ddefnyddio cerbydau trydan ac nid disel). Er yn swm sylweddol, roedd y benthyciad yn dderbyniol.

Mewn ymateb i sylw bod rhaid ail-broffilio rhaglen gwariant mewn ymateb i golled grant Llywodraeth Cymru, cyfeiriwyd at y rhesymeg a'r cyfiawnhad dros yr argymhellion gan nodi eto,

- bod £17.2m ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ailbroffilio o 2024/25 i 2025/26 a 2026/27, ond ni achoswyd unrhyw golled ariannu i'r Cyngor ble gwelwyd cynlluniau yn llithro.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor

11. CYLLIDEB REFENIW 2024/25 ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2024

Cyflwynwyd adroddiad gan Aelod Cabinet Cyllid yn manylu ar yr adolygiad diweddaraf o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2024/25, a'r rhagolygon tuag at ddiwedd y flwyddyn ariannol. Gofynnwyd i'r Pwyllgor graffu'r wybodaeth a chynnig sylwadau cyn cyflwyno am gymeradwyaeth y Cabinet 15 Hydref 2024.

Gosododd yr Aelod Cabinet y cyd-destun i'r adroddiad drwy nodi:-

- Nad oedd y darlun yn unigryw i Wynedd
- Er bod cronfeydd wrth gefn Gwynedd yn hanesyddol yn gryf, maent yn gwagio yn sydyn
- Tangyllido sydd yma ac nid diffyg rheolaeth gyllidol
- Bod pob ymgais yn cael ei wneud i leihau'r effaith ar drigolion Gwynedd

Ategodd mai adrodd ar y sefyllfa oedd y Swyddogion Cyllid ac mai'r Adrannau eu hunain oedd yn gyfrifol am eu cyllidebau.

Cyfeiriwyd ar dalfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau gan adrodd, yn dilyn adolygiad diwedd Awst mae'r rhagolygon yn awgrymu y bydd gorwariant o £7.6 miliwn ac y bydd chwech o'r adrannau yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelwyd gorwariant sylweddol ar gyfer yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC a'r Adran Amgylchedd.

Y prif faterion:

- Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant - derbyniodd yr Adran ddyraniad cyllideb ychwanegol barhaol o dros £3.2 miliwn eleni i gwrdd â phwysau mewn gwahanol feysydd; mae'r rhagolygon diweddaraf yn awgrymu bydd £2.7 miliwn o orwariant erbyn diwedd y flwyddyn (i'w gymharu â £3.9 miliwn yn 2023/24). Y gorwariant yn ganlyniad o gyfuniad o nifer o ffactorau sy'n cynnwys cynnydd yn y pwysau ar y ddarpariaeth gofal cartref, Y prif faterion eraill yn cynnwys taliadau uniongyrchol sydd yn gorwario £1.3 miliwn yn y gwasanaeth pobl hŷn, a llety cefnogol yn y gwasanaeth anabledd dysgu. Gwaith wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr y llynedd i edrych ar sefyllfa ariannol yr adran
- Adran Plant a Theuluoedd - sefyllfa ariannol yr adran wedi gwaethygu'n sylweddol ers sefyllfa 2023/24 pryd adroddwyd ar orwariant o £2.6 miliwn; bellach wedi cynyddu i £3.2 miliwn; yn bennaf o ganlyniad i gynnydd yng nghostau lleoliadau all-sirol. Gwelwyd cynnydd yng nghymhlethdodau pecynnau a defnydd cynyddol ddiweddar o leoliadau heb eu cofrestru. O ganlyniad i'r gorwariant eithriadol gan yr Adran Plant a Theuluoedd, mae'r Prif Weithredwr wedi comisiynu gwaith i egluro manylder y darlun yng ngofal Plant, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a rhaglen glir i ymateb. Bydd y gwaith yn cael ei arwain gan Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Adran Addysg - Yn dilyn gorwariant o £1.5 miliwn yn ystod y flwyddyn ariannol 2023/24 ar gludiant ysgolion, bu i'r maes dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol eleni o £896k ar sail barhaol ac £896k pellach am flwyddyn yn unig, i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion yn dilyn ail-dendro cytundebau, ac felly adroddir ar sefyllfa ariannol gytbwys.
- Byw'n Iach –dros y blynyddoedd diwethaf, gan fod lefelau incwm Cwmni Byw'n Iach wedi cael ei amharu, mae'r cwmni wedi derbyn cefnogaeth ariannol flynyddol gan y Cyngor uwchlaw'r taliad cytundebol y cytundeb darparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Mae'r gefnogaeth ariannol yn parhau eleni a'r swm gofynnol yn £101k.
- Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC - rhagwelir gorwariant o £649k; gwelwyd lleihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm gwasanaethau prifffyrdd. Ym mwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau, gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau

strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus, tra bod colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus.

- Adran Amgylchedd - gorwariant o £1,083k yn cael ei ragweld, gyda'r tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes casglu gwastraff ac ailgylchu yn parhau ac yn gyfrifol am £664k o'r gorwariant. Costau cyflogaeth a lefelau salwch a goramser yn broblemus yn y maes, ond y mater yn derbyn sylw ac felly i weld yn lleihau. Diffyg incwm parcio hefyd yn amlwg eleni yn ogystal â nifer o gynlluniau arbedion yn llithro.
- Tai ac Eiddo - pwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant yn y maes oddeutu £6.4 miliwn eleni (o gymharu â 6.8 miliwn y llynedd). Bod gorwariant o £227k yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth Cyngor a hefyd £1.2 miliwn o gyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau ar gyfer 2024/25 i gynorthwyo gyda'r pwysau ychwanegol.
- Corfforaethol - rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2024/25 gyda chynnyrch treth ychwanegol a lleihad yn y niferoedd sydd wedi hawlio gostyngiad treth cyngor o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol.

Adroddwyd bod adroddiad Cynllun Ariannol Tymor Canolig wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet ym mis Mai 2024, oedd yn amlinellu cyfundrefn arbedion a thoriadau er mwyn ymateb i'r sefyllfa ariannol. Roedd yr adroddiad yn cynnwys argymhell rhewi gwariant yn ystod y flwyddyn pe byddai'n dod i'r amlwg fod gorwariant sylweddol yn debygol. O ystyried y rhagolygon gwariant diweddaraf, ystyriwyd fod mesur o'r fath yn briodol ac felly, bydd rhaid cael cyfuniad o drefniadau rhewi gwariant ynghyd â gwneud defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor i gyllido'r blwch ariannol a ragwelir am 2024/25.

Diolchwyd am yr adroddiad

Sylwadau yn codi o'r drafodaeth ddilynol:

- Bod y gorwariant yn bryder
- Gwaith a gomisiynwyd gan y Prif Weithredwr - er yn adrodd bod gwaith yn cael ei gomisiynu, nid oes gwybodaeth wedi ei dderbyn - hanfodol bod canfyddiadau'r gwaith yn cael ei gyflwyno i'r pwyllgor
- Defnydd o gronfeydd wrth gefn yn achosi pryder. Os defnyddio'r arian yma, rhaid sicrhau bod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y llofnod priodol - yn ymateb i'r angen
- Yn derbyn yr argymhellion, a'r datganiad nad yw Gwynedd yn unigryw
- Adolygiad o sefyllfa ariannol Oedolion - y wybodaeth o ddefnydd i osod cyllideb - beth yw amserlen y gwaith yma? Angen i'r Cabinet herio pryd fydd y gwaith ar gael - angen sicrwydd bod y gwaith mewn lle
- Eifen o obaith bod incwm yn dod i mewn - realiti ydy paratoi ar gyfer sefyllfa lle bydd lleihad mewn incwm - rhaid i'r gorwario stopio

Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd yr Aelod Cabinet ei fod yn rhannu'r pryder o ddefnyddio arian wrth gefn gan amlygu pwysigrwydd mewn gwneud newidiadau sylweddol. Nododd bod y Cyngor wedi comisiynu CIPFA i wneud astudiaeth o sut mae Gwynedd yn cymharu gydag Awdurdodau eraill gan edrych ar brosesau ac ystyried gwneud pethau'n wahanol.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â chostau defnydd lleoliadau allsirol gan yr Adran Plant a Theuluoedd ac er yn croesawu datblygiad Grwpiau Bychain o sicrhau darpariaeth o fewn y Sir, mai araf yw'r broses ac y byddai'n annhebygol o wneud gwahaniaeth mawr i'r gorwariant, nodwyd mai'r gobaith yw canolbwyntio ar yr achosion mwyaf eithriadol yn gyntaf i leihau'r gost. Er yn derbyn bod y broses yn cymryd amser, ac y bydd angen penodi staff ar gyfer y lleoliadau hyn, bydd y datblygiad yn un buddiol yn y pendraw.

PENDERFYNWYD:

- **Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau**
- **Cytuno gyda'r argymhelliad i'r Cabinet:**
 - **Trosglwyddo £1,868k o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor**

Nodyn:

Gwaith sydd wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr i gael gwell dealltwriaeth o orwariant eithriadol gan yr Adran Oedolion Iechyd a Llesiant: cais i'r Cabinet herio beth yw amserlen y gwaith yma – angen sicrwydd bod y gwaith yma yn ei le i osod cyllideb

12. DIWEDDARIAD CHWARTEROL RHEOLAETH TRYSORLYS

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Buddsoddi yn adrodd ar wir ganlyniadau rheolaeth trysorlys y Cyngor 2023/24 hyd 30 Mehefin 2024, yn erbyn Strategaeth Rheolaeth Trysorlys 2024/25 a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn Mawrth 2024. Nodwyd bod y strategaeth yn gofyn i'r Rheolwr Buddsoddi adrodd ar ddangosyddion darbodus rheoli'r trysorlys yn chwarterol gydag adolygiad o'r flwyddyn ariannol llawn hefyd i'w gyflwyno i'r Pwyllgor pan yn amserol.

Adroddwyd bod y flwyddyn wedi bod yn flwyddyn brysur a llewyrchus iawn i weithgaredd rheolaeth trysorlys y Cyngor gyda'r arian wedi cael ei gadw'n ddiogel a'r cyfraddau llog wedi bod yn uchel ac wedi cynhyrchu incwm llog sylweddol.

Ar 30 Mehefin 2024, roedd y Cyngor mewn sefyllfa gref iawn gyda buddsoddiadau net a hynny oherwydd y lefel uchel o fuddsoddiadau a chyfalaf gweithredol. Roedd hyn yn cynnwys arian y Bwrdd Uchelgais a'r Gronfa Bensiwn. Nodwyd nad oedd unrhyw symud sylweddol wedi bod yn lefel y benthyciadau yn y 3 mis diwethaf; y Cyngor yn parhau gyda'r strategaeth o ddefnyddio adnoddau mewnol cyn benthycia'n allanol. Ategwyd bod y Cyngor yn buddsoddi mewn banciau a chymdeithasau adeiladau, awdurdodau lleol, cronfeydd marchnad arian, swyddfa rheoli dyledion a chronfeydd wedi'i pwlio, a rhain yn gyson gyda'r math o fuddsoddiadau sydd wedi ei wneud gan y Cyngor ers nifer o flynyddoedd bellach. Adroddwyd bod y gyfradd banc sylfaenol wedi bod yn 5.25% yn y cyfnod mae'r dychweliadau wedi bod yn uchel.

Nodwyd bod yr holl weithgareddau wedi cydymffurfio'n llawn gyda chod ymarfer CIPFA a Rheolaeth Trysorlys y Cyngor sydd yn newyddion da ac yn amlygu rheolaeth gadarn dros yr arian. Tynnwyd sylw at y Meincnod Ymrwymadau (liability benchmark) gan nodi ei fod yn arf pwysig i ystyried os yw'r Cyngor yn debygol o fod yn fenthyciwr hirdymor neu'n fuddsoddwr hirdymor yn y dyfodol, ac felly yn siapio ffocws strategol a miniogi penderfyniadau. Amlygwyd bod y Cyngor yn disgwyl parhau i fod uwchlaw ei feincnod hyd at 2025 a hynny oherwydd bod y Cyngor yn dal cronfeydd wrth gefn, a'r llif arian hyd yma wedi bod yn is na'r rhagdybiaethau a wnaed pan fenthycwyd yr arian.

Wrth edrych i'r dyfodol, nodwyd nad oedd angen benthycia yn y tymor hir yn seiliedig ar y rhagamcanion cyfredol, ond efallai bydd angen ystyried hyn yn y tymor byr, yn y dyfodol agos.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth

13. CYDBWYLLGOR CORFFOREDIG Y GOGLEDD - SEFYDLU IS-BWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad gan Rheolwr Democratiaeth ac Iaith yn nodi, yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ('Deddf 2021') bod angen i Cydbwyllgor Corfforaethol y Gogledd 2021 greu Pwyllgor Llywodraethu Archwilio ei hun. Eglurwyd bod Cydbwyllgor Corfforaethol y Gogledd bellach wedi penderfynu creu Is-bwyllgor Llywodraethu gyda'r aelodaeth i gynnwys chwe Cynghorydd (un o bob un o'r Cyngorau Cyfansoddol) a thri aelod lleyg.

Ategwyd mai dymuniad yr Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd penodi aelodau o Bwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio presennol y Cyngorau Cyfansoddol ac i bob un o'r Cyngorau Cyfansoddol enwebu Cynghorydd o'i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei hun fel ei brif enwebai ynghyd ag ail Gynghorydd i weithredu fel dirprwy (i sicrhau cworwm pan nad yw'r prif enwebai ar gael). Roedd gofyn i'r Cyngorau Cyfansoddol hynny os ydynt yn dymuno, hefyd enwebu aelod lleyg i'w hystyried i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Corfforedig y Gogledd.

PENDERFYNIAD

- **Enwebu'r Cynghorydd Ioan Thomas i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd**
- **Enwebu'r Cynghorydd Richard Glyn i weithredu fel dirprwy i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd**
- **Enwebu Carys Edwards (Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Gwynedd) i'w hystyried i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd**

14. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO HYD CHWEFROR 2025

Cyflwynwyd blaen raglen o eitemau ar gyfer cyfarfodydd y Pwyllgor hyd Hydref 2025.

PENDERFYNIAD:

Derbyn y Rhaglen waith ar gyfer Tachwedd 2024 - Hydref 2025

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 13:10

CADEIRYDD

Eitem 5

PWYLLGOR

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD

28 TACHWEDD 2024

TEITL

GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR

PWRPAS YR ADRODDIAD

CYFLWYNO DIWEDDARIAD AR WEITHREDU PENDERFYNIADAU
BLAENOROL Y PWYLLGOR

AWDUR

DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID

GWEITHREDIAD

ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio, fel bod modd i'r aelodau gael sicrwydd fod eu penderfyniadau yn cael sylw.
- 1.2 Mae hyn yn cyfrannu at roi sicrwydd i'r aelodau fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithredu'n effeithiol.
- 1.3 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y penderfyniadau a wnaed. Lle mae'r weithrediad wedi ei gwblhau, neu lle nad oedd gweithrediad pellach yn angenrheidiol, mae'r llinell yn cael ei dynnu o'r tabl ar ôl i'r Pwyllgor ystyried y mater.

2. PENDERFYNIADAU ERS SEFYLDU'R CYNGOR NEWYDD (MAI 2022)

Cyfarfod 9 Chwefror 2023

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
DIWEDDARIAD AR ADRODDIADAU SYDD WEDI EU CYHOEDDI YN DDIWEDDAR GAN ARCHWILIO CYMRU	<ul style="list-style-type: none">• Derbyn yr adroddiad ac ymateb y rheolwyr i argymhellion 'Trefniadau ar gyfer ymateb i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021• Cyflwyno adroddiad ymhen 6 mis i ddiweddarau'r Pwyllgor ar drosglwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd fel bod modd symleiddio llywodraethu ac osgoi dyblygu rhwng y ddau gorff• Derbyn yr adroddiad ac ymateb y rheolwyr i argymhellion "Diweddariad ar Gynnydd Datgarboneiddio"	O safbwynt trosglwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd, mae'r cynllun yn symud yn ei flaen ar lefel rhanbarthol. Y dyddiad targed trosglwyddo bellach yw 1 April 2025.

Cyfarfod 5 Medi 2024

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
<p>GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R CYNGOR</p>	<p>Derbyn cynnwys yr adroddiad. Nodyn: Ychwanegu i'r daflen penderfyniad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bod angen cynnal sesiwn gwybodaeth ar y maes digartrefedd i aelodau'r Pwyllgor ddeall y maes yn well ac i ddeall y rhesymau pam fod costau yn y maes mor uchel • Dymuniad y Pwyllgor i dderbyn hyfforddiant Ffordd Gwynedd 	<p>Mae gwaith yn mynd rhagddo i adnabod a llunio sesiynau gwybodaeth. Y bwriad oedd eu cynnal yn ystod hydref 2024 ond ma'e'n debyg y byddant bellach yn digwydd yn gynnar yn 2025.</p>
<p>DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2023/24</p>	<p>Derbyn yr adroddiad. Cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo</p> <p>Nodyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Angen ail ystyried sgôr tebygolrwydd Cyfreithlondeb • Angen ystyried adolygu'r cwestiynau ac addasu'r ddogfen i fod yn eglur i drigolion Gwynedd - er yn cydymffurfio â chanllawiau CIPFA, awgrym i ystyried cyfuno gyda'r asesiad o drefniadau llywodraethu sydd wedi ei gynnwys yn Hunanasesiad Cyngor Gwynedd i osgoi dyblygu gwaith 	<p>Mae'r sgôr Cyfreithlondeb wedi cael ei ystyried gan y Grŵp Llywodraethu (gan gynnwys y Swyddog Monitro) sydd wedi dod i gasgliad fod y sgôr presennol yn briodol.</p> <p>Bydd arddull y dogfen yn cael ei ystyried wrth baratoi Datganiad 2025.</p>
<p>ARCHWILIO Cymru – DIWEDDARIAD CHWARTER 1</p>	<p>Derbyn yr adroddiad. Nodyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwaith Archwilio Perfformiad 'Prosiect Lleol – Gwastraff ac Ailgylchu' – angen pwysu i gadarnhau'r amserlen 	<p>Rhagwelir y bydd cadarnhad os bydd y gwaith yn mynd yn ei flaen a'i peidio yn niweddariad Chwarter 2.</p>
<p>ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL AC HUNANASESIAD (drafft) CYNGOR GWYNEDD 2023/24</p>	<p>Derbyn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol a'r Hunanasesiad Drafft 2023/24.</p> <p>Nodyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Angen ystyried trefniadau ymgynghori priodol i'r dyfodol i sicrhau mewnbyn trigolion Gwynedd yn y broses 2. Angen cynnwys y Pwyllgor yn gynharach yn y broses – awgrym i gynnal gweithdy gyda'r Aelodau fel bod y Pwyllgor yn cael mewnbyn a gwell cyfle i gynnig argymhellion 3. Wrth gyflwyno data – angen sicrhau eglurhad llawn e.e, osogi categorïau ieithyddol mewn ysgolion uwchradd 4. Cynyddu Cyflenwad o Dai i Bobl Leol - angen amlygu'r effaith ac nid y nifer yn unig <p>Prosiectau Gwynedd Yfory</p>	<p>1.Mae bwriad i gymeryd rhan yn yr Arolwg Preswylwyr Cenedlaethol sy'n cael ei gydlynu gan Data Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn fuan yn ystod 2025, gyda unrhyw adborth yn bwydo i mewn i hunanasesiadau yn y dyfodol.</p> <p>2. Gwaith yn mynd rhagddo i geisio adnabod y ffordd orau i gael mewnbyn gan y Pwyllgor yn gynt yn y broses.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Moderneiddio Adeiladau ac Amgylchedd Dysgu - ychwanegu bod arolygiad RAC wedi ei gynnal • Hyrwyddo Llesiant Plant a Phobl Ifanc - ychwanegu bod cynlluniau / ymgyrchoedd yn eu lle gan yr Adran Addysg i wella presenoldeb disgyblion • Ymestyn Cyfleoedd Chwarae a Chymdeithasu – ychwaegu cefnogaeth arainnol ychwanegol gan y Cyngor i Ganolfannau Bwy'n Iach – hyn wedi bod yn benderfyniad positif 	<p>3. Y fersiwn drafft a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi ei haddasu ar gyfer ei chyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor Llawn er mwyn rhoi eglurhad llawn.</p> <p>4. Bydd hyn yn digwydd ar lafar wrth gyflwyno'r adroddiad i'r Cabinet a'r Cyngor Llawn.</p>
BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR	<p>Derbyn y Rhaglen waith ar gyfer Medi 2024 - Medi 2025.</p> <p>Nodyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ystyried pryd fyddai'n addas adolygu Rhaglen Waith Hunanasesiad y Pwyllgor 	I'w drafod yng nghyfarfod 16 Ionawr 2025.

Cyfarfod 10 Hydref 2024

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
<p>MATERION BRYG -</p> <p>1. Pryder am y risgiau uchel sydd ynghlwm a heriau cyfreithiol yn erbyn y Cyngor.</p> <p>2. Tynnu sylw bod dwy sedd wag yn parhau ar y Pwyllgor</p>	<p>Cais i'r Cadeirydd drafod y pryderon gyda'r Pennaeth Cyllid fel bod modd i Aelodau'r Pwyllgor gael dealltwriaeth well o drefniadau'r Cyngor</p>	<p>Mae Cadeirydd y Pwyllgor wedi cysylltu gyda'r Prif Weithredwr i gyfathrebu pryderon am faterion risg, a ffyrdd o rannu gwybodaeth gyda'r aelodau lleig. Rydym wrthi'n sefydlu dyddiad er mwyn i'r aelodau lleig gwrrdd â'r Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Corfforaethol, Swyddog Monitro a'r Pennaeth Cyllid.</p>
GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R CYNGOR	Derbyn cynnwys yr adroddiad	Dim gweithrediad pellach.
ARCHWILIO CYMRU: GOFAL BRYG AC ARGYFWNG: 'LLIF ALLAN O'R YSBYTY – RHANBARTH GOGLEDD CYMRU'	<ul style="list-style-type: none"> • Derbyn cynnwys yr adroddiad • Cyflwyno diweddariad ar yr argymhellion ymhen 12 mis 	Disgwylir diweddariad ymhen 12 mis.

<p>CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Derbyn yr adroddiad • Darganfyddiadau Archwiliadau Gwasanaethau Cartrefi Preswyl (Plas Pengwaith, Llys Cadfan a Plas Hafan) i'w cyfeirio i'r Grŵp Gwella Rheolaethol. <p>Enwebwyd Carys Edwards, Rhys Parry, Cyng Angela Russell, Cyng Meryl Roberts a'r Cyng Ioan Thomas fel Aelodau i'r Grŵp Gwella Rheolaethol gyda gwahoddiad i'r Cyng Beth Lawton (Cadeirydd Pwyllgor Craffu) a'r Cyng Dewi Jones (Is-gadeirydd Pwyllgor Craffu Gofal) i arsylwi. Petai materion yn codi o'r Grŵp Gwella Rheolaethol fydd angen sylw pellach, byddant yn cael eu cyfeirio i'r Pwyllgor Craffu Gofal</p> <p>Nodyn: Archwiliad Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth – cais i ystyried bod gofynion Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 yn cael sylw'r Pwyllgor – y Pwyllgor i dderbyn adroddiad blynyddol yn nodi Trefniadau'r Cyngor i ymdrin â materion Rhyddid Gwybodaeth</p>	<p>Cyfeirwyd tri cartref preswyl sef Plas Pengwaith, Llys Cadfan a Plas Hafan i'r Gweithgor Gwella Rheolaethau yng nghyfarfod Hydref - mae'r Gweithgor wedi cyfarfod ar 6 Tachwedd 2024 a bydd adroddiad yn mynd gerbron y Pwyllgor heddiw.</p>
<p>CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2024/25</p>	<p>Derbyn yr adroddiad</p>	<p>Dim gweithrediad pellach.</p>
<p>TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION</p>	<p>Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion</p> <p>Nodyn: Llunio tabl i'r dyfodol sydd yn gwahaniaethu rhwng y sefyllfa hanesyddol a'r sefyllfa ddiweddaraf fel bod bodd adnabod risgiau i'r sefyllfa gyfredol</p>	<p>Dim gweithrediad pellach.</p>
<p>RHAGLEN GYFALAF 2024/25 – ADOLYGIAD DIWEDD AWST</p>	<p>Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor</p>	<p>Dim gweithrediad pellach.</p>
<p>CYLLIDEB REFENIW 2024/25 ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2024</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau • Cytuno gyda'r argymhelliad i'r Cabinet: • Trosglwyddo £1,868k o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor <p>Nodyn: Gwaith sydd wedi ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr i gael gwell dealltwriaeth o</p>	<p>Y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol yn adrodd i'r Pwyllgor 28/11/24 i roi diweddariad ar y gwaith o edrych i fewn i'r gorwariant yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant.</p>

	orwariant eithriadol gan yr Adran Oedolion lechyd a Llesiant: cais i'r Cabinet herio beth yw amserlen y gwaith yma – angen sicrwydd bod y gwaith yma yn ei le i osod cyllideb	
DIWEDDARIAD CHWARTEROL RHEOLAETH TRYSORLYS	Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth	Dim gweithrediad pellach.
CYDBWYLLGOR CORFFOREDIG Y GOGLEDD - SEFYDLU IS-BWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	<ul style="list-style-type: none"> • Enwebu'r Cynghorydd Ioan Thomas i wasanaethu ar Is-Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd • Enwebu'r Cynghorydd Richard Glyn i weithredu fel dirprwy i wasanaethu ar Is Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd • Enwebu Carys Edwards (Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Gwynedd) i'w hystyried i wasanaethu ar Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd 	Dim gweithrediad pellach.
BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR	Derbyn y Rhaglen waith ar gyfer Tachwedd 2024 - Hydref 2025	Dim gweithrediad pellach.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys y tablau uchod a chynnig unrhyw sylwadau.

Eitem 6

PWYLLGOR	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD	28 TACHWEDD 2024
TEITL	ADRODDIAD Y GWEITHGOR GWELLA RHEOLAETHAU
PWRPAS YR ADRODDIAD	ADRODD AR Y CYFARFOD A GYNHALIUYD AR 6 TACHWEDD 2024
AWDUR	CARYS EDWARDS (CADEIRYDD)
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD

1. CYFLWYNIAD

1.1 Cynhaliwyd cyfarfod y Gweithgor ar 6 Tachwedd 2024 gyda Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Carys Edwards, Rhys Parry (Is-Gadeirydd) a'r Cynghorwyr Angela Russell a Ioan Thomas, Bleddyn Rhys (Arweinydd Archwilio) a Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio) yn bresennol.

1.2 Penderfynwyd yn y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 10 Hydref 2024 i alw'r archwiliadau canlynol gerbron y Gweithgor Gwella Rheolaethau:

- Plas Pengwaith
- Llys Cadfan
- Plas Hafan

1.3 Bu i'r archwiliadau uchod dderbyn lefel sicrwydd "Cyfyngedig", sef "Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt."

2. PRIF DDARGANFYDDIADAU

Prif ddarganfyddiadau'r archwiliadau gwreiddiol oedd:

2.1 *Plas Pengwaith*

Gwiriwyd sampl o 10 anfoneb, ond gan nad oedd y cartref yn cadw cofnod o ddyddiad codi archebion, ni ellid cadarnhau eu bod wedi eu codi cyn derbyn yr anfoneb. Cadarnhaodd y Clerc ei bod yn derbyn sawl anfoneb i'w talu heb archeb i'w cefnogi, ond ei bod ar achlysuron tebyg, yn holi'r Rheolwr neu staff y gegin (sydd â hawl i godi archeb) am ddilysrwydd yr anfoneb cyn talu. Cytunodd o hyn ymlaen i gofnodi dyddiadau codi archebion.

Yn ystod yr ymweliad gwelwyd fod nifer o brofion wedi eu methu ar y larymau tân, goleuadau argyfwng, llwybrau dianc, a'r diffoddwyr tân. Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod yn ddiweddar wedi rhoi'r ddyletswydd o wirio'r Llyfr Log Tân i aelod penodol o staff, mewn ymgyrch i adnabod pan fydd profion yn cael eu methu yn y dyfodol.

Gwelwyd nad oedd niferoedd o feddyginiaethau yn cysoni gyda cofnodion y cartref ar bob achlysur. Gwiriwyd sampl o feddyginiaethau 5 preswlydd yn ystod yr ymweliad, 7 gwahanol feddyginiaeth i gyd. Ar gyfer un, roedd 10 yn fwy o dabledi Paracetamol yn bresennol nad oedd wedi eu cofnodi ar wiriadau stoc y cartref. Cadarnhaodd y Cymhorthydd a oedd yn bresennol ar y pryd, y byddai'n nodi hyn yn y nodiadau 'hand-over'. Cadarnhaodd y Rheolwr yn ein cyfarfod cloi y byddai'n diweddarau'r cofnodion yn syth.

Mae cartrefi yn derbyn sawl Archwiliad Sicrwydd Ansawdd yn flynyddol, wedi eu cynnal yn fewnol gan Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, yn ogystal ag Archwiliadau Iechyd a Diogelwch gan y Gwasanaeth Eiddo, ac Archwiliadau Meddyginiaeth gan GIG a'r fferyllfa leol. Pe byddai unrhyw elfen o'r Archwiliad Mewnol eisoes wedi ei wirio yn ddiweddar fel rhan o'r Archwiliadau Sicrwydd Ansawdd, Iechyd a Diogelwch, neu Feddyginiaeth, penderfynwyd dibynnu ar yr adroddiadau, gan dderbyn eu sicrwydd.

Fodd bynnag, ymddengys nad yw argymhellion yn deillio o Archwiliadau Sicrwydd Ansawdd nac Archwiliadau Meddyginiaeth yn cael eu gweithredu ar bob achlysur. Mae gwiriadau ar dymheredd yr oergell a'r ystafell feddyginiaeth yn parhau heb eu gweithredu yn ddyddiol, er i'r fferyllfa amlygu hyn yn eu harchwiliad dyddiedig Ionawr 10fed 2024. Yn ogystal, mae goruchwyllo a gwerthuso staff yn parhau heb eu cwblhau yn amserol ers Archwiliad Sicrwydd Ansawdd 5ed o Chwefror, 2024. Eglurodd y Rheolwr fod trefniadau eisoes mewn lle ar gyfer cynnal cyfarfodydd goruchwyllo. Yn dilyn ymweld â'r cartref, cadarnhawyd fod pob aelod staff wedi eu gwerthuso erbyn hyn.

Nid yw meddyginiaethau yn cael eu cadw o fewn y tymheredd cywir. Mae disgwyl i dymheredd yr ystafell feddyginiaeth gael ei gadw o dan 25°C, a'r oergell rhwng 2°C-8°C. Ar ddiwrnod yr ymweliad roedd yr ystafell yn 25.7°C, a'r oergell yn 12.8°C. Roedd y cofnodion a gedwir yn cadarnhau fod y tymereddau yn rhy uchel ar sawl achlysur. Yn ogystal, gwelwyd fod y thermometr ar gyfer cofnodi tymheredd yr ystafell wedi ei leoli mewn ystafell wahanol i ble cedwir y feddyginiaeth. Trefnwyd fod y thermometr yn cael ei symud i'r ystafell gywir yn ystod yr ymweliad. Yn dilyn yr ymweliad darganfu'r Rheolwr fod yr oergell wedi ei diffodd ac ers ei throï ymlaen, mae tymheredd yr oergell wedi bod o fewn y graddfeydd cywir.

Nododd y Rheolwr fod adroddiadau cyllidebol yn cael eu derbyn yn fisol gan yr Uned Gyllid, ond ei bod, oherwydd diffyg hyfforddiant priodol, yn bryderus i gysylltu'n uniongyrchol gyda'r Uned gydag unrhyw ymholiadau. Mynegodd ddiddordeb mewn derbyn hyfforddiant cyllidebol cyfredol.

2.2 Llys Cadfan

Mae cartrefi yn derbyn sawl Archwiliad Sicrwydd Ansawdd yn flynyddol, wedi eu cynnal yn fewnol gan Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, yn ogystal ag Archwiliadau Iechyd a Diogelwch gan y Gwasanaeth Eiddo, ac Archwiliadau Meddyginiaeth gan GIG a'r fferyllfa leol. Pe byddai unrhyw elfen o'r Archwiliad Mewnol eisoes wedi ei wirio yn ddiweddar fel ran o'r Archwiliadau Sicrwydd Ansawdd, Iechyd a Diogelwch, neu Feddyginiaeth, penderfynwyd dibynnu ar yr adroddiadau, gan dderbyn eu sicrwydd.

Cynhaliwyd Archwiliad Sicrwydd Ansawdd ar ffeiliau staff Cartref Llys Cadfan ym mis Mawrth 2024, ble wiriwyd hyfforddiant cyffredinol, ymaelodi Gofal Cymdeithasol Cymru, cofnodion goruchwyllo a gwerthuso, yn ogystal â chytundebau cyflogaeth. Er nad oedd popeth yn bresennol ac yn gywir ar y pryd, gwelwyd bod yr argymhellion yn deillio o'r Archwiliad Sicrwydd Ansawdd wedi eu gweithredu erbyn ymweld â'r cartref, ac y ffeiliau staff yn gyflawn.

Cynhaliwyd Archwiliad Meddyginiaeth gan y fferyllfa leol ym mis Ionawr 2024. Nodwyd fod y cartref yn cadw cofnodion priodol, a bod trefniadau addas mewn lle ar gyfer archebu, cadw, gweinyddu, a gwaredu meddyginiaethau. Cadarnhawyd yn yr adroddiad fod hyfforddiant staff yn gyfredol, a phawb wedi mabwysiadu'r Polisi Meddyginiaeth. Er hynny, yn ystod yr ymweliad, gwelwyd fod drws yr ystafell heb ei gau. Fe'i gaewyd yn syth gan y Rheolwr. Gwelwyd fod nodyn eisoes ar y drws yn atgoffa staff i'w gloi ar bob achlysur.

Gwelwyd nad oedd y niferoedd o feddyginiaethau yn cytuno gyda chofnodion y cartref ar bob achlysur. Gwiriwyd meddyginiaeth 6 preswlydd, 9 gwahanol feddyginiaeth ar y cyfan. Ar gyfer un preswlydd, roedd cofnodion yn cartref yn cadarnhau 125 o dabledi 'Paracetamol' ar eu cyfer, gydag ond 121 yn y bocs. Yn dilyn yr ymweliad, cadarnhaodd y Rheolwr fod yr anghysondeb yn deillio o fethiant un aelod o staff i nodi'r nifer cywir o dabledi ar y cofnodion ond bod y cofnodion wedi'i gywiro bellach.

Ni welwyd fod poster 'Diogelu' wedi ei arddangos yn y cartref. Fodd bynnag, roedd cardiau 'Diogelu' wedi eu cadw wrth y llyfr ymwelwyr. Cadarnhaodd y Rheolwr y byddai'n trefnu i arddangos poster.

Gwelwyd nad oedd ymwelwyr yn arwyddo'r llyfr ymwelwyr ar pob achlysur wrth adael y cartref. Nododd y Rheolwr byddai'n trefnu fod poster yn cael ei roi wrth y llyfr ymwelwyr ar gyfer atgoffa pawb i arwyddo wrth adael.

Ni welwyd fod rhai o asesiadau risg generig y cartref wedi eu hadolygu ers 2022 ond eu bod yn y broses o gael eu diweddarau.

Gwelwyd nad oedd Cofrestr Eiddo'r cartref yn gyfredol. Fodd bynnag, cadarnhaodd y Rheolwr fod trefniadau eisoes mewn lle i staff nos ei ddiweddarau.

Gwiriwyd sampl o gardiau gwyliau 4 aelod staff yn ystod yr ymweliad, gan wirio fod yr hawl gwyliau blynyddol yn cytuno gyda'r fformiwla. Ar gyfer un aelod staff, roedd y fformiwla yn cadarnhau hawl gwyliau o 270.1 awr, ond y cerdyn gwyliau yn nodi ond 240. Cadarnhaodd y Rheolwr mai camgymeriad oedd hyn a fe'i gwiriwyd yn syth. Mynegodd bod risg o gam cyfrifo hawl gwyliau oherwydd derbyniwyd y ddogfen fformiwla gwreiddiol nôl yn 2021, ond ers hynny, mae unrhyw addasiadau yn cael eu derbyn drwy negeseuon e-byst gan yr Ymgynghorydd Adnoddau Dynol, gyda'r Rheolwr yn gorfod diweddaru'r ddogfen wreiddiol. Gwelwyd y ddogfen fformiwla yn ystod yr ymweliad a gwelwyd bod sawl fformiwla wedi eu croesi allan a fformiwla newydd wedi eu hychwanegu gyda llaw. Credir byddai'n haws petai yn derbyn un ddogfen swyddogol eisoes wedi ei ddiweddaru, gyda chanllawiau clir.

Gwelwyd fod gan y Cartref Ddatganiad o Ddiben cynhwysfawr, ond nad ydyw wedi ei gyflwyno i'r safon a ddisgwylir gan yr Awdurdod, gyda maint a steil y ffont yn amrywio drwy'r ddogfen, prif lythrennau yng nghanol brawddegau, penawdau heb eu hamlygu, a chanllawiau ar sut i lenwi'r ddogfen heb eu dileu.

Nododd y Rheolwr ei bod yn derbyn adroddiadau cyllidebol yn rheolaidd gan yr Uned Gyllid, ac er ei bod yn cynnal gwiriad sylfaenol, nid yw wedi derbyn unrhyw hyfforddiant perthnasol. Mynegodd diddordeb mewn derbyn hyfforddiant cyllidebol cyfredol.

2.3 Plas Hafan

Mae cartrefi yn derbyn sawl Archwiliad Sicrwydd Ansawdd yn flynyddol, wedi eu cynnal yn fewnol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, yn ogystal ag Archwiliadau Iechyd a Diogelwch gan y Gwasanaeth Eiddo, ac archwiliadau meddyginiaeth gan GIG a'r fferyllfa leol. Pe byddai unrhyw elfen o'r Archwiliad Mewnol eisoes wedi ei wirio yn ddiweddar fel rhan o'r Archwiliadau Sicrwydd Ansawdd, Iechyd a Diogelwch, neu Feddyginiaeth, penderfynwyd dibynnu ar yr adroddiadau, gan dderbyn eu sicrwydd. Cynhaliwyd Archwiliad Sicrwydd Ansawdd ar ffeiliau staff Cartref Plas Hafan ym mis Chwefror 2024 ble gwiriwyd hyfforddiant cyffredinol, ymaelodiad Gofal Cymdeithasol Cymru, cofnodion goruchwylio a gwerthuso, yn ogystal â chytundebau cyflogaeth. Nodwyd fod popeth yn bresennol ac yn gyfredol yn eu harchwiliad.

Gwelwyd fod gan y Cartref Ddatganiad o Ddiben cynhwysfawr, ond nad ydyw wedi ei gyflwyno i'r safon ddisgwylir gan yr Awdurdod, gyda maint a steil y ffont yn amrywio drwy'r ddogfen, penawdau heb eu hamlygu, a chanllawiau ar sut i lenwi'r ddogfen heb eu dileu.

Nid yw cynlluniau gofal preswylwyr wedi eu cadw mewn lleoliad diogel. Mae'r cynlluniau wedi eu cadw mewn cypyrddau yn y cyntedd. Er fod y cypyrddau wedi eu cloi, mae'r allweddi yn cael eu cadw ar fachyn uwchben, ble mae gan pob ymwelydd i'r cartref fynediad. Cytunodd y Rheolwr i ystyried gwahanol opsiynau ar gyfer diogelu'r allweddi yn well.

Mae cartrefi preswyl wedi gwaredu â thafleuni amser bellach, gyda'r Rheolwyr yn cofnodi oriau eu staff mewn taenlen i'w chyflwyno i'r Gwasanaeth Cyflogau. Detholwyd sampl o 4 aelod staff, gan wirio fod yr oriau ar eu cyfer ar 'rota' waith Ebrill 2024, yn cytuno gyda'r daenlen. O'r sampl, cytunwyd 3 allan o 4, gydag anghysondeb o 6 awr ar gyfer un aelod staff. Roedd y 'rota' ar gyfer wythnos yn diweddu Ebrill 27ain yn cadarnhau bod 45 awr wedi'u gweithio, gyda 51 awr wedi eu cofnodi ar y daenlen. Awgrymodd y Rheolwr fod yr anghysondeb yn deillio o gamgymeriad yn y daenlen ym mis Mawrth 2024, sydd wedi'i gywiro mis Ebrill. Fodd bynnag, ni welwyd trywydd archwilio na chofnodion cefnogol ar gyfer yr addasiad.

Nid yw cofrestr eiddo'r cartref yn cael ei adolygu'n flynyddol. Gwelwyd fod nifer o dderbynebau yn y ffeil ar gyfer eitemau newydd wedi eu prynu, ond nad oeddynt wedi eu hychwanegu ar y gofrestr. Eglurodd y Rheolwr y byddai'n trefnu adolygiad yn fuan.

Ni welwyd fod poster 'Diogelu' wedi ei arddangos yn y cartref. Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod newydd ei dderbyn. Yn dilyn yr ymweliad, cadarnhawyd fod y poster wedi ei arddangos.

Ar gyfer rhai meddyginiaethau, gwelwyd nad oeddent wedi derbyn gwiriad stoc ers pythefnos o ddyddiad yr ymweliad, ble mae disgwyl eu cynnal yn wythnosol. Yn ogystal, gwelwyd nad oedd y niferoedd o feddyginiaethau yn cytuno gyda chofnodion y cartref ar pob achlysur. Gwiriwyd meddyginiaeth 5 preswlydd, 9 gwahanol feddyginiaeth ar y cyfan. Ar gyfer un preswlydd, roedd 2 yn fwy o dabledi 'Paracetamol' na'r hyn oedd wedi eu cofnodi gan y cartref, gyda tabledi 'Apixaban' preswlydd arall yn brin o 28 o'i gymharu a'u cofnodion.

Detholwyd sampl o 10 aelod staff ar gyfer gwirio eu cofnodion hyfforddiant, yn benodol, hyfforddiant Tân, Cymorth Cyntaf, Diogelu, Symud a Thrin, a Meddyginiaeth. Gwelwyd fod sawl aelod staff gyda hyfforddiant unai wedi dod i ben, neu heb unrhyw hyfforddiant perthnasol o gwbl. Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod yn ymwybodol o hyn, ac yn cadw cofnod o'r staff hynny ar gyfer trefnu hyfforddiant yn y dyfodol agos.

Nododd y Rheolwr ei bod yn derbyn adroddiadau cyllidebol yn reolaidd gan yr Uned Gyllid, ond credir oherwydd diffyg hyfforddiant priodol bod angen cymorth pellach i'w deall. Mynegodd ddiddordeb mewn derbyn hyfforddiant cyllidebol cyfredol.

- 2.4 Croesawyd Rhion Glyn (Pennaeth Cynorthwyol Oedolion, Iechyd a Llesiant), Katey McMullen (Rheolwr Llys Cadfan) a Sandra Lewis (Rheolwr Cynorthwyol Plas Pengwaith) i'r cyfarfod. Gwahoddwyd hefyd y Cynghorydd Beth Lawton (Cadeirydd Pwyllgor Craffu Gofal) i'r cyfarfod i drafod yr adroddiadau. Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Ceri Cotgrove (Rheolwr Plas Hafan).

- 2.5 Eglurodd y Rheolwr Archwilio bod y Gweithgor Gwella Rheolaethau yn gyfle i holi'r swyddogion perthnasol am ddarganfyddiadau archwiliadau diweddar gan nad yw amser yn caniatáu hynny yn y Pwyllgor.
- 2.6 Penderfynwyd i drafod y risgiau yn gyffredinol oherwydd bod sawl risg a adnabuwyd yn berthnasol i'r tri cartref oedd dan sylw a chydnabuwyd gan y Pennaeth Cynorthwyol Oedolion, Iechyd a Llesiant bod cynnwys yr adroddiadau yn gyson ar y cyfan gyda cartrefi gofal eraill sydd dan reolaeth y Cyngor.
- 2.7 Eglurodd y Rheolwr Archwilio mai materion rheolaethol sydd yn bennaf wedi derbyn sylw, ac nid yw'n adlewyrchiad o safon y gofal a roddir i'r preswylwyr sydd bob amser yn derbyn blaenoriaeth.
- 2.8 Trafodwyd bwysigrwydd cadw Datganiad o Ddiben y cartrefi'n gyfredol. Mynegodd Is-Reolwr Plas Pengwaith y dylai bod y Datganiad o Ddiben yn cael ei ddiweddarau yn dilyn unrhyw newid o fewn y cartref. Ategodd y Pennaeth Cynorthwyol Oedolion, Iechyd a Llesiant y bydd Datganiad o Ddiben pob cartref yn derbyn sylw i sicrhau cyflawnrwydd a chywirdeb.
- 2.9 Cafwyd trafodaeth a'r camau ymarferol a ellir eu cymryd i sicrhau bod y llyfr arwyddo i fewn ac allan yn cael eu cwblhau gan ymwelwyr a phwysigrwydd bod hynny'n cael ei wneud ar bob achlysur i sicrhau diogelwch. Eglurodd Rheolwr Llys Cadfan ac Is-Reolwr Plas Pengwaith na all staff y cartrefi fonitro pryd mae ymwelwyr yn gadael y safle oherwydd eu bod yn rhoi gofal i breswylwyr. Cytunwyd y byddai y llyfr yng nghartref Plas Pengwaith yn cael ei ail-leoli.
- 2.10 Trafodwyd y diffygion a adnabuwyd pan ymwelwyd â'r cartrefi o safbwynt rheoli a chofnodi meddyginiaeth. Rhoddwyd eglurhad gan Rheolwr Llys Cadfan ac Is-Reolwr Plas Pengwaith am yr amrywiadau a ddarganfuwyd yn ystod ymweliad Archwilio Mewnol. Pwysleisiodd y Rheolwr Archwilio bwysigrwydd sicrhau bod meddyginiaeth yn cael ei gofnodi a'i reoli'n briodol yn enwedig wrth ystyried meddyginiaeth megis "Apixaban".
- 2.11 Mynegodd swyddogion yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant bod nifer o'r gwendidau a adnabuwyd gan Archwilio Mewnol yn deillio o ddiffyg adnoddau staffio a'r pwysau a roddir ar Reolwyr Cartrefi o ganlyniad i hynny. Cafwyd trafodaeth dros y rhesymau dros y trafferthion i recriwtio a dargadw staff a'r heriau i'r dyfodol os na fydd newidiadau. Eglurodd Is-Reolwr Plas Pengwaith ei bod yn ddibynnol ar gyflogi staff asiantaeth yn enwedig ar gyfer gweithio penwythnosau.

- 2.12 Ymhelaethwyd bod y ddibyniaeth ar staff asiantaeth yn dilyn newidiadau i'r strwythur tâl yn dilyn colli'r hawl i chwydd-daliad (*enhanced pay*) ar benwythnosau gyda nifer o staff yn dewis gadael eu swyddi am delerau gwell yn y maes iechyd a thu hwnt. Mae'r prinder i recriwtio staff, absenoldebau salwch, methiant i droi fyny ar gyfer shifft a'r angen i fynychu hyfforddiant a goruchwyliaeth yn gorfodi'r cartrefi i gyflogi staff asiantaeth sydd ar gyfraddau llawer uwch. Ymholodd y Rheolwr Archwilio os yw'r newid yn y drefn o dalu chwydd-daliad ar benwythnosau er creu arbedion wedi profi yn llawer fwy costus i'r Cyngor. Cytunodd swyddogion yr Adran bod eu costau ers cyflwyno'r drefn newydd yn llawer uwch.
- 2.13 Cytunodd y Pennaeth Cynorthwyol Oedolion, Iechyd a Llesiant y byddai'n fuddiol i gynnal adolygiad ar y cyd ag Archwilio Mewnol i'r gwariant ar staff asiantaeth a'r goblygiadau ariannol o gynnig tâl gwell i staff Cyngor Gwynedd yn hytrach na talu asiantaeth. Yn ddamcaniaethol, bydd hyn yn cadw staff dan reolaeth Cyngor Gwynedd, lleihau trosiant a chyflogi pobl leol a chynnal darpariaeth o wasanaeth Cymraeg. Cytunodd aelodau'r Gweithgor bod y sefyllfa staffio yn y maes gofal yn argyfyngus erbyn hyn a bod angen ei drin fel maes ar wahân i wasanaethau eraill y Cyngor, a'r gobaith yw annog Tîm Arweinyddiaeth y Cyngor i ystyried gwell telerau i'r gofawyr, wedi'i ariannu gan yr arbedion fydd yn deillio o leihau y defnydd o staff asiantaeth.
- 2.14 Mae rhyddhau staff i fynychu hyfforddiant yn profi'n broblemus oherwydd yr angen i dalu staff ychwanegol i gyflawni eu sifftiau sydd yn rhoi pwysau ychwanegol ar gyllidebau. Yn ogystal, eglurwyd bod cofrestru staff ar gyfer mynychu hyfforddiant, e.e. codi a thrin, yn broblemus oherwydd nifer cyfyngedig y sesiynau hyfforddiant sydd ar gael.
- 2.15 Eglurodd y swyddogion bod cynnal goruchwyliaeth un-i-un yn broblemus ar adegau a hynny eto oherwydd prinder staff.
- 2.16 Ymholodd y Rheolwr Archwilio os oedd cynlluniau olyniaeth mewn lle yn y cartrefi. Eglurwyd gan y swyddogion bod rhai swyddi wedi eu hail arfarnu i lefel uwch yn ddiweddar ond bod rhai staff yn dewis peidio ymgeisio am swyddi uwch sydd â chyfrifoldebau uwch ac y gall hyn greu problemau parhad gwasanaeth yn y dyfodol petai uwch swyddogion yn gadael eu swyddi.
- 2.17 Diolchwyd i'r Swyddogion am fynychu'r cyfarfod ac am egluro'r camau sydd eisoes yn weithredol a'r trefniadau arfaethedig sydd ar y gweill i liniaru'r risgiau a adnabuwyd.**

Eitem 10

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD Y CYFARFOD	28ain Tachwedd 2024
TEITL YR EITEM	Adroddiadau Archwilio Cymru
AMCAN	Rhoi diweddariad i'r pwyllgor ar raglen waith Chwarter 2 Archwilio Cymru
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau dderbyn yr adroddiad.
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor/Alan Hughes, Archwilydd Arweiniol, Archwilio Cymru

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth i adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, rheoli perfformiad a llywodraethu corfforaethol y Cyngor ac fel rhan o'r swyddogaeth hon mae disgwyliad i ystyried adroddiadau cyrff adolygu allanol megis Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC).
- 1.2. Yn ogystal ag ystyried adroddiadau yn ymarferol, mae disgwyl i bwyllgorau sicrhau eu hunain bod trefniadau ar waith i fonitro a gwerthuso cynnydd yn erbyn unrhyw argymhellion a geir ynddynt. Er mwyn hwyluso'r gwaith mae Archwilio Cymru yn paratoi diweddariad chwarterol ar waith y cyrff adolygu ac mae copi o'r ddogfen hon ar gyfer Chwarter 2 2024/25 wedi ei gynnwys fel **Atodiad 1**.
- 1.3. Cyflwynwyd adroddiad ar astudiaethau cyfredol Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) a'r cynnydd sydd wedi ei wneud gan y Cyngor mewn ymateb i gynigion neu argymhellion i gyfarfod y Pwyllgor hwn ar yr 8fed o Chwefror 2024. Bydd yr adroddiad nesaf yn cael ei gyflwyno yn y flwyddyn newydd.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Gwynedd

Diweddariad Chwarterol: 30 Medi 2024

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Mai 2024.	Rhagfyr 2024	Bydd y gwaith drafftio yn dechrau ar ôl cwblhau'r Archwiliad o ddatganiad cyfrifon 2023-24 y Cyngor

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2023-24 y Cyngor	I roi barn ar 'gywirdeb a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024.	Tachwedd 2024	Cafwyd y Datganiad Cyfrifon ar 21 Mehefin 2024. Mae'r archwiliad yn mynd rhagddo'n dda.

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Ddatganiad Blynyddol Harbyrau Cyngor Gwynedd ar gyfer 2023-24	I roi barn ar 'gywirdeb a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024.	Tachwedd 2024.	Cafwyd y cyfrifon ar 17 Mai 2024. Mae'r archwiliad yn mynd rhagddo'n dda.
Ardystio ffurflenni grantiau: Cyfraniadau Pensiwn Athrawon ar gyfer blwyddyn ariannol 2023-24	Ardystio bod y dystysgrif diwedd blwyddyn fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> • Heb ei nodi'n deg • Nid yw'n unol â'r telerau ac amodau perthnasol. 	Dyddiad cau'r Cyngor ar 31 Mai 2024 ('TP Online'). Cyflwyniad i Archwilio Cymru ar 28 Mehefin 2024. Dyddiad cau ardystio ar 29 Tachwedd 2024.	Cafwyd y ffurflen ar 31 Gorffennaf 2024. Mae'r archwiliad yn mynd rhagddo.
Ardystio ffurflenni grantiau: Ardrethi Annomestig 2023-24	Ardystio bod y dystysgrif diwedd blwyddyn fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> • heb ei nodi'n deg • nid yw'n unol â'r telerau ac amodau perthnasol. 	Dyddiad cau'r Cyngor ar 27 Mai 2024. Dyddiad cau ardystio 18 Tachwedd 2024	Cafwyd y ffurflen ar 28 Mehefin 2024. Mae'r archwiliad yn mynd rhagddo.
Ardystio ffurflenni grantiau: Cymhorthdal Budd-daliadau Tai 2023-24	Ardystio bod y dystysgrif diwedd blwyddyn fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> • Heb ei nodi'n deg • Nid yw'n unol â'r telerau ac amodau perthnasol. 	Dyddiad cau 30 Ebrill 2024. Dyddiad cau ardystio 30 Tachwedd 2024	Cafwyd y ffurflen ar 29 Ebrill 2024. Nid yw'r archwiliad wedi dechrau eto.

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith Archwilio Perfformiad 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Thematig – Gofal Heb ei Drefnu	Adolygiad traws-sector sy'n canolbwyntio ar lif cleifion allan o'r ysbyty. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut mae'r Cyngor yn gweithio gyda'i bartneriaid i ymdrin â'r risgiau sy'n gysylltiedig â darparu gofal cymdeithasol i fod o gymorth i ryddhau cleifion, yn ogystal ag atal mynd i mewn i'r ysbyty. Bydd y gwaith yn ystyried hefyd pa gamau a gymerir i ddarparu datrysiadau tymor canol i hir.	Awst 2022 – Hydref 2023	Cwblhawyd – cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Hydref 2024.

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – comisiynu	Adolygiad sy'n canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer comisiynu, a rheoli contractau yn cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian a'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Mawrth 2024 – Mawrth 2025	Cam cynllunio gwaith maes

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – Cynaliadwyedd Ariannol	<p>Adolygiad o gynaliadwyedd ariannol cyngorau, gan gynnwys canolbwyntio ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau ariannu a mynd i'r afael â phwysau ariannol dros y tymor canolig.</p>	<p>Mawrth – Gorffennaf 2024</p>	<p>Adroddiad yn y cam clirio</p> <p>Dyddiad cyhoeddi dangosol yr Adroddiad Cryno Cenedlaethol: Tachwedd 2024</p>
Prosiect Lleol – Gwastraff ac Ailgylchu	<p>Byddwn yn adolygu trefniadau'r Cyngor i wella ei wasanaeth rheoli gwastraff a chyrraedd targedau ailgylchu statudol.</p>	<p>Wedi'i chanslo</p>	<p>Ddim yn cynnig y gwaith hwn mwyach gan fod y risg wedi'i leihau yn dilyn adolygiad allanol gan WRAP. Dylid rhoi ad-daliad ar ôl cwblhau gweddill rhaglen archwilio 23-24.</p>

Gwaith Archwilio Perfformiad 2024-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Sicrwydd ac Aseu Risg	Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol mewn cysylltiad â risgiau i'r Cyngor, gan roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Ar y gweill	Gwaith maes yn mynd rhagddo
Gwaith prosiect lleol – Ymateb i'r galw presennol am ofal cartref	Adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i ymateb i'r galw presennol am gymorth gofal cartref nad yw'n cael ei ddiwallu.	Mis Medi i fis Rhagfyr 2024	Gwaith maes yn mynd rhagddo
Gwaith prosiect lleol – Strategaeth ar gyfer defnyddio cronfeydd wrth gefn	Adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i reoli ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau yn strategol.	Mis Mawrth i fis Gorffennaf 2025	Cwmpasu

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol wedi'u cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Gwynedd
Llety Dros Dro	Archwilio'r costau, y galw a sut mae gwasanaethau'n cydweithio i symud yr ymateb i lety dros dro yn ei flaen.	Bwriedir cyhoeddi'r adroddiad ar ddechrau 2025	Gwaith maes ar y gweill	Bydd arolygon hefyd yn cael eu dosbarthu i Benaethiaid Tai a Swyddogion Adran 151 ym mhob prif gyngor.
Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol	Archwilio a yw buddsoddiad cyfalaf yn y sylfaen asedau mewn llywodraeth leol yn gallu ateb galw	I'w gadarnhau	Cwmpasu	I'w gadarnhau
Cyfyngiadau ariannol / gwasanaethau llywodraeth leol yn ôl disgrisiwn	Archwilio'r effeithiau posibl a phrosesau penderfynu cynghorau yng nghyd-destun yr egwyddor datblygu cynaliadwy.	I'w gadarnhau	Heb ddechrau	I'w gadarnhau

Estyn

Gwnaethom archwilio gwasanaethau addysg llywodraeth leol (LGES) Caerffili a Cheredigion yn ystod tymor yr haf. Cyhoeddwyd yr adroddiadau ddechrau mis Medi. Nodwyd ymarfer cryf gennym yn y ddau awdurdod lleol.

Yn ystod tymor yr hydref byddwn yn arolygu LGES Casnewydd. Rydym hefyd wedi trefnu arolygiad annibynnol o waith ieuentid yr awdurdod lleol ychydig wythnosau cyn yr arolygiad LGES. Er bod y rhain yn ddau ddarn o waith ar wahân, bydd canfyddiadau'r arolygiad ieuentid yn llywio'r arolygiad LGES. Gwnaethom dreialu'r trefniant hwn ym Mro Morgannwg y gwanwyn diwethaf, ac mae ein harfarniad o'r trefniant hwn yn dangos bod symleiddio'r broses arolygu yn gweithio'n dda ac yn ychwanegu gwerth at ein gwaith yn gyffredinol.

Mae ein harolygwyr cyswllt yn parhau i weithio gyda Thorfaen fel rhan o'n proses ddilynol ar gyfer awdurdod sy'n achosi pryder sylweddol. Byddwn yn cynnal ymweliad monitro yn Nhorfaen ym mis Hydref i ystyried y cynnydd yn erbyn yr argymhellion o'r arolygiad craidd.

Byddwn hefyd yn cynnal ymweliad cyswllt gwell â Sir Ddinbych ym mis Hydref, gan ganolbwyntio ar agweddau penodol ar bresenoldeb ac anghenion dysgu ychwanegol. Cyhoeddir llythyr canlyniadau'r ymweliad hwn ar ein gwefan.

Byddwn yn gwneud gwaith maes mewn sampl o awdurdodau lleol i ategu dau adroddiad thematig. Byddwn yn ymweld â 10 ALlau i ddysgu am eu dulliau o hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol mewn ysgolion uwchradd; a phum ALI arall i arfarnu eu cymorth ar gyfer MDPH mathemateg a rhifedd yn eu hysgolion.

Ddechrau mis Medi, gwnaethom hyfforddi carfan newydd o arolygwyr cymheiriaid a fydd yn cael eu defnyddio ar ein timau arolygu, yn ogystal â chynnal sesiwn ddiweddarar ar gyfer ein harolygwyr cymheiriaid presennol.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

Gwaith arfaethedig AGC ar gyfer 2023-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Adolygiadau thematig</p> <p>Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol (CLDT)</p>	<p>Gan gydweithio ag AGIC, cwblhawyd arolygiad gwiriad sicrwydd yn Rhondda Cynon Taf yn canolbwyntio ar Dimau Anabledd Dysgu Cymunedol (CLDT). Arolygiad ar y cyd CLDT RCT</p> <p>Ail arolygiad gwiriad sicrwydd ym Mlaenau Gwent gan asiantaeth unigol</p> <p>Byddwn yn parhau â rhaglen flynyddol o waith ar y cyd sy'n canolbwyntio ar CLDT a'r Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol (CMHT).</p>	<p>2024-25</p> <p>Mawrth 2024</p>	<p>Cyhoeddwyd ym mis Ebrill 2024</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p>
<p>Arolygiadau ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA)</p>	<p>Adroddiad Trosolwg ar gyfer Arolygiadau ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA) 2019 – 2024 Adroddiad trosolwg ar gyfer Arolygiadau ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA) 2019 – 2024 Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru (agc.org.uk).</p> <p>Canfyddiadau o Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr – Adolygiad ar y Cyd gan Arolygiaethau o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA): Pen-y-bont ar Ogwr 2023 Arolygiaeth Gofal Cymru</p> <p>Ein canfyddiadau o Gyngor Dinas a Sir Caerdydd Adroddiad Arolygiad ar y Cyd Caerdydd</p>	<p>Medi 2024</p> <p>Mehefin 2024</p> <p>7 Mai 2024</p>	<p>Wedi'i gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p>

Gwaith arfaethedig AGC ar gyfer 2023-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
	<p>Canfyddiadau o Gyngor Sir Ddinbych – Adolygiad ar y Cyd gan Arolygiaethau o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA): Sir Ddinbych 2023 Arolygiaeth Gofal Cymru</p> <p>Canfyddiadau o Gyngor Sir Powys – Adolygiad ar y Cyd gan Arolygiaethau o Drefniadau Amddiffyn Plant (JICPA): Powys 2023 Arolygiaeth Gofal Cymru</p>	<p>Chwefror 2024</p> <p>Hydref 2023</p>	<p>Wedi'i gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p>
<p>Adolygu perfformiad Awdurdodau Lleol</p>	<p>Rydym yn parhau i arolygu Awdurdodau Lleol yn unol â'n Cod Ymarfer wedi'i ddiweddarau ar gyfer ein gweithgarwch arolygu awdurdodau lleol Arolygiaeth Gofal Cymru Sut rydym yn arolygu gwasanaethau awdurdodau lleol a CAF/CASS Cymru</p> <p>Rydym wrthi'n adolygu ein Cod Ymarfer a byddwn yn ei gyhoeddi'n fuan.</p> <p>Adroddiad o wasanaethau plant ac oedolion Cyngor Sir y Fflint ym mis Chwefror 2024 – Cyhoeddi adroddiad arolygu gwasanaethau oedolion a phlant Cyngor Sir y Fflint Arolygiaeth Gofal Cymru</p> <p>Gwnaethom gyhoeddi Adroddiad ar Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau Plant Cyngor Sir Fynwy</p> <p>Gwnaethom gyhoeddi Sir Benfro – Arolygiad gwiriad gwella Gwiriad gwella gwasanaethau oedolion Cyngor Sir Penfro</p>	<p>Hydref 2024</p> <p>22 Chwefror 2024</p> <p>2 Mai 2024</p> <p>13 Mehefin 2024</p>	<p>I'w gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p> <p>Wedi'i gyhoeddi</p>

Gwaith arfaethedig AGC ar gyfer 2023-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
	Gwnaethom gyhoeddi Arolygiad Gwerthuso Perfformiad gwasanaethau oedolion Abertawe 240711-swanea-pe-report-cy.pdf (arolygiaethgofal.cymru)	Mai 2024	Wedi'i gyhoeddi
Arolygiaeth Prawf Ei Mawrhydi – Arolygiad o Wasanaethau Troseddwr Ifanc	Gwnaethom gefnogi'r gwaith o ddarparu Arolygiad Gwasanaethau Troseddwr Ifanc HMIP yn Sir Ddinbych a Chonwy. Arolygiad o wasanaethau cyfiawnder ieuencid: Conwy a Sir Ddinbych (justiceinspectrates.gov.uk)	8 Mai 2024	Wedi'i gyhoeddi

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru a gyhoeddwyd ers mis Medi 2023

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Teithio llesol (adroddiad ac adnodd data)	Medi 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024
Tai fforddiadwy	Medi 2024
Cyllid y GIG – a diweddariad yr offeryn data hyd at 31 Mawrth 2024	Awst 2024
Digidol yn ôl dyluniad? – Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cynghorau yng Nghymru	Awst 2024
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	Gorffennaf 2024
Cefnogaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer TVR Automotive Ltd	Gorffennaf 2024
A465 Adran 2 – diweddariad	Mehafin 2024
Peilot Paru Data Fferylliaeth Gymunedol	Mai 2024
Llywodraethu Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol	Ebrill 2024
Cefnogi Wcreiniaid yng Nghymru	Mawrth 2024

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol – yr her i wasanaethau cyhoeddus Cymru	Chwefror 2024
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – adroddiad dilynol ar effeithiolrwydd	Chwefror 2024
Diweddariad Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol yn defnyddio data o gyfrifon drafft 2022-23	Ionawr 2024
Cynllunio ar gyfer datblygu cynaliadwy – Adfywio tir llwyd	Ionawr 2024
Cyd-bwyllgorau Corfforedig – sylwebaeth ar eu cynnydd	Tachwedd 2023
Trefniadau llywodraethu mewn perthynas ag anghydfod cyflogaeth yn Amgueddfa Cymru	Tachwedd 2023
Methiannau mewn rheolaeth ariannol a threfniadau llywodraethu a cholledion wedi'u dioddef – Cyngor Cymuned Harlech	Tachwedd 2023
Diffodd y galwadau diangen: Ymatebion Awdurdodau Tân ac Achub i Signalau Tân Dieisiau	Hydref 2023
Trefniadau cyflenwi ar gyfer absenoldeb athrawon: dilyniant (llythyr i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus)	Hydref 2023

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru (gwaith ar y gweill/cynlluniedig)^{1, 2}

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Menter Twyll Genedlaethol – adroddiad bob dwy flynedd	Hydref 2024
Gwasanaethau canser	Tachwedd 2024
Diweddariad Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol yn defnyddio data o gyfrifon drafft 2023-24	Tachwedd 2024
Canfyddiadau paru data peilot cofrestru meddygon teulu	Tachwedd/Rhagfyr 2024
Gofal heb ei drefnu (negeseuon cenedlaethol – llif cleifion yn yr ysbyty ac oedi wrth ryddhau)	Tachwedd/Rhagfyr 2024
Rheolaeth ariannol a llywodraethu mewn cynghorau tref a chymuned	Tachwedd/Rhagfyr 2024
Cynllunio gweithlu'r GIG (negeseuon cenedlaethol)	Tachwedd/Rhagfyr 2024

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrff archwiliedig i ymgysylltu â ni. Gallai gwaith dilynol hefyd arwain at allbynnau eraill, yn ogystal â gwaith archwilio lleol eraill lle rydym o'r farn bod rhagoriaeth mewn allbwn cryno cenedlaethol o ryw fath.

² Mae ein [Cynllun Blynyddol 2024-25](#) hefyd yn rhestru gwaith sy'n mynd rhagddo, y mae rhywfaint ohono wedi'i gyhoeddi ers hynny, neu waith y bwriedir ei ddechrau yn ystod 2024-25. Mae [Ein rhaglen waith ar gyfer 2023-2026](#) –hefyd yn darparu rhai manylion ychwanegol am bynciau penodol a bydd yn parhau i lywio ein gwaith o gynllunio'r rhaglen waith ar gyfer 2025-26.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Mynd i'r afael â dirywiad bioamrywiaeth (y sector cyhoeddus cyfan ac yn Cyfoeth Naturiol Cymru)	Adolygiad ar draws y sector cyhoeddus – Tachwedd/Rhagfyr 2024 CNC i'w gadarnhau (cwmpasu)
Buddsoddi cyfalaf a seilwaith Llywodraeth Cymru	Rhagfyr 2024/Ionawr 2025
Heriau i'r sector diwylliannol	Erbyn diwedd 2024 (ar gyfer y rhan fwyaf o adroddiadau lleol – unrhyw negeseuon cenedlaethol ar ddechrau 2025)
Canolfan Ganser Newydd Felindre	Dechrau 2025
Cyllid a goruchwyliaeth addysg bellach ac uwch – Y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil	Erbyn mis Mawrth 2025 (ar gyfer cam cychwynnol y gwaith ar osod amcanion llesiant)
Canfyddiadau o archwiliadau datblygu cynaliadwy (adroddiad statudol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol)	Erbyn dechrau mis Mai 2025
Yr uwch wasanaeth cyhoeddus	Cwmpasu ar y gweill, y bwriad o'i gyflawni ddechrau'r haf
Ailgydbwysu gofal a chymorth	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Mynd i'r afael â rhestrau aros y GIG (gwaith archwilio lleol mewn byrddau iechyd)	I'w gadarnhau (gwaith lleol ym mhob Bwrdd Iechyd wedi dechrau ym mis Mai 2024)

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Mynediad i addysg i blant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cymorth i fusnesau	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2024-25)
Cymorth i wasanaethau bysiau a rheilffyrdd	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2024-25)
Cynnydd gyda buddsoddiad mewn adeiladau ysgol a choleg drwy'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	I'w gadarnhau (yn dechrau yn 2024-25)
Dulliau cyrff y GIG o drawsnewid digidol (gwaith archwilio lleol)	I'w gadarnhau (gwaith archwilio lleol yn cael ei gyflwyno o fis Hydref 2024)
Trefniadau arbed costau cyrff y GIG	I'w gadarnhau (adroddiad archwilio lleol bron wedi'i gwblhau)

Digwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
<p>Pwyllgorau Archwilio: Arferion effeithiol ac effaith gadarnhaol Mae trefniadau llywodraethu da yn rhan hanfodol o'r ffordd y mae sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus yn gweithredu'n effeithiol ac yn darparu gwasanaethau gwerth am arian i ddinasyddion a chymunedau yng Nghymru. Pwyllgorau Archwilio yw un o'r sylfeini sy'n cefnogi trefniadau llywodraethu da. Gyda phwysau sylweddol ar gyllid y sector cyhoeddus yn awr ac yn y dyfodol, mae angen cynyddol am arferion effeithiol ac effaith gadarnhaol. Mae Pwyllgorau Archwilio yn chwarae rhan hanfodol yn hyn. Mae'r digwyddiad hwn yn rhoi cyfle i rannu profiadau, dysgu, a rhwydweithio gyda chymheiriaid ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru.</p>	<p>9 Hydref 2024, 10:30 – 15:30 Canolfan Fusnes Conwy</p> <p>Mae'r adnoddau o'n digwyddiad yng Nghaerdydd ar 22 Mai ar gael yma.</p>
Blog GPX: Prosiect 100 o Storiâu	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/7/11/cyfnewidfa-arfer-da-prosiect-100-o-storiau
Blog GPX: Dull amlasiantaethol o ymdrin â chwympiadau	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/8/22/cyfnewidfa-arfer-da-dull-amlasiantaethol-o-ymdrin-chwympiadau
Blog GPX: Prosiect Ymchwil Cynghorwyr a Gofal	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/9/11/cyfnewidfa-arfer-da-prosiect-ymchwil-cynghorwyr-gofal

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	28 Tachwedd 2024
TEITL	Cyfrifon Terfynol am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2024 a'r Archwiliad perthnasol
PWRPAS	Cyflwyno – <ul style="list-style-type: none">• Datganiad o'r Cyfrifon ôl-archwiliad;• Adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru;• Llythyr Cynrychiolaeth (Atodiad 1).
ARGYMHELLIAD	Ystyried a chymeradwyo'r wybodaeth cyn awdurdodi'r Cadeirydd i ardystio'r llythyr
AWDUR	Dewi Aeron Morgan, Pennaeth Cyllid

1. **CYFRIFON 2023/24**

Llwyddodd y Cyngor i gwblhau'r Datganiad o'r Cyfrifon ar gyfer 2023/24 a'i ryddhau i Archwilio Cymru ar 21 Mehefin 2024. Cyflwynwyd y Datganiad o Gyfrifon 2023/24 (amodol ar archwiliad) i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 5 Medi 2024, pryd bu craffu priodol.

Mae'r cyfrifon terfynol yn dilyn archwiliad yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 28 Tachwedd 2024.

2. **ARCHWILIAD GAN ARCHWILIO CYMRU AR RAN ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU**

Nodwyd yng nghyfarfod Medi fod y cyfrifon hyn yn destun archwiliad gan Archwilio Cymru, a chyflwynir yma adroddiad 'ISA260' gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn manylu ar eu prif ddarganfyddiadau.

3. **DATGANIADAU ARIANNOL ÔL-ARCHWILIAD AM 2023/24**

Cyflwynir yma hefyd y fersiwn derfynol (ôl-archwiliad) o'r Datganiad o'r Cyfrifon am 2023/24. Mae'r prif newidiadau ers y fersiwn cyn archwiliad wedi'u hamlinellu yn rhan 14 ac Atodiad 3 o adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru.

4. **ARGYMHELLIAD**

Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried a chymeradwyo'r –

- **Adroddiad 'ISA260' gan Archwilio Cymru ar gyfer Cyngor Gwynedd**
- **Datganiad o'r Cyfrifon 2023/24 (ôl-archwiliad)**

5. LLYTHYR CYNRYCHOLAETH

Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn ymofyn i'r person sy'n llywyddu'r cyfarfod, ynghyd â'r Pennaeth Cyllid, ardystio'r Llythyr Cynrychiolaeth, yn electronig eto eleni. (Atodiad 1 i adroddiad Archwilio Cymru) wedi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r uchod.

6. TYSTYSGRIF YR ARCHWILYDD PENODEDIG

Wedi iddo dderbyn y Llythyr Cynrychiolaeth wedi'i ardystio gan y person sy'n llywyddu'r cyfarfod a'r Pennaeth Cyllid, bydd Archwilydd Cyffredinol Cymru (Adrian Crompton) yn cyhoeddi'r tystysgrif ar y cyfrifon.

Cyngor Gwynedd

DATGANIAD O'R CYFRIFON 2023/24

Adran Cyllid
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 – 7
Datganiad Cyfrifoldebau	8
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	9
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	11
Y Fantolen	12
Datganiad Llif Arian	13
Nodiadau i'r Cyfrifon	14 – 89
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	90
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	91
Atodiad C – Datganiad Llywodraethu Blynyddol	92 – 111
Adroddiad yr Archwilydd	112 – 115
Geirfa	116 – 117

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2023/24 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 9 i 89.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** - Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan Awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisiau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddeler gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2023/24 at ddibenion refeniw a chyfalaf.
- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol a chefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd ar gyfer y cyfnod 2023 - 2028, pwrpas y Cynllun yw gosod gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor ar gyfer y cyfnod rhwng Ebrill 2023 a diwedd Mawrth 2028. Mae'r Cynllun yn dangos pam ein bod am ganolbwyntio ein hegri a'n hadnoddau mewn rhai meysydd.

Mae'r Cynllun yn cynnwys cyfres o brosiectau ar gyfer y pum mlynedd nesaf o dan saith maes blaenoriaeth:

- Gwynedd Yfory - Rhoi'r cychwyn gorau posib mewn bywyd i'n plant a'n pobl ifanc,
- Gwynedd Lewyrchus - Cryfhau'r economi a chefnogi trigolion Gwynedd i ennill cyflogau teilwng,
- Gwynedd Glyd - Cefnogi pobl Gwynedd i fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy yn eu cymunedau,
- Gwynedd Ofalgar - Cefnogi trigolion Gwynedd i fyw bywydau llawn a diogel yn ein cymunedau,
- Gwynedd Gymraeg - Sicrhau ein bod yn rhoi pob cyfle posib i'n trigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned,
- Gwynedd Werdd - Gwarchod harddwch naturiol y sir, ac ymateb yn gadarnhaol i'r argyfwng newid hinsawdd,
- Gwynedd Effeithlon - Rhoi trigolion Gwynedd yn gyntaf gan eu trin yn deg a sicrhau fod y Cyngor yn perfformio'n effeithiol ac effeithlon.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod dyletswydd ar gyrf ff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor ar gyfer 2023-28 rydym hefyd wedi adolygu ein hamcanion llesiant.

Mae Cynllun Cyngor Gwynedd 2023 – 2028 ar gael yn [Cynllun-y-Cyngor-2023-28.pdf \(llyw.cymru\)](#)

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2023/24 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2023 yn gosod y sylfaen ar gyfer cyflawni'r meysydd blaenoriaeth, wrth geisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn ddibynnol ar y meysydd blaenoriaeth. Mae'r strategaeth ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Cyllid/Strategaeth-ariannol.aspx>

Yn 2023/24 gwelwyd cynnydd mewn grant Cyngor Gwynedd gan Lywodraeth Cymru. Er gwaethaf y setliad ychydig yn uwch na'r disgwyl, roedd nifer o ffactorau yn creu pwysau gwariant ychwanegol ar ein gwasanaethau wrth osod Cyllideb 2023/24. Roedd pwysau galw am wasanaethau yn ogystal â phwysau chwyddiant yn parhau'n uchel yn golygu bod yn rhaid cyflwyno arbedion newydd a chodi lefel y Dreth Cyngor er mwyn gosod cyllideb gytbwys. Yn ychwanegol, ar y 1af o Ragfyr 2022, penderfynodd y Cyngor Llawn i gynyddu'r premiwm ymhellach ar ail gartrefi. Ac felly, rhagwelwyd cynnyrch Treth Cyngor ychwanegol o £3m, a fyddai'n cael ei ddefnyddio er mwyn cynyddu'r gyllideb yn y maes digartrefedd.

Wrth osod y gyllideb, rydym wedi ceisio cadw effaith yr arbedion ar drigolion Gwynedd i'r lleiafswm posib. Felly, bydd y sefyllfa ariannol yn parhau i osod cryn her i ni wrth gynllunio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd hynny sydd wedi eu cymeradwyo eisoes a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer y dyfodol er mwyn isafu unrhyw doriadau i wasanaethau.

Mae'r sefyllfa economaidd fyd eang a graddfeydd uchel chwyddiant wedi profi i gael effaith ar werth asedau ac ymrwymadau'r Cyngor a bu'n rhaid ail brisio mwy o asedau nag a gynlluniwyd oherwydd y cynnydd mewn costau. Mi fydd angen adolygu'r tybiaethau yn rheolaidd.

Mesur Perfformiad

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau'r gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Blyneddol Cyngor Gwynedd yn adrodd ar ein llwyddiant i gyflawni ein blaenoriaethau gwella a hefyd darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau'r Cyngor a sut maent yn cynorthwyo pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Mesur-Perfformiad.aspx>

Perfformiad Ariannol 2023/24

- Er gwaethaf y pwysau ar wasanaethau'r Cyngor gyda gorwariant o £9m yn bennaf yn y maes gofal oedolion a phlant, digartrefedd a'r maes gwastraff, bu i danwariant ar gyllidebau corfforaethol ynghyd â chynaeafu cronfeydd a defnydd o gronfa covid ar ddiwedd y flwyddyn olygu fod y sefyllfa gorwariant wedi ei gyllido. Adroddwyd ar sefyllfa alldro ariannol 2023/24 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 14 Mai 2024. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet orwariant net gwasanaethau o £472k am y flwyddyn.
- Yn yr adolygiad o'r gyllideb refeniw ddiwethaf a wnaed ar sefyllfa diwedd Tachwedd 2023, rhagwelwyd diffyg o £8.1m. Ers hynny, bu i sefyllfa gorwariant y maes gofal plant a gwastraff ddwysau, gyda sefyllfa maes gofal oedolion wedi gwella yn dilyn derbyn grantiau ychwanegol. Gyda'r sefyllfa ffafriol ar nifer o gyllidebau corfforaethol yn cynorthwyo i leddfu rhywfaint ar y sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.
- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2023/24, adroddir ar sefyllfa gorwariant gan 5 adran sydd o ganlyniad i nifer o ffactorau. Mae'r tueddiad yn parhau ac yn dwysáu gyda phwysau sylweddol ym meysydd gofal oedolion a plant a gwastraff.
- Bu i sefyllfa ariannol 2023/24 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2024/25, gyda bidiau wedi eu dyrannu i rai o'r meysydd sydd yn gorwario.
- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 10 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £534m yn ystod 2023/24, gyda'r sefyllfa net yn £326m.

TABL I - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan dreth cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £340m ar gyfer 2023/24.

Mae Tabl I yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	Gwir	Gwahaniaeth
	£'000	£'000	£'000
Gwariant Net ar Weithrediadau	339,870	340,657	787
Swm Adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	(472)	(472)
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	339,870	340,185	315
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(111,834)	(112,149)	(315)
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(39,172)	(39,172)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(188,864)	(188,864)	0
Cyfraniad o Falans y Gronfa Gyffredinol	0	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	0	0	0

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 10 a 11 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	105,694	3,457	109,151	6,244	115,395
Cefnogaeth Gorfforaethol	8,068	31	8,099	28	8,127
Cyllid	7,383	(129)	7,254	1,612	8,866
Economi a Chymuned	4,887	(1,084)	3,803	3,951	7,754
Oedolion, Iechyd a Llesiant	76,614	(115)	76,499	289	76,788
Plant a Chefnogi Teuluoedd	24,358	65	24,423	146	24,569
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC *	17,552	(145)	17,407	5,211	22,618
Amgylchedd	19,229	(346)	18,883	4,046	22,929
Tai ac Eiddo	10,344	491	10,835	4,793	15,628
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,716	(5)	2,711	(10)	2,701
Corfforaethol	14,041	2,883	16,924	3,656	20,580
Cost Gwasanaethau	290,886	5,103	295,989	29,966	325,955
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	49,299	(5,103)	44,196	(29,966)	14,230
Cyfanswm	340,185	0	340,185	0	340,185

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

• Eitemau Materol o Incwm a Gwariant

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- (£23m) yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisiu rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net yn deillio o ailbrisiu asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisiu yn £14m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisiu a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £5m (Nodyn 15).

• Materion Eraill

- Mae ansefydlogrwydd economaidd a risgiau ariannol yn parhau yn y DU ac yn fyd-eang. Tra fod cyfraddau chwyddiant wedi gostwng a disgwyliad y bydd lleihad yn y cyfraddau llog, mae'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR) yn cydnabod bod rhagolwg cyllidol tymor canolig y DU yn parhau i fod yn un heriol. Mae'r Cyngor wedi cymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan gadw lefel darbodus o reserfau.
- Mae'r Cyngor fel pob corff cyhoeddus arall yn parhau i wynebu heriau ariannu sylweddol, yn benodol ansicrwydd ynghylch lefel y Grant Cynnal Refeniw a dderbynnir gan y Llywodraeth. Does dim sicrwydd o unrhyw gynnydd yn y grant ar gyfer y tymor canolig. Hefyd, wrth osod Cyllideb 2024/25, gwerwyd effeith

Cyfrifiad 2021 (ble roedd gostyngiad sylweddol ym mhoblogaeth Gwynedd) ar ddyraniad grant y Cyngor Gwynedd o'i gymharu â awdurdodau eraill, rhagwelir caiff hyn effaith am flynyddoedd eto.

- O ganlyniad i gynlluniau'r Llywodraeth Ganolog gan gynnwys Cronfa Ffyniant Bro, derbyniwyd grantiau sylweddol yn ystod 2023/24, sydd wedi cyfrannu at y cynnydd sylweddol yn y gwariant refeniw sydd yn cael ei ariannu o gyfalaf dan statud, sydd yn £20m (Nodyn 34), tra fod yr incwm grant cysylltiedig i'w ariannu yn £17m (Nodyn 32).
- Mae gwerth dibrisiant asedau y Cyngor yn £20m (Nodyn 15).

Gwariant Cyfalaf yn 2023/24

Yn 2023/24 gwariodd y Cyngor £56.9m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

TABL 3 - CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU

2022/23 £'000		2023/24 £'000
7,573	Addysg	12,972
8,254	Amgylchedd *	5,084
7	Cefnogaeth Gorfforaethol	0
948	Cyllid	716
2,232	Economi a Chymuned	18,551
6,798	Tai ac Eiddo	10,319
428	Oedolion, Iechyd a Llesiant	382
1,213	Plant a Chefnogi Teuluoedd	1,131
9,678	Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd *	7,717
0	Prif Weithredwr	39
37,131		56,911
	ARIANNWYD GAN -	
8,243	Benthyciadau	8,108
19,942	Grantiau a Chyfraniadau	37,224
695	Derbyniadau Cyfalaf	250
8,251	Refeniw a Chronfeydd Eraill	11,329
37,131		56,911

* Mae ffigyrau 2022/23 yr Adran Amgylchedd a'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £19.9m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm ychwanegiadau Asedau Anghyfredol ac Asedau ar Gael i'w Gwerthu oedd £37.3m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20.
- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2024 yn £100m – lleihad o £2.5m (o £102.5m) yn ystod y flwyddyn. Gwnaethpwyd ad-daliadau o £2.5m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £7.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £9m, reserfau eraill a glustnodwyd o £101.8m a balansau ysgolion o £8.5m. Cyfanswm y rhain oedd £127.2m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygydd digonolrwydd cronfeydd penodol a darpariaethau'r Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £1,703k o adnoddau, a chymeradwyodd y Cabinet (yn ei gyfarfod ar 14 Mai 2024) i ddefnyddio'r cyfan ohono i gynorthwyo sefyllfa ariannol 2023/24.

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyngor (fel cyflogwr) ymrwymiad yn deillio o'u cyfran o asedau ac ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd fel a ddangosir ar y Fantolen ar 31 Mawrth 2024. Cyfrifwyd hyn gan Actiwari y Gronfa, Hymans Robertson, gan gydymffurfio â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol I9. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr, ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn ei gael ar y Gronfa Bensiwn. Cafodd y prisiad diwethaf ei gynnal 31 Mawrth 2022, gyda'r nesaf i'w gynnal 31 Mawrth 2025.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

Polisiâu Cyfrifo

Mae'r polisiâu cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu cyfarwyddiadau CIPFA yn y Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24.

Newidiadau mewn Polisiâu Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Mae polisiâu cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24 i Gôd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Pennaeth Cyllid Cynorthwyol
Cyfrifeg a Phensiynau
01286 679133

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB Y CYNGOR

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb y Cyngor hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

Is-gadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

28 Tachwedd 2024

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y Côt Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad o'r Cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Côt.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2024, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dewi Aeron Morgan CIPFA
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

22 Tachwedd 2024

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn fanylach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU						
2022/23				2023/24		
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000		Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr £'000
102,655	13,136	115,791	Addysg *	109,151	6,244	115,395
8,121	1,583	9,704	Cefnogaeth Gorfforaethol	8,099	28	8,127
7,204	3,026	10,230	Cyllid	7,254	1,612	8,866
4,446	4,433	8,879	Economi a Chymuned	3,803	3,951	7,754
70,351	7,217	77,568	Oedolion, Iechyd a Llesiant	76,499	289	76,788
20,899	2,625	23,524	Plant a Chefnogi Teuluoedd *	24,423	146	24,569
15,916	10,513	26,429	Priffyrdd, Peirianeg ac YGC ** ***	17,407	5,211	22,618
16,982	7,326	24,308	Amgylchedd ***	18,883	4,046	22,929
10,022	5,042	15,064	Tai ac Eiddo	10,835	4,793	15,628
2,396	297	2,693	Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,711	(10)	2,701
18,525	1,777	20,302	Corfforaethol	16,924	3,656	20,580
277,517	56,975	334,492	Cost Gwasanaethau	295,989	29,966	325,955
27,931	(123)	27,808	Gwariant Gweithredol Arall	30,830	4	30,834
19,724	(8,637)	11,087	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	18,468	(16,768)	1,700
(317,925)	(16,075)	(334,000)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(340,184)	(20,629)	(360,813)
7,247	32,140	39,387	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,103	(7,427)	(2,324)
(130,647)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(123,400)		
7,247			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	5,103		
(123,400)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(118,297)		

- * Mae ffigyrau 2022/23 yr Adran Addysg a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.
- ** Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.
- *** Mae ffigyrau 2022/23 yr yr Adran Amgylchedd a'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisiau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2022/23			2023/24				
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		Nodyn	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000	£'000
150,224	(34,433)	115,791	Addysg *		147,388	(31,993)	115,395
10,696	(992)	9,704	Cefnogaeth Gorfforaethol		9,035	(908)	8,127
14,060	(3,830)	10,230	Cyllid		12,766	(3,900)	8,866
19,313	(10,434)	8,879	Economi a Chymuned		60,662	(52,908)	7,754
105,391	(27,823)	77,568	Oedolion, Iechyd a Llesiant		107,514	(30,726)	76,788
40,136	(16,612)	23,524	Plant a Chefnogi Teuluoedd *		37,184	(12,615)	24,569
41,959	(15,530)	26,429	Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC ** ***		40,775	(18,157)	22,618
41,986	(17,678)	24,308	Amgylchedd ***		40,431	(17,502)	22,929
26,314	(11,250)	15,064	Tai ac Eiddo		29,455	(13,827)	15,628
3,283	(590)	2,693	Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol		3,615	(914)	2,701
44,483	(24,181)	20,302	Corfforaethol		44,871	(24,291)	20,580
497,845	(163,353)	334,492	Cost Gwasanaethau		533,696	(207,741)	325,955
27,931	(123)	27,808	Gwariant Gweithredol Arall	11	30,834	0	30,834
12,928	(1,841)	11,087	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12	5,774	(4,074)	1,700
0	(334,000)	(334,000)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13	0	(360,813)	(360,813)
538,704	(499,317)	39,387	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		570,304	(572,628)	(2,324)
		(28,694)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbriso Asedau Sefydlog	23.1			(13,652)
		1,190	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbriso Offerynnau Ariannol	23.3			69
		(284,950)	Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymadau/(asedau)	23.5			23,491
		(312,454)	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall				9,908
		(273,067)	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr				7,584

* Mae ffigyrau 2022/23 yr Adran Addysg a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

** Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

*** Mae ffigyrau 2022/23 yr yr Adran Amgylchedd a'r Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Cyngor yn cael eu torri lawr rhwng enillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gdnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm a godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

	Gwybodaeth ychwanegol			Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau						
	Nodyn	Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi £'000	Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd £'000	Cyfanswm Balansau Ysgollion £'000	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Resert Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Cyfanswm Reserfau Defnyddiadwy £'000	Reserfau na ellir eu defnyddio £'000	Cyfanswm Reserfau'r Cyngor £'000
Balans 31 Mawrth 2022 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(106,040)	(16,695)	(130,647)	(2,579)	(9,367)	(142,593)	(117,332)	(259,925)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2022/23</u>										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		39,387	0	0	39,387	0	0	39,387	(312,454)	(273,067)
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	(32,140)	0	0	(32,140)	327	1,326	(30,487)	30,487	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2022/23		7,247	0	0	7,247	327	1,326	8,900	(281,967)	(273,067)
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd		(7,247)	2,469	4,778	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2022/23 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		0	2,469	4,778	7,247	327	1,326	8,900	(281,967)	(273,067)
Balans 31 Mawrth 2023 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(103,571)	(11,917)	(123,400)	(2,252)	(8,041)	(133,693)	(399,299)	(532,992)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2023/24</u>										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(2,324)	0	0	(2,324)	0	0	(2,324)	9,908	7,584
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	7,427	0	0	7,427	(68)	302	7,661	(7,661)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2023/24		5,103	0	0	5,103	(68)	302	5,337	2,247	7,584
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd		(5,103)	1,728	3,375	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2023/24 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		0	1,728	3,375	5,103	(68)	302	5,337	2,247	7,584
Balans 31 Mawrth 2024 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(101,843)	(8,542)	(118,297)	(2,320)	(7,739)	(128,356)	(397,052)	(525,408)

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymïadau'r Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai ymrwymïadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan y Cyngor. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbrisió), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2023	Nodyn	31 Mawrth 2024
£'000		£'000
570,819 Eiddo, Offer a Chyfarpar	15	596,761
59 Asedau Treftadaeth		60
165 Eiddo Buddsoddi	16	165
2,193 Asedau Gweddilliol	15	2,133
17 Buddsoddiadau Tymor Hir	17	17
4,335 Dyledwyr Tymor Hir	17&18	5,930
577,588 Asedau Tymor Hir		605,066
89,851 Buddsoddiadau Tymor Byr	17	97,568
47 Asedau ar gael i'w Gwerthu	20	0
1,686 Stoc		1,589
85,878 Dyledwyr Tymor Byr	18	121,201
62,880 Arian a Chywerthoedd Arian	19	43,939
240,342 Asedau Cyfredol		264,297
(16,886) Gorddrafft Banc	19	(8,591)
(2,907) Benthyciadau Tymor Byr	17	(6,033)
(134,845) Credydwyr Tymor Byr	21	(177,868)
(362) Darpariaethau Tymor Byr	22	(346)
(17,894) Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(25,437)
(172,894) Ymrwymïadau Cyfredol		(218,275)
(9,111) Darpariaethau Tymor Hir	22	(8,703)
(99,595) Benthyciadau Tymor Hir	17	(94,006)
4,482 Ymrwymïad Pensiwn	38	(17,248)
(997) Ymrwymïadau Prydlesau Cyllidol	35	(793)
(6,823) Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(4,930)
(112,044) Ymrwymïadau Tymor Hir		(125,680)
532,992 Asedau Net		525,408
(133,693) Reserfau Defnyddiadwy		(128,356)
(399,299) Reserfau na ellir eu defnyddio	23	(397,052)
(532,992) Cyfanswm Reserfau		(525,408)

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian a chywerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o Weithgareddau Ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

2022/23	<i>Nodyn</i>	2023/24
£'000		£'000
39,387	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(2,324)
(133,520)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	24a (32,816)
278	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	24b 285
(93,855)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu	(34,855)
42,688	Gweithgareddau Buddsoddi	25 44,136
1,541	Gweithgareddau Ariannu	26a 1,365
(49,626)	(Cynnydd)/Lleihad net mewn arian a chywerthoedd arian	10,646
3,632	Arian a chywerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	(45,994)
(45,994)	Arian a chywerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	19 (35,348)

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO

I.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor yn y flwyddyn ariannol 2023/24 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2024. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol. Mae y cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud a chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

I.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu dderbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y refeniw o gytundebau gyda derbynwyr gwasanaeth, boed am wasanaeth neu nwyddau, yn cael ei adnabod pan fydd y gwasanaeth neu'r nwyddau yn cael eu trosglwyddo i dderbynydd y gwasanaeth yn unol â'r rhwymedigaethau perfformiad y cytundeb.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwllch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pan fydd y taliad yn cael ei wneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau a'r llog sydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail gyfradd llog effeithiol yr offeryn ariannol yn hytrach nag i'r llif arian sydd wedi ei bennu gan y cytundeb.
- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu ei dalu, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r dyled, bydd rhaid lleihau gwerth y dyledion a chodi tâl ar refeniw yn gwariant ac incwm ariannu a buddsoddi am yr incwm sydd yn annhebygol o gael ei gasglu.

I.3 Arian a Chywerthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan y Cyngor, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, a gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categorio fel cywerthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chywerthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

I.4 Asedau Dibynol / Ymrwymadau Dibynol

Ceir ased dibynol pan fo digwyddiad sy'n rhoi ased posib i'r Cyngor ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Ceir ymrwymiad dibynol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor. Ceir ymrwymiad dibynol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymadau dibynol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach o fewn y nodyn Ymrwymadau Dibynol ac Asedau Dibynol yn y cyfrifon.

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisiau corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg y Cyngor.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithwyr yn gwasanaethu'r Cyngor. Gwneir cronïad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i fwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronïad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau i'r cyfrif absenoldebau cronedig fel bod cost y buddion gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn ariannol y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronïad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell Gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all y Cyngor dynnu'r cynnig o'r buddion hynny yn ôl neu pan fo'r Cyngor yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiynwr yn y flwyddyn, yn hytrach na'r swm sydd wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r gronfa bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiwn ychwanegol a rhoi'r debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiynwyr ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn yn eu lle.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth y DU.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-p-symiau ymddeoliad) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae trefniadau'r cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion hynny yn cael eu hadnabod i'r Cyngor. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg a Plant a Chefnogi Teuluoedd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon y Cyngor ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafuniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Gostyngir yr ymrwymiadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol, gan ddefnyddio graddfa disgownt o 4.85% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymiadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle roedd y gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymiadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Cyngor - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraid - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Addasiad nenfwd ased – cyfyngir i werth nenfwd yr ased a gyfrifwyd os yw'n llai na sefyllfa'r ased.
- Cyfraniadau a delir i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn ar gyfer setliad ymrwymiadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i mewn neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o'r effaith i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymiadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh 19.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan y Cyngor hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith materol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiâu cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan mae'n ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai ei fod yn anfaterol neu a nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Ymrwymadau Ariannol

Cydnabyddir ymrwymadau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Mae'r llog taladwy blynyddol sydd yn cael ei gynnwys ar y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar werth cario yr ymrwymiad, wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Y chyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sydd yn disgowntio taliadau arian parod amcangyfrifedig y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol.

Ar gyfer y rhan fwyaf o fenthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sydd yn weddill (ynghyd â llog cronodig); a'r llog a gaiff ei ddatgan yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Mewn achosion lle codwyd premiymau a disgownts ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei rannu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan y Cyngor bolisi o rannu'r enillion neu golledion dros y tymor sydd yn weddill ar y benthyciad ble'r oedd y premiwm yn daladwy neu'r gostyngiad yn dderbyniadwy pan fyddai'n cael ei ad-dalu. Mae cysoni'r swm a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr â'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddiad i neu o'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad mewn Reserfau.

Asedau Ariannol

Dosbarthir asedau ariannol yn unol â dull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae'r Cyngor yn dal asedau ariannol wedi eu mesur ar:

- gost amorteiddiedig, a

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- gwerth teg drwy elw a cholled, a
- gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Mae angen polisi ar wahân ble mae Awdurdod yn dal asedau ariannol ar werth teg drwy incwm a gwariant arall.

Model busnes y Cyngor yw i ddal buddsoddiadau i gasglu llif arian cytundebol. Mae offerynnau ariannol felly yn cael eu dosbarthu fel cost amorteiddiedig, ag eithrio rheiny nad yw eu taliadau cytundebol yn daliad o brifswm a llog yn unig (h.y ble nad yw llif arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost Amorteiddiedig

Cydnabyddir asedau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Bydd credyd blynyddol i linell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y llog a dderbynnir yn seiliedig ar werth cario yr ased wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r asedau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sydd yn weddill (yn ogystal â'r llog cronedig) gyda'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Cyngor yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar ei holl asedau ariannol a ddelir ar gostau wedi'u hamorteiddio, unai ar sail 12 mis neu oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig hefyd yn gymwys i symiau derbyniadwy ar brydles ac asedau contract. Dim ond colledion oes a gydnabyddir ar gyfer symiau masnach derbyniadwy a ddelir gan y Cyngor. Cyfrifir colledion amhariad i adlewyrchu'r posibilrwydd na fydd y llif arian yn digwydd yn y dyfodol o ganlyniad i'r benthyciwr yn diffyg dalu ei ymrwymiad.

Asedau Ariannol a Fesurir ar Werth Teg Drwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Caiff asedau ariannol a fesurir ar WTICA eu cydnabod ar y fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offerynnau ariannol ac yn cael eu mesur yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt godi mewn incwm cynhwysfawr arall.

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Werth Teg Drwy Elw a Cholled

Cydnabyddir asedau ariannol sydd wedi eu mesur ar werth teg drwy elw a cholled ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt gyrraedd y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Mesuriad Gwerth Teg o Asedau Ariannol

Gwerth teg ased yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased mewn trafodiad trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Mae mesuriad gwerth teg asedau ariannol y Cyngor yn seiliedig ar y technegau canlynol:

- Offerynnau sydd â phris marchnad wedi ei ddyfynnu – pris y farchnad
- Offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a phendant – dadansoddiad llif arian gostyngol

Mae'r mewnbwnnau i'r technegau mesur wedi eu categoreiddio yn unol â'r tri lefel isod;

- Mewnbwn Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif am asedau yr un fath y gall y Cyngor gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.
- Mewnbwn Lefel 2 – mewnbwn heblaw am brisiau a ddyfynnwyd sy'n gynwysiedig o fewn Mewnbwn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mewnbwn Lefel 3 – mewnbwn anweladwy i'r ased.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae mesuriad ein hasedau a ddelir ar WTICA yn bris cais uned ar y dyddiad mesur.

I.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail groniodol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r Cyngor wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Cyngor yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf o flaen llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

I.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddelir gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Llundiau a Phaentiadau
- Teyrnlysau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Oriolau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndlysau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi I.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi I.17.

I.12 Stoc a Contractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Côd Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

Mae contractau tymor hir yn cael eu cyfrifo ar sail o godi'r gwarged neu'r diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau gyda'r ystyriaeth yn cael ei ddyrannu i'r rhwymedigaethau perfformiad bodlonwyd ar sail y nwyddau neu'r gwasanaethau a drosglwyddwyd i dderbynydd y gwasanaeth yn ystod y flynyddyn ariannol.

I.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thair lefel. Lefel

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

3 yw holl fewnbynnau y Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o natur unigryw yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.14 Prydlesau

Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Y Cyngor fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisiau arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Caiff taliadau prydlesau gweithredol eu dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Y Cyngor fel Prydleswr:

Ble mae'r Cyngor yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn y dreth cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

1.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol y Cyngor eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisiu gwahanol gategoriâu o'r asedau yma yn flynyddol, gydag ailbrisiad fel arfer yn effeithiol ar 31 Mawrth pob blwyddyn. Mae hyn yn unol â'r Côt a'r Datganiadau Egwyddorion Priso Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg, sy'n cynnwys Gwerth Defnydd Presennol (GDP) ar gyfer nifer o eitemau neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (CAD) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau materol heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisiau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categori asedau perthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Defnyddir isafswm at ddibenion prisio o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisio; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Rheolwr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisio unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd ailbrisio ar gyfer ased o fewn y Reserf Ailbrisio, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).
- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbrisio ar gyfer ased neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu prisio bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o Eiddo, Offer a Chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2023/24 yw 1% o werth yr holl adeiladau ar gychwyn y flwyddyn. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de minimis ydi:

- a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianeg, ac
- b) adeiledd

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (CAD), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol fyrrach; e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianeg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

- (i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifedig (3–15 mlynedd, neu fwy os oes tystiolaeth cefnogol)
- (ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
- (iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
- (iv) Ni ddibrisir Tir
- (v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifedig (5–80 mlynedd)
- (vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (LIDR) ac mae gofyn i awdurdodau lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn LIDR sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull Gofyn Cyllido Cyfalaf
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

LIDR yn 2023/24: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Dim-CRT) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad LIDR i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2023/24. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad LIDR gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad gan asesu mai mesuriad darbodus fyddai dros 50 mlynedd, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr LIDR yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (MCP) a brynwyd ar y Fantolen dan y Côt Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blynyddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Mae'r Cyngor yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Côt Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o refeniw drwy ei ddsbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

1.18 Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol am y flwyddyn yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn Awdurdod bilio Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth Cyngor ar ran ei hun ac ar ran awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen:

- sy'n rhoi rhwymedigaeth bresennol i'r Cyngor
- sy'n debyg o fod angen setliad trwy drosglwyddiad o fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth, a
- lle gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth.

Os nad yw'n glir os yw digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen, ystyrir ei fod yn arwain at rwymedigaeth bresennol os yw, ar ôl ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael, yn fwy tebygol na pheidio bod rhwymedigaeth bresennol yn bodoli ar ddyddiad y Fantolen. Gall y rhwymedigaeth bresennol fod yn gyfreithiol neu'n adeiladol.

Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Pan ddaw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu y gwneir setliad is na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei wrthdroi a'i gredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn (“balansau”) y Cyngor, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.
- Nifer o reserfau penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.
- Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a'r cronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.
- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy y Cyngor.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae deddfwriaeth yn caniatáu categoreiddio peth gwariant fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw'n creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW y cynhwysir TAW neu y caiff ei ddangos fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwyr

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Côt Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog a Difidendau Derbyniadwy

Mae'r Cyngor yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfun) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau a chyd-bwyllgorau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir. Telir y difidendau o'r cronfeydd cyfun i'r Gronfa Gyffredinol.

1.25 Costau Benthycy

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthycy sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Côt.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Mae gan y Cyngor ddi-ddordebau mewn cwmnïau ac endidau eraill y mae'n ofynnol eu cynnwys yn y datganiadau ariannol. Yn unol ag ystyriaethau materoldeb, mae Cyd-bwyllgor Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi'i gynnwys o fewn datganiadau ariannol y Cyngor. Cynhaliwyd y gwaith atgyfnerthu ar sail llinell wrth linell a'i

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

ddosrannu i bob awdurdod ar drafodion gwirioneddol yn y lle cyntaf gyda'r trafodion a'r balansau sy'n weddill wedi'u rhannu yn unol â'u Cytundeb Llywodraethu. Mae'r trafodion ar gyfer y gweithrediad ar y cyd Cynllun Argyfwng Bysus hefyd wedi cael ei gyfuno i ddatganiad ariannol y Cyngor.

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw'r cyd-bwyllgorau canlynol wedi cael eu cyfuno i ddatganiad ariannol y Cyngor:-

- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw cyfrifon grŵp wedi eu cynhyrchu i gynnwys Cwmni Byw'n lach.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth ailddosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbriso yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan y Cyngor mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel Menter Cyllid Preifat (MCP), yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth dan gyfrifoldeb y contractwr MCP am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Cyngor yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

1.31 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae gan y partion sydd â chydreolaeth yr hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Cyngor wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddiddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Cyngor fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymadau, refeniw a gwariant.

1.32 Ysgolion

Mae'r *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr awdurdod lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r awdurdod lleol. Mae'r Côd hefyd yn datgan bod asedau, ymrwymadau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yng nghyfrifon yr awdurdod lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol y Cyngor fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau y Cyngor.

NODYN 1 – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

I.33 Mesuriad Gwerth Teg o Asedion An-Ariannol

Mae polisi'r Cyngor ar fesuriad gwerth teg ased ariannol wedi ei osod allan yn nodyn I.9. Mae'r Cyngor hefyd yn rhoi mesuriad gwerth teg ar rai o asedau an-ariannol y Cyngor megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymiad yn cymryd lle unai:

- a. yn y brif farchnad i'r ased, neu
- b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymiad, defnyddia'r Cyngor ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu ymrwymiad, gan gymryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Cyngor yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwr arall y farchnad fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Cyngor dechnegau prisio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

Mae'r mewnbwn i'r technegau prisio sy'n berthnasol i'r asedau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol y Cyngor yn cael eu categoreiddio yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymadau unfath y gall y Cyngor eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad;
- Lefel 2 – mewnbwn ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; neu
- Lefel 3 – mewnbwn anweladwy ar gyfer ased.

I.34 Polisiâu Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisiau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Mae'r polisiâu cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r cyfarwyddiadau yn y Côd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Mae'r eitemau isod wedi eu haddasu yn 2022/23 ar gyfer y cyfnod blaenorol er mwyn adlewyrchu newidiadau i strwythur y Cyngor. Mae un o'r newidiadau yn cynnwys ail-leoli'r Gwasanaeth Ieuenctid o'r Adran Plant a Chefnogi Theuluoedd i'r Adran Addysg. Mae newidiadau eraill yn ymwneud â'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, lle mae'r unedau Gwastraff ac Ailgylchu wedi eu trosglwyddo i'r Adran Amgylchedd ac Ymgynghoriaeth Gwynedd wedi ei gyfuno i greu Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC.

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2022/23			Addasiad			Ailddatgan 2022/23		
	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	101,997	13,062	115,059	658	74	732	102,655	13,136	115,791
Cefnogaeth Gorfforaethol	8,121	1,583	9,704	0	0	0	8,121	1,583	9,704
Cyllid	7,204	3,026	10,230	0	0	0	7,204	3,026	10,230
Economi a Chymuned	4,446	4,433	8,879	0	0	0	4,446	4,433	8,879
Oedolion, Iechyd a Llesiant	70,351	7,217	77,568	0	0	0	70,351	7,217	77,568
Plant a Chefnogi Teuluoedd	21,557	2,699	24,256	(658)	(74)	(732)	20,899	2,625	23,524
Priffyrdd a Bwrdeistrefol *	29,601	10,809	40,410	(29,601)	(10,809)	(40,410)	0	0	0
Priffyrdd, Peirianneg ac YGC *	0	0	0	15,916	10,513	26,429	15,916	10,513	26,429
Amgylchedd	3,177	5,472	8,649	13,805	1,854	15,659	16,982	7,326	24,308
Tai ac Eiddo	10,022	5,042	15,064	0	0	0	10,022	5,042	15,064
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,396	297	2,693	0	0	0	2,396	297	2,693
Ymgynghoriaeth Gwynedd	120	1,558	1,678	(120)	(1,558)	(1,678)	0	0	0
Corfforaethol	18,525	1,777	20,302	0	0	0	18,525	1,777	20,302
Cost Gwasanaethau	277,517	56,975	334,492	0	0	0	277,517	56,975	334,492
Gwariant Gweithredol Arall	27,931	(123)	27,808	0	0	0	27,931	(123)	27,808
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	19,724	(8,637)	11,087	0	0	0	19,724	(8,637)	11,087
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(317,925)	(16,075)	(334,000)	0	0	0	(317,925)	(16,075)	(334,000)
(Gweddill)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	7,247	32,140	39,387	0	0	0	7,247	32,140	39,387
Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(130,647)			0			(130,647)		
(Gweddill)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	7,247			(0)			7,247		
Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(123,400)			(0)			(123,400)		

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Nodyn	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2022/23			Addasiad			Ailddatgan 2022/23		
	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	148,925	(33,866)	115,059	1,299	(567)	732	150,224	(34,433)	115,791
Cefnogaeth Gorfforaethol	10,696	(992)	9,704	0	0	0	10,696	(992)	9,704
Cyllid	14,060	(3,830)	10,230	0	0	0	14,060	(3,830)	10,230
Economi a Chymuned	19,313	(10,434)	8,879	0	0	0	19,313	(10,434)	8,879
Oedolion, Iechyd a Llesiant	105,391	(27,823)	77,568	0	0	0	105,391	(27,823)	77,568
Plant a Chefnogi Teuluoedd	41,435	(17,179)	24,256	(1,299)	567	(732)	40,136	(16,612)	23,524
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol *	57,250	(16,840)	40,410	(57,250)	16,840	(40,410)	0	0	0
Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC *	0	0	0	41,959	(15,530)	26,429	41,959	(15,530)	26,429
Amgylchedd	19,100	(10,451)	8,649	22,886	(7,227)	15,659	41,986	(17,678)	24,308
Tai ac Eiddo	26,314	(11,250)	15,064	0	0	0	26,314	(11,250)	15,064
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	3,283	(590)	2,693	0	0	0	3,283	(590)	2,693
Ymgynghoriaeth Gwynedd	7,595	(5,917)	1,678	(7,595)	5,917	(1,678)	0	0	0
Corfforaethol	44,483	(24,181)	20,302	0	0	0	44,483	(24,181)	20,302
Cost Gwasanaethau	497,845	(163,353)	334,492	(0)	(0)	(0)	497,845	(163,353)	334,492
Gwariant Gweithredol Arall	11	27,931	(123)	27,808	0	0	27,931	(123)	27,808
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12	12,928	(1,841)	11,087	0	0	12,928	(1,841)	11,087
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13	0	(334,000)	(334,000)	0	0	0	(334,000)	(334,000)
(Gweddill)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		538,704	(499,317)	39,387	(0)	(0)	538,704	(499,317)	39,387
(Gweddill)/Diffyg yn deillio o Ailbrisio Asedau Sefydlog	23		(28,694)			0			(28,694)
(Gweddill)/Diffyg yn deillio o Ailbrisio Offerynnau Ariannol	23		1,190			0			1,190
Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymiaidau/(asedau)	23		(284,950)			0			(284,950)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(312,454)			0			(312,454)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr			(273,067)			(0)			(273,067)

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU

Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2022/23						Addasiad						Ailddatgan 2022/23											
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)		Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)		Gwahaniaethau Eraill (iii)		Cyfanswm Addasiadau Statudol		Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)		Cyfanswm Addasiadau		Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)		Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)		Gwahaniaethau Eraill (iii)		Cyfanswm Addasiadau Statudol		Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)		Cyfanswm Addasiadau	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	6,821	6,241	0	13,062	0	13,062	0	74	0	74	0	74	6,821	6,315	0	13,136	0	13,136	0	13,136	0	13,136	0	13,136
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	1,583	0	1,583	0	1,583	0	0	0	0	0	0	0	1,583	0	1,583	0	1,583	0	1,583	0	1,583	0	1,583
Cyllid	1,341	1,685	0	3,026	0	3,026	0	0	0	0	0	0	1,341	1,685	0	3,026	0	3,026	0	3,026	0	3,026	0	3,026
Economi a Chymuned	3,418	1,015	0	4,433	0	4,433	0	0	0	0	0	0	3,418	1,015	0	4,433	0	4,433	0	4,433	0	4,433	0	4,433
Oedolion, Iechyd a Llesiant	547	6,883	0	7,430	(213)	7,217	0	0	0	0	0	0	547	6,883	0	7,430	(213)	7,217	0	7,217	(213)	7,217	0	7,217
Plant a Chefnogi Teuluoedd	69	2,630	0	2,699	0	2,699	0	(74)	0	(74)	0	(74)	69	2,556	0	2,625	0	2,625	0	2,625	0	2,625	0	2,625
Priffyrdd a Bwrdeistrefol *	4,457	6,352	0	10,809	0	10,809	(4,457)	(6,352)	0	(10,809)	0	(10,809)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC *	0	0	0	0	0	0	4,701	5,812	0	10,513	0	10,513	4,701	5,812	0	10,513	0	10,513	0	10,513	0	10,513	0	10,513
Amgylchedd	4,044	1,428	0	5,472	0	5,472	213	1,641	0	1,854	0	1,854	4,257	3,069	0	7,326	0	7,326	0	7,326	0	7,326	0	7,326
Tai ac Eiddo	3,750	1,292	0	5,042	0	5,042	0	0	0	0	0	0	3,750	1,292	0	5,042	0	5,042	0	5,042	0	5,042	0	5,042
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1	296	0	297	0	297	0	0	0	0	0	0	1	296	0	297	0	297	0	297	0	297	0	297
Ymgynghoriaeth Gwynedd	457	1,101	0	1,558	0	1,558	(457)	(1,101)	0	(1,558)	0	(1,558)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Corfforaethol	1	843	1,042	1,886	(109)	1,777	0	0	0	0	0	0	1	843	1,042	1,886	(109)	1,777	0	1,777	(109)	1,777	0	1,777
Cost Gwasanaethau	24,906	31,349	1,042	57,297	(322)	56,975	0	0	0	0	0	0	24,906	31,349	1,042	57,297	(322)	56,975	0	56,975	(322)	56,975	0	56,975
Gwariant Gweithredol Arall	(123)	0	0	(123)	0	(123)	0	0	0	0	0	0	(123)	0	0	(123)	0	(123)	0	(123)	0	(123)	0	(123)
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(15,769)	6,954	(144)	(8,959)	322	(8,637)	0	0	0	0	0	0	(15,769)	6,954	(144)	(8,959)	322	(8,637)	0	(8,637)	322	(8,637)	0	(8,637)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(16,075)	0	0	(16,075)	0	(16,075)	0	0	0	0	0	0	(16,075)	0	0	(16,075)	0	(16,075)	0	(16,075)	0	(16,075)	0	(16,075)
(Gweddill)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(7,061)	38,303	898	32,140	0	32,140	0	0	0	0	0	0	(7,061)	38,303	898	32,140	0	32,140	0	32,140	0	32,140	0	32,140

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnfydd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwylidig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Côt 2024/25:

- SAARh 16 Prydlesi a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2016 – bydd yn fandadol am y cyfnodau cyfrifo yn cychwyn ar neu ar ôl 1af Ebrill 2024. Penderfynodd y Cyngor beidio mabwysiadu SAARh 16 yn y flwyddyn ariannol 2023/24. Bydd mabwysiadu SAARh 16 yn cael effaith sylweddol ar ddatganiadau Ariannol y Cyngor trwy ychwanegu categori ychwanegol o asedau ac ymrwymadau ar y fantolen sy'n adlewyrchu'r hawl i ddefnyddio'r asedau a brydleswyd. Fodd bynnag ni fydd effaith ar Gronfa'r Cyngor oherwydd mae'r gwasanaethau yn ariannu'r asedau hyn yn barod.
- Dosbarthu Ymrwymadau fel rhai Cyfredol neu Hir Dymor (Diwygiadau i SCRh 1) a gyhoeddwyd yn Ionawr 2020.
- Ymrwymadau Prydles wrth Werthu ac Adlesu (Diwygiadau i SAARh 16) a gyhoeddwyd ym Medi 2022.
- Ymrwymadau Hir Dymor gyda Chyfamodau (Diwygiadau i SCRh 1) a gyhoeddwyd yn Hydref 2022.
- Diwygio Treth Ryngwladol: Rheolau Model Colofn Dau (Diwygiadau i SCRh 12) a gyhoeddwyd ym Mai 2023.
- Trefniadau Cyllid Cyflenwr (Diwygiadau i SCRh 7 ac SAARh 7) a gyhoeddwyd ym Mai 2023.

Mae'n ofynnol fod y Côt yn weithredol o 1 Ebrill 2024 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2023/24. Ac eithrio SAARh 16, ni ddisgwylir y bydd yr eitemau eraill uchod yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn natganiadau ariannol 2024/25.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISI'AU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddiwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys thybiaethau a thafuniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddarau yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol. Mae ansicrwydd economaidd yn parhau, gyda lefel uchel o chwyddiant a chyfraddau llog, tra bod effaith Covid yn parhau mewn rhai meysydd o'r Cyngor. Er hynny, mae'r Cyngor yn benderfynol nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd fod amhariad i werth asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r gwasanaeth a ddarperir yn sylweddol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbriso, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a ymrwymadau'r gronfa bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

Eitem	Ansicrwydd	Effaith os yw canlyniadau gwir yn wahanol i dybiaethau
Eiddo, Offer a Chyfarpar	Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol â chyfrifeg safonol ac arferion cysylltiedig. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbrisio. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbrisio ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt.	Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.
Darpariaethau	Mae darpariaethau yn gynnwysedig yn y cyfrifon, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, gweler Nodyn 22 am y manylion, sydd yn cynnwys darpariaeth am Safleoedd Gwastraff. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.	Os yw'r darpariaethau yn annigonol, bydd y costau ychwanegol yn cael eu hariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.
Ymrwymiad Pensiwn	<p>Mae amcangyfrif yr ymrwymiad net i dalu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth yn ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd y rhagwelir y bydd cyflogau'n cynyddu, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac adenillion disgwylidig ar asedau'r gronfa pensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghori yn ymwneud â rhoi cyngor arbenigol i'r Cyngor am y rhagdybiaethau i'w defnyddio.</p> <p>Cafodd Brexit a Covid effeithiau negyddol ar economi'r DU a gwerthoedd asedau pensiwn, bellach ceir cyfraddau chwyddiant a llogau uchel, ond mae'n ymddangos bod y farchnad yn gwella ac yn sefydlogi. Fodd bynnag, gallai pandemig neu argyfwng byd eang arall gael effaith niweidiol ar adenillion asedau, yn ogystal â chynnydd mewn cyfraddau llog i ffrwyo cynnydd chwyddiant o ganlyniad i'r adferiad.</p>	Mae effeithiau newidiadau mewn tybiaethau unigol ar ymrwymiad pensiwn net wedi ei nodi yn Nodiadau 37 a 38.
Lwfans Colled Amhariad	Mae lefel o amhariad dyledion drwg sydd wedi ei gynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan y Cyngor falans dyledwyr tymor byr net o £121m (Nodyn 18a), ac mae'r balans hwn yn net o'r amhariad ar dyledion drwg o £9m.	Os yw'r amhariad yn annigonol, bydd y cyllid ychwanegol yn cael ei ariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- (£23m) yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbriso rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net yn deillio o ailbriso asedau sefydlog i'r Reserf Ailbriso yn £14m (Nodyn 23.1) a chost ailbriso a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £5m (Nodyn 15).
- O ganlyniad i gynlluniau'r Llywodraeth Ganolog gan gynnwys Cronfa Ffyniant Bro, derbyniwyd grantiau sylweddol yn ystod 2023/24, sydd wedi cyfrannu at y cynnydd sylweddol yn y gwariant referniw sydd yn cael ei ariannu o gyfalaf dan statud, sydd yn £20m (Nodyn 34), tra fod yr incwm grant cysylltiedig i'w ariannu yn £17m (Nodyn 32).
- Mae gwerth dibrisiant asedau y Cyngor yn £20m (Nodyn 15).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

<u>2023/24</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i) £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii) £'000	Gwahaniaethau Eraill (iii) £'000	Cyfanswm Addasiadau Statudol £'000	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Addysg	7,602	(1,358)	0	6,244	0	6,244
Cefnogaeth Gorfforaethol	15	13	0	28	0	28
Cyllid	1,628	(16)	0	1,612	0	1,612
Economi a Chymuned	4,011	(60)	0	3,951	0	3,951
Oedolion, Iechyd a Llesiant	548	36	0	584	(295)	289
Plant a Chefnogi Teuluoedd	127	19	0	146	0	146
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC *	5,254	(43)	0	5,211	0	5,211
Amgylchedd	4,020	26	0	4,046	0	4,046
Tai ac Eiddo	4,796	(3)	0	4,793	0	4,793
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol Corfforaethol	1 4	(11) (132)	0 3,735	(10) 3,607	0 49	(10) 3,656
Cost Gwasanaethau	28,006	(1,529)	3,735	30,212	(246)	29,966
Gwariant Gweithredol Arall	4	0	0	4	0	4
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(16,581)	(231)	(202)	(17,014)	246	(16,768)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(20,629)	0	0	(20,629)	0	(20,629)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(9,200)	(1,760)	3,533	(7,427)	0	(7,427)

* Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

<u>2022/23</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau Statudol	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)	Cyfanswm Addasiadau
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg *	6,821	6,315	0	13,136	0	13,136
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	1,583	0	1,583	0	1,583
Cyllid	1,341	1,685	0	3,026	0	3,026
Economi a Chymuned	3,418	1,015	0	4,433	0	4,433
Oedolion, Iechyd a Llesiant	547	6,883	0	7,430	(213)	7,217
Plant a Chefnogi Teuluoedd *	69	2,556	0	2,625	0	2,625
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC ** ***	4,701	5,812	0	10,513	0	10,513
Amgylchedd ***	4,257	3,069	0	7,326	0	7,326
Tai ac Eiddo	3,750	1,292	0	5,042	0	5,042
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1	296	0	297	0	297
Corfforaethol	1	843	1,042	1,886	(109)	1,777
Cost Gwasanaethau	24,906	31,349	1,042	57,297	(322)	56,975
Gwariant Gweithredol Arall	(123)	0	0	(123)	0	(123)
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(15,769)	6,954	(144)	(8,959)	322	(8,637)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(16,075)	0	0	(16,075)	0	(16,075)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(7,061)	38,303	898	32,140	0	32,140

* Mae ffigyrau 2022/23 yr Adran Addysg a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

** Yn cynnwys addasiadau perthnasol i'r Asiantaeth Cefnfyrd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

*** Mae ffigyrau 2022/23 yr Adran Amgylchedd a'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd wedi eu hail-ddatgan i adlewyrchu y newid i strwythur yr adrannau er mwyn galluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant Gweithredol Arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddileuwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf, h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac Incwm Grant Amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae'r amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr SCRh 19* sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan y Cyngor fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am breimiymau a disgownt.

(iv) Addasiadau (Anstatudol) Eraill

- **Gwasanaethau** - mae'r lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol wedi'i ddidynnu ac wedi trosglwyddo i wariant ac incwm ariannu a buddsoddi.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – wedi'i addasu i drosglwyddo lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol o wasanaethau.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Cyngor i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2023/24 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	1,760	0	0	(1,760)
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	(67)	0	0	67
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(3,515)	0	0	3,515
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(7,377)	0	0	7,377
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(9,199)	0	0	9,199
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	45	(318)	0	273
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	2,756	0	0	(2,756)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,496	0	0	(2,496)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	11,329	0	0	(11,329)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	16,626	(318)	0	(16,308)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	250	0	(250)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	302	(302)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	250	302	(552)
CYFANSWM ADDASIADAU	7,427	(68)	302	(7,661)

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU (parhad)

2022/23 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(38,303)	0	0	38,303
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	(29)	0	0	29
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(948)	0	0	948
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(8,707)	0	0	8,707
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(47,987)	0	0	47,987
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	79	(368)	0	289
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,352	0	0	(5,352)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,165	0	0	(2,165)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	8,251	0	0	(8,251)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	15,847	(368)	0	(15,479)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	695	0	(695)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	1,326	(1,326)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	695	1,326	(2,021)
CYFANSWM ADDASIADAU	(32,140)	327	1,326	30,487

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn leihad net o £3.4m o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2023:

2023/24	Balans	Trosglwyddiadau			Balans
	31 Mawrth 2023 £'000	rhwng cronfeydd £'000	mewn £'000	allan £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Balansau Ysgolion	11,917	(26)	436	(3,785)	8,542
Cyfanswm	11,917	(26)*	436	(3,785)	8,542

* Trosglwyddiad i Reserfau Eraill a Glustnodwyd (gweler tudalen 38).

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amlgu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrrd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2023/24, gyda lleihad net o £1.7m ers sefyllfa 31 Mawrth 2023.

2023/24		Balans 31 Mawrth 2023 £'000	Trosglwyddiadau			Balans 31 Mawrth 2024 £'000
			rhwng cronfeydd	mewn	allan	
Nodyn						
10.1	Reserfau Adnewyddu	6,242	0	2,968	(3,535)	5,675
10.2	Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion	2,000	0	0	0	2,000
10.3	Reserfau Cyfalaf	28,566	0	247	(2,349)	26,464
10.4	Reserfau Yswiriant	2,047	0	929	(1,550)	1,426
10.5	Cronfa Gwasanaethau	4,439	386	608	(1,715)	3,718
10.6	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	668	0	16	(255)	429
10.7	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	3,176	0	0	(1,075)	2,101
10.8	Hyfforddiant Canolog	1,028	450	0	(557)	921
10.9	Reserfau Gwasanaethau Addysg	4,124	224	577	(683)	4,242
10.10	Reserfau Economi a Chymuned	657	0	39	(18)	678
10.11	Reserfau Priffyrdd, Peirianeg ac YGC	499	(36)	0	(179)	284
10.12	Reserfau Amgylchedd	479	99	125	(89)	614
10.13	Reserfau Tai ac Eiddo	728	0	462	(825)	365
10.14	Reserfau Gofal	1,303	(548)	305	(292)	768
10.15	Cronfa Trawsnewid Busnes	941	0	0	0	941
10.16	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	564	0	0	0	564
10.17	Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor	11,207	1,412	45	(1,511)	11,153
10.18	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	1,751	0	178	(397)	1,532
10.19	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	79	0	0	(52)	27
10.20	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.21	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	921	0	0	0	921
10.22	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	9,024	(1,862)	8,013	(27)	15,148
10.23	Cronfa Maes Lles	100	0	0	(100)	0
10.24	Trefniadau Partneriaethu	339	(99)	0	(104)	136
10.25	Cronfa Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru	301	0	385	(34)	652
10.26	Cronfa Premiwm Treth Cyngor	15,058	0	6,000	(3,857)	17,201
10.27	Cronfa Trefniadau Adfer yn Sgil Covid-19	4,949	0	0	(4,949)	0
10.28	Cronfa Strategaeth Ddigidol	852	0	0	(66)	786
10.29	Cronfa Cynllun Ffyniant Gyffredin	102	0	1,620	0	1,722
10.30	Amrywiol Reserfau Eraill	947	0	39	(91)	895
Cyfanswm		103,571	26*	22,556	(24,310)	101,843

* Trosglwyddiad o Falansau Ysgolion (gweler tudalen 37).

Nid yw sefyllfa balans terfynol reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2024 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael eu defnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.
- 10.2 Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion ar gyfer ariannu adnewyddu offer TG ysgolion.
- 10.3 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i gynorthwyo ariannu Rhaglen Gyfalaf y Cyngor a gofynion eraill.
- 10.4 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Gyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.
- 10.5 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- 10.6 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- 10.7 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- 10.8 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor gan gynnwys cyfraniad tuag at gyllido cynllun Prentisiaethau a Chynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory.
- 10.9 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol cysylltiedig â gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- 10.10 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.
- 10.11 Mae Reserfau Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad rhai meysydd gwaith.
- 10.12 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Drafnidiaeth, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau cynlluniau ar wahân, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.
- 10.13 Reserfau Tai ac Eiddo – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib ynghyd â chronfeydd amrywiol ar gyfer anghenion tai ac eiddo'r Cyngor.
- 10.14 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofynion contractau.
- 10.15 Cronfa Trawsnewid Busnes – i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".
- 10.16 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – yn ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon yn rhannol i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.17 Cronfa Trawsfurfio / Cynllun y Cyngor – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.
- 10.18 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo – cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- 10.19 Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai – swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.
- 10.20 Gwarant Amgylcheddol Tai – neilltuwyd ar gyfer ymhllygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Adra (Tai) Cyfyngedig, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.
- 10.21 Reserfau Technoleg Gwybodaeth – ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.
- 10.22 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol – cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi strategaeth ariannol y Cyngor.
- 10.23 Cronfa Maes Lles – darpariaeth ar gyfer ymdrin â phatrymau anwastad yn y gofynion perthnasol.
- 10.24 Trefniadau Partneriaethu – yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.
- 10.25 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru – ar gyfer gofynion ac ymrwymadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (elfen Cyngor Gwynedd yn unig).
- 10.26 Cronfa Premiwm Treth Cyngor – darpariaeth yn deillio o Bremiwm Treth Cyngor ar gyfer cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnwys y Strategaeth Dai.
- 10.27 Cronfa Trefniadau Adfer Sgil Covid-19 – darpariaeth ar gyfer adfer gwasanaethau yn sgil y pandemig.
- 10.28 Cronfa Strategaeth Ddigidol – Darpariaeth ar gyfer sicrhau fod anghenion digidol y Cyngor yn galluogi adrannau i ddarparu gwasanaeth effeithiol ac effeithlon i drigolion Gwynedd.
- 10.29 Cronfa ar gyfer llog a dderbyniwyd ar arian Cynllun Ffyniant Gyffredin y Deyrnas Unedig a ddelir yng nghyfrif banc Cyngor Gwynedd ar ran rhanbarth y Gogledd.
- 10.30 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2022/23		2023/24
£'000		£'000
	Praeseptau	
17,017	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	18,714
2,654	Cynghorau Cymuned	2,895
19,671		21,609
	Lefiau	
7,018	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	7,914
1,059	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	1,059
121	Byrddau Draenio Lleol	122
62	Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd	126
8,260		9,221
(123)	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	4
27,808	Cyfanswm	30,834

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2022/23		2023/24
£'000		£'000
5,642	Llog taladwy a thaliadau tebyg	5,528
6,954	Llog net ar yr ymrwymadau (asedau) buddion pensiwn diffiniedig net	(231)
(1,841)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(3,831)
332	Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	234
11,087	Cyfanswm	1,700

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2022/23		Nodyn	2023/24
£'000			£'000
(104,710)	Incwm Y Dreth Cyngor	13a	(112,148)
(45,519)	Trethi Annomestig	13b	(39,172)
(167,695)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	32	(188,864)
(16,076)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	32	(20,629)
(334,000)	Cyfanswm		(360,813)

NODYN 13a - TRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd Sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2023/24 fel a ganlyn:

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2023/24			
Band Prisio	Nifer Eiddo Cyfatebol yn dilyn gostyngiadau a phremiymau	Lluosogydd Statudol	Nifer cyfatebol Eiddo Band D
A*	9	5/9	4.72
A	8,122	6/9	5,414.88
B	14,244	7/9	11,078.30
C	11,802	8/9	10,490.54
D	10,518	1	10,517.97
E	8,259	11/9	10,094.14
F	4,243	13/9	6,129.14
G	1,390	15/9	2,316.25
H	251	18/9	502.50
I	87	21/9	201.83
Cyfanswm			56,750.27
Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu			56,182.77

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:

2022/23	2023/24
£'000	£'000
(105,392) Treth Cyngor a godwyd	(112,870)
682 Llai Cynnydd yn y lwfans amhariad ar gyfer diffyg casgliad	722
(104,710)	(112,148)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol (“Treth Busnes”) gan y Llywodraeth ond awdurdodau lleol sy’n gyfrifol am ei gasglu a’i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o’r gronfa yma i awdurdodau lleol ar sail poblogaeth.

Mae’r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (53.5c yn 2023/24) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2023/24 roedd yna 9,479 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £116,280,666.

Rhoddir isod ddadansoddiad o’r incwm net cronedig i’r Cyngor o’r Trethi Annomestig:

2022/23		2023/24
£’000		£’000
(42,248)	Trethi Annomestig a godwyd	(38,662)
445	Lwfans Costau Casglu	482
4	Darpariaeth Dyledion Drwg	441
0	Llog	28
41,799	Swm a dalwyd i’r Gronfa Genedlaethol	37,711
0		0
(45,519)	Derbyniadau o’r Gronfa Genedlaethol	(39,172)
(45,519)	Incwm net o’r Trethi Annomestig	(39,172)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae’r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i’r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwyllo, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i’r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae’r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2023/24, felly adroddir ar golled cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2023/24	£’000
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ag eithrio TAW)	(329)
Cyfanswm gwariant	365
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2023/24	36
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2022/23	135
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2021/22	68
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair mlynedd diwethaf	239

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2023/24:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth						
Balans ar 1.04.23	384,250	44,976	687	2,197	19	432,129
Ychwanegiadau	16,675	5,052	0	2	4,756	26,485
Gwerthiannau	0	(2,120)	(253)	(28)	0	(2,401)
Trosglwyddiadau	(98)	0	0	0	98	0
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	4,194	0	173	(9)	0	4,358
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(2,659)	0	(223)	(30)	0	(2,912)
Balans ar 31.03.24	402,362	47,908	384	2,132	4,873	457,659
Dibrisiant						
Balans ar 1.04.23	1,588	21,418	10	(1)	0	23,015
Dibrisiant yn y flwyddyn	7,508	5,412	2	13	0	12,935
Gwerthiannau	0	(2,078)	0	0	0	(2,078)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(7,240)	0	(13)	(13)	0	(7,266)
Balans ar 31.03.24	1,856	24,752	(1)	(1)	0	26,606
Amhariad						
Balans ar 1.04.23	12,726	20	97	5	0	12,848
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	527	0	0	0	0	527
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,396	0	0	0	0	2,396
Gwerthiannau	0	0	(94)	0	0	(94)
Trosglwyddiadau	(98)	0	0	0	98	0
Ailbriso	(2,548)	0	(2)	(5)	0	(2,555)
Balans ar 31.03.24	13,003	20	1	0	98	13,122
Gwerth Net 31 Mawrth 2024	387,503	23,136	384	2,133	4,775	417,931
Gwerth Net 31 Mawrth 2023	369,936	23,538	580	2,193	19	396,266

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2022/23:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth						
Balans ar 1.04.22	353,238	40,654	687	2,261	19	396,859
Ychwanegiadau	11,840	6,107	0	26	0	17,973
Gwerthiannau	(166)	(1,785)	0	0	0	(1,951)
Trosglwyddiadau	0	0	0	(47)	0	(47)
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	20,946	0	0	(44)	0	20,902
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(1,608)	0	0	1	0	(1,607)
Balans ar 31.03.23	384,250	44,976	687	2,197	19	432,129
Dibrisiant						
Balans ar 1.04.22	1,897	18,147	8	(1)	0	20,051
Dibrisiant yn y flwyddyn	6,805	5,056	2	12	0	11,875
Gwerthiannau	0	(1,785)	0	0	0	(1,785)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(7,114)	0	0	(12)	0	(7,126)
Balans ar 31.03.23	1,588	21,418	10	(1)	0	23,015
Amhariad						
Balans ar 1.04.22	11,196	20	97	5	0	11,318
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	383	0	0	0	0	383
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,196	0	0	0	0	2,196
Gwerthiannau	0	0	0	0	0	0
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(1,049)	0	0	0	0	(1,049)
Balans ar 31.03.23	12,726	20	97	5	0	12,848
Gwerth Net	369,936	23,538	580	2,193	19	396,266
31 Mawrth 2023						
Gwerth Net	340,145	22,487	582	2,257	19	365,490
31 Mawrth 2022						

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Reolwr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisiau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisiau Cyfrifo ac eiddo an-weithredol (gweddilliol) yn unol â 1.15. Noder fod y Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisiu gwahanol categorïau o'r asedau yma yn flynyddol.

Gweler nodyn 1.17 hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol categorïau o asedau.

Defnyddir 11 ysgol sydd o dan lywodraethiant eglwysig gan yr Adran Addysg, gyda 9 o'r adeiladau heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Mae Ysgolion Cae Top, Bangor a Phont y Gof, Botwnnog yn cael eu hystyried ar hyn o bryd fel asedau'r Cyngor yn y cyfrifon oherwydd nid yw teitlau'r eiddo (gweithredoedd) wedi eu trosglwyddo yn ffurfiol i'r Eglwys. Mae'n fwriad cynnal trafodaethau efo'r Eglwys yng Nghymru er mwyn gwireddu hynny ac o ganlyniad gall triniaeth yr asedion yn y cyfrifon newid yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Isadeiladwaith

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a roddwyd yn y Côd ar asedau isadeiladwaith nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgeliad o gost gros a dibrisiad cronodig i asedau isadeiladwaith oherwydd golyga ymarferion adrodd hanesyddol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad na fyddai hynny'n cynrychioli'n ffyddlon sefyllfa'r ased i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Dewisodd y Cyngor i beidio datgelu'r wybodaeth oherwydd bod ymarferion adrodd blaenorol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad yn golygu nad yw'r gost gros a'r dibrisiad cronodig wedi ei fesur yn fanwl gywir ac ni fyddai'n darparu sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol gymryd penderfyniadau economeg ac eraill yn ymwneud ag asedau isadeiladwaith.

Mae asedau isadeiladwaith yn cael eu dangos ar y fantolen ar gost hanesyddol a ddibriswyd. Gwnaethpwyd ychwanegiadau yn y flwyddyn ac yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu)(Cymru)(Diwygio) 2022 mae gwerth unrhyw gydran o'r asedau Isadeiladwaith a ddisodlwyd wedi ei drin fel dim ac felly mae'r gwerth dadgydnabod yn ddim.

	2022/23	2023/24
	£'000	£'000
Gwerth Net ar 1af Ebrill	168,610	176,746
Ychwanegiadau	14,411	10,852
Dadgydnabod	0	0
Dibrisiant	(6,275)	(6,635)
Gwerth Net ar 31 Mawrth	176,746	180,963

Gwerth Net Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar

	2022/23	2023/24
	£'000	£'000
Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar		
Isadeiladwaith	176,746	180,963
Asedau EOCh Eraill	396,266	417,931
Cyfanswm Net ar 31 Mawrth	573,012	598,894

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Ymrwymadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymadau o sylwedd (dros £200k) ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn:

	Swm £'000	Taliadau hyd yma £'000	Balans £'000
Cae Chwarae Pob Tywydd – Plas Silyn	579	269	310
Ysgol Trefferthyr, Cricieth	6,724	4,708	2,016

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2022/23 £'000	2023/24 £'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	7	7
Enillion/(colledion) net	7	7

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Cyngor i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl y Cyngor i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan y Cyngor unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2022/23 £'000	2023/24 £'000
Balans 1 Ebrill	165	165
Gwarediadau	0	0
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
<u>Trosglwyddiadau:</u>		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Balans 31 Mawrth	165	165

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL

(i) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli ddyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeilliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (MPC)) a fanylir yn Nodyn 41
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- prydlesau cyllidol a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod, offerynnau ecwiti neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall, neu hawl i gyfnewid asedau ac ymrwymadau ariannol gyda endid arall sydd yn ffafriol i'r Cyngor. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu cyfrifo o fewn y tri dosbarth a ganlyn:

Cost wedi'i amorteiddio (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc a chyfrifon adnau
- adneuo cyfnod penodol gyda Llywodraeth y DU, banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny yn ogystal â gwerthu'r offeryn; a buddsoddiadau ecwiti mae'r Cyngor wedi eu rhoi'n y categori hwn) yn cynnwys:

- bond cyfun, ecwiti a chronfeydd eiddo a ddelir fel buddsoddiadau strategol

Gwerth teg trwy elw a cholled (asedau ariannol eraill) yn cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd arian

Dangosir asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio yn net o lwfans colled sydd yn adlewyrchu'r tebygolrwydd ystadegol na fydd y benthyciwr neu'r dyledwr yn gallu cyflawni ei ymrwymadau cytundebol i'r Cyngor.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(ii) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymadau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm a fenthycwyd	99,595	94,006	2,451	5,589
Llog cronedig	0	0	456	444
Cyfanswm Benthyciadau	99,595	94,006	2,907	6,033
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Gorddrafft banc	0	0	16,886	8,591
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	0	0	16,886	8,591
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prydlesau cyllidol	997	793	0	0
Cyfanswm Ymrwymadau Tymor Hir	997	793	0	0
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Dyledion masnachol	0	0	27,876	48,118
Prydlesau cyllidol	0	0	192	204
Cynhwyswyd o fewn Credydwyd *	0	0	28,068	48,322
Cyfanswm yr Ymrwymadau Ariannol	100,592	94,799	47,861	62,946

* Mae llinell credydwyd tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £129,546,000 (2022/23: £106,969,000) o gredydwyd (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymiad ariannol.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024	2023	2024
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	17	17	81,000	85,000
Llog cronedig	0	0	208	984
Lwfans colled	0	0	(12)	(2)
<i>Ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall:</i>				
Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy ICA	0	0	8,655	11,586
Cyfanswm Buddsoddiadau	17	17	89,851	97,568
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	0	0	2,035	921
Llog cronedig	0	0	11	18
Lwfans colled	0	0	(1)	0
<i>Ar werth teg drwy elw a cholled:</i>				
Gwerth teg	0	0	60,835	43,000
Cyfanswm Arian a Chywerthoedd Arian	0	0	62,880	43,939
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Derbyniadau Masnachol	4,335	5,930	19,648	21,531
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr *	4,335	5,930	19,648	21,531
Cyfanswm Asedau Ariannol	4,352	5,947	172,379	163,038

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £99,670,000 (2022/23: £66,229,000) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Côt Ymarfer 2023/24 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2023/24 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.24 £3,134,453, 31.03.23 £2,002,934)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.24 £992,361, 31.03.23 £817,204)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Mae'r Cyngor wedi dewis i gyfrifo am y buddsoddiadau canlynol mewn offerynnau ecwiti ar sail gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall oherwydd eu bod yn fuddsoddiad strategol tymor hir gyda'r newidiadau yn eu gwerth teg ddim yn cael ei gynnwys fel rhan o berfformiad ariannol blynyddol y Cyngor.

	Gwerth Teg		Difidendau	
	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	2022/23 £'000	2023/24 £'000
CCLA LAMIT Property Fund	4,326	4,157	188	215
Ninety One Diversified Income Fund	1,119	1,114	47	52
Schroder Income Maximiser Fund	2,109	3,144	159	195
Aegon Diversified Monthly Income Fund	1,101	1,161	64	78
Payden Absolute Return Bond Fund	0	2,010	0	68
CYFANSWM	8,655	11,586	458	608

Gwrthbwysio Asedau ac Ymrwymadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwysio ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymadau yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	31 Mawrth 2023			31 Mawrth 2024		
	Asedau gros (ymrwym iadau) £'000	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwysio £'000	Sefyllfa net Y Fantolen £'000	Asedau gros (ymrwymia dau) £'000	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwysio £'000	Sefyllfa net Y Fantolen £'000
Cyfrifon banc mewn credyd	131,644	(131,644)	0	55,542	(55,542)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	131,644	(131,644)	0	55,542	(55,542)	0
Gorddrafft banc	(148,530)	131,644	(16,886)	(64,133)	55,542	(8,591)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(148,530)	131,644	(16,886)	(64,133)	55,542	(8,591)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iii) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymadau Ariannol		Asedau Ariannol		2023/24 Cyfanswm £'000	2022/23 Cyfanswm £'000
	Cost wedi'i Amorteiddio £'000	Cost wedi'i Amorteiddio £'000	Wedi ethol Gwerth Teg drwy ICA £'000	Gwerth Teg drwy Elw a Cholled £'000		
Costau llog	5,528	0	0	0	5,528	5,642
Llog taladwy a ffioedd tebyg	5,528	0	0	0	5,528	5,642
Incwm llog	0	(2,210)	0	0	(2,210)	(832)
Incwm difidendau	0	0	(608)	(1,013)	(1,621)	(1,009)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	0	(2,210)	(608)	(1,013)	(3,831)	(1,841)
Lwfans colled	0	234	0	0	234	332
Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	0	234	0	0	234	332
Effaith net ar (Gwarged)/ Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,528	(1,976)	(608)	(1,013)	1,931	4,133
Enillion wrth ailbriso	0	0	(105)	0	(105)	0
Colledion wrth ailbriso	0	0	174	0	174	1,190
Effaith ar incwm cynhwysfawr arall	0	0	69	0	69	1,190
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	5,528	(1,976)	(539)	(1,013)	2,000	5,323

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iv) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Gwerth teg offeryn ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn wrth werthu ased, neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu wrth drosglwyddo ymrwymiad, i gyfranogwr arall yn y farchnad mewn trafodyn hyd braich. Pan fydd ymrwymiadu'n cael eu dal fel ased gan barti arall, fel benthycar cyngor, amcangyfrifir y gwerth teg o safbwynt y deilydd.

Mae offerynnau ariannol, ar wahân i'r rhai gyda chost wedi ei amorteiddio, wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg. Ar gyfer y mwyafrif o asedion, yn cynnwys cronfeydd cyfun a chyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnadoedd arian, mae'r gwerth teg yn deillio o bris y farchnad.

Mae offerynnau ariannol gyda chost wedi ei amorteiddio wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail cost wedi'i amorteiddio. Amcangyfrifir eu gwerth teg trwy gyfrifo'r gwerth net presennol o'r llifau arian cytundebol sy'n weddill ar 31 Mawrth 2024, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Mae benthyciadau'r Cyngor wedi eu prisio trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol dros fywyd yr offeryn ar gyfradd y farchnad sydd yn addas i fenthyciadau awdurdodau lleol.
- Mae gwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi eu disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb yn weddill ar 31 Mawrth.
- Mae gwerth teg gwarantau ariannol wedi eu amcanu yn seiliedig ar y tebygolrwydd y caiff y gwarantau eu galw a'r taliadau tebygol.
- Mae gwerth teg asedau ac ymrwymiadu prydlesau cyllidol ac ymrwymiadu Menter Cyllid Preifat (PFI) wedi eu cyfrifo trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol (ag eithrio'r elfen tâl am wasanaeth) ar gynnyrch priodol bondiau corfforaethol o radd AA.
- Ni chydabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau ar gyfer offerynnau ariannol.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario, o ystyried y sefyllfa llog isel sydd ohoni.

Dengys y gwerthoedd teg yn y tabl isod, wedi eu rhannu yn unol â'u lefel yn yr hierarchaeth gwerth teg:

- Lefel 1 – gwerth teg sydd yn deillio o brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol am asedau neu ymrwymiadu yr un fath, e.e. prisiau bondiau
- Lefel 2 – gwerth teg sydd wedi ei gyfrifo yn seiliedig ar fewnbynau yn hytrach na prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer yr ased neu ymrwymiad, e.e. cyfraddau llog neu gynnyrch am offerynnau tebyg
- Lefel 3 – gwerth teg sydd wedi'i bennu trwy ddefnyddio mewnbynau na ellir eu harsylwi, e.e. data nad yw'n y farchnad fel rhagolwg llif arian neu amcan teilyngdod credyd

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2023	2023	2024	2024
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ymrwymadau Ariannol ar gost wedi'i amorteiddio</i>					
Benthyciadau gan PWLB	2	(84,639)	(92,940)	(82,449)	(91,256)
Benthyciadau arall	2	(17,863)	(16,117)	(17,590)	(16,048)
Prydlesau cyllidol	2	(1,189)	(1,230)	(997)	(1,038)
CYFANSWM		(103,691)	(110,287)	(101,036)	(108,342)
Ymrwymadau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		(44,762)		(56,709)	
CYFANSWM YMRWYMIADAU ARIANNOL		(148,453)		(157,745)	
<i>Wedi ei gofnodi ar y Fantolen fel:</i>					
Credydwyr tymor byr		(27,876)		(48,118)	
Benthyciadau tymor byr		(2,907)		(6,033)	
Arian a Ordynnwyd tymor byr		(16,886)		(8,591)	
Prydlesau cyllidol tymor byr		(192)		(204)	
Benthyciadau tymor hir		(99,595)		(94,006)	
Prydlesau cyllidol tymor hir		(997)		(793)	
CYFANSWM YMRWYMIADAU ARIANNOL		(148,453)		(157,745)	

* Rhagdybir bod gwerth teg ymrwymadau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys dyledion masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

Mae gwerth teg benthyciadau gan y PWLB yn uwch na'r swm cario gan fod portffolio benthyciadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen. Mae benthyciadau eraill yn is na'r swm cario ar y Fantolen gan fod y llog taladwy yn is na'r cyfraddau cyfredol sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar dyddiad y Fantolen.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2023	2023	2024	2024
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Gwerth teg offerynnau ariannol:</i>					
Cronfeydd marchnadoedd arian	1	60,835	60,835	43,000	43,000
Cronfeydd bondidau, ecwiti ac amrywiol	1	4,329	4,329	7,429	7,429
Cronfeydd eiddo	2	4,326	4,326	4,157	4,157
<i>Asedau ariannol ar gost wedi'i amorteiddio:</i>					
Stoc trysorlys	1	17	17	17	17
CYFANSWM		69,507	69,507	54,603	54,603
Asedau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		107,224		114,382	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		176,731		168,985	
<i>Wedi ei gofnodi ar y mantolen fel:</i>					
Dyledwyr tymor hir		4,335		5,930	
Buddsoddiadau tymor hir		17		17	
Dyledwyr tymor byr		19,648		21,531	
Buddsoddiadau tymor byr		89,851		97,568	
Arian a chywerthoedd arian		62,880		43,939	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		176,731		168,985	

* Rhagdybir bod gwerth teg asedau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys derbyniadau masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae’r Cyngor yn cydymffurfio â Côt Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â’r Côt Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol, y ddau wedi eu diwygio Rhagfyr 2021.

Yn unol â’r Côt Rheolaeth y Trysorlys, mae’r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae’r Strategaeth yn amlinellu’r paramedrau ar gyfer rheoli’r risgiau sy’n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae’r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy’n manylu ar y trefniadau ymarferol i’w dilyn i reoli’r risgiau hynny.

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia’r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â’i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy’n gyson â’r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymiadau cytundebol, gan beri colled i’r Cyngor.
- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu’r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i’r cyfraddau llog, prisiau’r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae’r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau’n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Mae’r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae’r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffyg dalu, mae’r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffyg dalu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2023/24 gosodwyd uchafswm o £5m o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (heblaw llywodraeth y DU). Defnyddiwyd terfyn o £10m ar gyfer awdurdodau lleol, buddsoddiadau â sicrwydd, cronfeydd marchnad arian, cronfeydd cyfun strategol ac ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real. Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £40m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Nid yw’r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Ceir crynodeb yn y tabl isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi'r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	Tymor Byr	
	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000
AAA (Cronfeydd Marchnad Arian)	60,835	43,000
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	0	0
A+	10,000	910
A	19,005	5,000
A-	0	0
Llywodraeth y DU	34,000	0
Awdurdodau lleol	20,000	80,000
Cyfanswm (Prifswm)	143,840	128,910
Cronfeydd wedi'u cyfuno *	8,655	11,586
Cyfanswm Buddsoddiadau	152,495	140,496

* Nid yw risg credyd yn berthnasol i gyfrandaliad a chronfeydd wedi'u cyfuno lle nad oes gan y Cyngor hawl gytundebol i gael unrhyw swm o arian.

Mae lwfansau colled ar fuddsoddiadau'r trysorlys ac arian a chywerthoedd arian wedi eu cyfrifo trwy gyfeirio at ddata rhagosodiad hanesyddol gyhoeddwyd gan asiantaethau statws credyd, wedi ei luosi gyda 86% (2022/23: 112%) i ystyried yr hinsawdd economaidd gyfredol ac i'r dyfodol. Rhagdybir y bydd oediad o ddwy flynedd yn y llifau arian mewn achos o ddiffygdalu. Mae buddsoddiadau wedi dioddef cynnydd sylweddol mewn risg credyd ac wedi eu israddio gan dri neu mwy o nodlau statws credyd, neu gyfatebol, ers y gydnabyddiaeth gychwynnol, onibai eu bod yn dal sgôr credyd gradd buddsoddi. Ystyriir hwy â nam ar eu credyd os wedi eu dyfarnu â sgôr credyd "D" neu gyfatebol. Ar 31 Mawrth 2024, roedd £2,008 (£13,845 ar 31 Mawrth 2023) o lwfansau colled yn perthyn i fuddsoddiadau'r trysorlys.

Yn ogystal â buddsoddiadau'r trysorlys sydd eisoes wedi'i gwneud, mae'r Cyngor yn agored i'r risg o golled ar gyfleuster credyd cylchdrool cymdeithas tai nas defnyddiwyd o £5m (statws credyd A). Ar 31 Mawrth 2024, y lwfans colled oedd £1,159.

Risg Credyd: Derbyniadau Masnachol

Mae proffil oedran y balans masnachol yn ein system dyledwyr ar 31 Mawrth wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:-

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
9,123	Llai na blwyddyn	8,879
2,424	Dros flwyddyn	2,743
11,547		11,622

Mae profiad hanesyddol o ddiffyg talu ac amodau economaidd presennol ac a ragwelir wedi eu hystyried wrth gyfrifo'r lwfans colled amhariad.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg Credyd: Benthyciadau, Gwarantau Ariannol ac Ymrwymadau Benthyciadau

Mae'r Cyngor yn rheoli'r risg credyd sydd yn gynhenid yn eu benthyciadau i bwrpas gwasanaeth, gwarantau ariannol ac ymrwymadau benthyciadau, yn unol â'r Strategaeth Fuddsoddi sydd wedi ei chyhoeddi.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i'r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg lle mae'r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau'r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae'r Cyngor yn dal £43.9m (2022/23: £62.8m) o asedau ariannol hylifol y gellir eu tynnu'n ôl neu eu gwerthu ar fyr rybudd os oes angen i gwrdd ag all-lifau arian parod ar ymrwymadau ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd o ymrwymadau ariannol fel a ganlyn, wedi'i ddangos fel ffigurau sydd wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig hyd yn hyn) a heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â thaliadau llog yn y dyfodol);

	Wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2023	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2023	Wedi'u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2024	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2024
Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)	£'000	£'000	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	2,949	7,947	6,048	10,877
Dros 1 ond dim dros 2	1,167	6,455	4,018	8,995
Dros 2 ond dim dros 5	14,128	28,473	5,836	19,728
Dros 5 ond dim dros 10	6,125	28,155	25,136	46,496
Dros 10 ond dim dros 20	34,595	65,376	15,464	45,002
Dros 20 ond dim dros 40	27,352	68,216	27,352	66,289
Dros 40	16,200	26,797	16,200	26,113
Total	102,516	231,419	100,054	223,500

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risgiau sy'n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymadau benthycia yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r incwm llog sydd yn cael ei gredydu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau ar gost wedi ei amorteiddio na benthyciadau a ddeler yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i'w gwerth teg yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog eu hadlewyrchu yn yr Incwm Cynhwysfawr Arall neu yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, fel sy'n briodol.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau’r risgiau yma drwy osod terfyn uchaf o effaith refeniw 12 mis o gynnydd neu ostyngiad o 1% mewn cyfraddau llog.

Petai’r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch (gyda’r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	31 Mawrth 2023 £’000	31 Mawrth 2024 £’000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	(631)	(444)
Gostyngiad yng ngwerth teg y buddsoddiadau a ddeler ar Werth Teg drwy Elw a Cholled	57	57
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(574)	(387)
Gostyngiad yng ngwerth y buddsoddiadau a ddeler ar Werth Teg drwy ICA	39	52
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	39	52
Gostyngiad yng ngwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau ar gost wedi'i amortieiddio *	126	123
Gostyngiad yng ngwerth teg benthycia cyfradd sefydlog *	(11,307)	(10,999)

* Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad buddsoddiadau’r Cyngor mewn bondiau cyfradd sefydlog a’i unedau mewn cynlluniau buddsoddi cyfunol yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg marchnad sy’n gysylltiedig â’r offerynnau hyn ar y cyd â’r risg cyfraddau llog.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfa eiddo cyfun yn ddarostyngedig i risg o gwmp mewn prisiau eiddo masnachol. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau eiddo wedi’u pwlio o £50m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau eiddo masnachol ar 31 Mawrth 2024 fyddai cost o £0.18m (£0.21m ar 31 Mawrth 2023) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfeydd ecwiti cyfun yn ddarostyngedig i’r risg o ostwng prisiau cyfranddaliadau. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau ecwiti wedi’u pwlio o £50m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau cyfranddaliadau ar 31 Mawrth 2024 fyddai cost o £0.19m (£0.13m ar 31 Mawrth 2023) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw’n agored i golledion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18a – DYLEDWYR

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
17,925	Symiau dyledus masnach	19,667
2,993	Blaendaliadau	5,235
64,960	Symiau dyledus eraill	102,229
85,878	Cyfanswm	127,131

Mae ffigyrau 'Symiau dyledus eraill' yn cynnwys dyledwyr tymor hir o £5,930k, (£4,335k yn 2022/23). Mae ffigyrau'r dyledwyr tymor byr uchod yn net o golledion amhariad.

NODYN 18b - DYLEDWYR TRETH CYNGOR

Gellir dadansoddi Treth Cyngor dyledus yn ôl oedran fel a ganlyn:

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
4,320	Llai na blwyddyn	4,826
2,151	Dros flwyddyn	3,809
6,471	Cyfanswm	8,635

Mae ffigyrau'r dyledwyr Treth Cyngor uchod yn net o golledion amhariad. (Mae cyfanswm dyledwyr Treth Cyngor wedi eu cynnwys o fewn cyfanswm 'Symiau dyledus eraill' yn nhabl 18a).

NODYN 19 – ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000
Arian mewn Llaw	12	7
Cyfrifon Banc Cyfredol	18	4
Cyfrifon Galw	62,850	43,928
Arian a Chywertoedd Arian	62,880	43,939
Gorddrafft Banc	(16,886)	(8,591)
Cyfanswm	45,994	35,348

Er mwyn uchafu'r adenillion o fuddsoddiadau tymor byr ac adneuo banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben gan y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC), Cyd-bwyllgor GwE a Chronfa Bensiwn Gwynedd. Oherwydd y ffaith fod y buddsoddiadau tymor byr a'r adneuo banc yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen gyda chredydwr cyfatebol ar 31 Mawrth 2024 o £58.9m i'r BUEGC (£57m ar 31 Mawrth 2023), £2.1m i'r Cyd-bwyllgor GwE (£2.6m ar 31 Mawrth 2023) a £31.2m i Gronfa Bensiwn Gwynedd (£18.3m ar 31 Mawrth 2023).

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2022/23	2023/24
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	0	47
<u>Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	47	0
Gwariant yn y flwyddyn	0	0
Colledion Ailbrisio	0	0
Colledion Amharu	0	0
<u>Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Asedau wedi eu gwerthu	0	(47)
Balans 31 Mawrth	47	0

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000
Symiau taladwy masnach	27,876	48,524
Symiau taladwy eraill	106,969	129,344
Cyfanswm	134,845	177,868

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2023 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2024 £'000
<u>Darpariaethau Tymor Byr</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(362)	(283)	300	(345)
Ymrwymadau Benthyciadau	0	(1)	0	(1)
	(362)	(284)	300	(346)
<u>Darpariaethau Tymor Hir</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,928)	293	0	(7,635)
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	(872)	144	0	(728)
Darpariaeth Cyflogau	(311)	(29)	0	(340)
	(9,111)	408	0	(8,703)
Cyfanswm	(9,473)	124	300	(9,049)

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofalaeth holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant – i gwrdd â setliadau hawliadau yswiriant posibl.

Darpariaeth Cyflogau – yn unol â'r gofynion perthnasol.

Ymrwymadau Benthyciadau – adnabod lwfans colled cyfleuster credyd cylchdrool nas defnyddiwyd.

Tud. 108

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
167,073	Reserf Ailbriso	177,504
235,399	Cyfrif Addasu Cyfalaf	248,102
(1,345)	Reserf Ailbriso Offerynnau Ariannol	(1,414)
(558)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(625)
4,482	Reserf Pensiynau	(17,248)
(5,752)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(9,267)
399,299	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	397,052

23.1 Reserf Ailbriso

Mae'r Reserf Ailbriso yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbriso i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli;
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant; neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Dim ond enillion ailbriso sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
141,054	Balans 1 Ebrill	167,073
33,015	Ailbriso asedau i fyny	25,641
(4,321)	Ailbriso asedau i lawr a cholledion amharu	(11,989)
28,694	Gwarged/(diffyg) wrth ailbriso asedau	13,652
(2,509)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant hanesyddol	(3,146)
(166)	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	(75)
(2,675)	Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(3,221)
167,073	Balans 31 Mawrth	177,504

23.2 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbriso i drawsnewid y ffigurau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan y Cyngor fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhodd sydd heb eu treulio eto gan y Cyngor.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbriso wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Reserf Ailbriso i gofnodi enillion o'r fath.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-brisio.

2022/23 £'000		2023/24 £'000
223,932	Balans 1 Ebrill	235,399
	<u>Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>	
(21,953)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(24,878)
(6,001)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(19,923)
0	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	(201)
2,509	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbrisio Cyfalaf	3,146
	<u>Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:</u>	
695	Derbyniadau Cyfalaf	250
20,449	Grantiau a Chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	37,729
5,352	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	2,755
8,251	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	11,329
2,165	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,496
235,399	Balans 31 Mawrth	248,102

23.3 Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol

Mae'r Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau gaiff ei mesur ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronodig yn cael eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw yn cael ei wireddu.

2022/23 £'000		2023/24 £'000
(155)	Balans 1 Ebrill	(1,345)
(1,190)	Addasiadau Gwerth Teg	(69)
0	Ailbrisio buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gweddill/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	0
(1,345)	Balans 31 Mawrth	(1,414)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Côt Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiwedd benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw breimiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(529)	Balans 1 Ebrill	(558)
60	Cyfran o breimiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn gymwysiedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	61
(89)	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(128)
(558)	Balans 31 Mawrth	(625)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi eu neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd gael eu hariannu fel y mae'r Cyngor yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r gronfa bensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt, gydag anghenion ariannu wedi eu neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2022/23			2023/24		
Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm	Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm
£000	£000	£000	£000	£000	£000
(242,047)	(118)	(242,165)	4,482	0	4,482
284,906	44	284,950	(23,486)	(5)	(23,491)
(64,682)	50	(64,632)	(25,610)	(18)	(25,628)
26,305	24	26,329	27,366	23	27,389
4,482	0	4,482	(17,248)	0	(17,248)

* Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o reserf pensiynau y BUEGC wedi gynnwys yn y cyfrifon.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.6 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy Gronni absenoldebau cydadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(4,805)	Balans 1 Ebrill	(5,752)
(947)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail cronïadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(3,515)
(5,752)	Balans 31 Mawrth	(9,267)*

* £4k yn berthnasol i cyfran Gwynedd o'r BUEGC (£4k yn 2022/23).

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(18,150)	Dibrisiant	(19,570)
(3,803)	Amhariad ac ailbriso i lawr	(5,308)
(50,793)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwy'r	(42,370)
(20,951)	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwy'r	36,099
(607)	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	(97)
(38,303)	Ymrwymiad pensiwn	1,760
(166)	Gwerth i'w gario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(276)
(747)	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(3,054)
(133,520)		(32,816)

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(12)	Prynu buddsoddiadau tymor byr a tymor hir	12
290	Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	273
278		285

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(2,393)	Difidendau a Llog a dderbyniwyd	(5,673)
5,667	Llog a dalwyd	5,539

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2022/23		2023/24
£'000		£'000
31,730	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	35,860
521,046	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	825,325
324	Taliadau/derbyniadau eraill am weithgareddau Buddsoddi	1,595
(368)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(319)
(510,044)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(818,325)
42,688	Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	44,136

NODYN 26a – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2022/23		2023/24
£'000		£'000
181	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â Phrydlesau Cyllidol	192
1,360	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	1,173
1,541	Llif arian net o weithgareddau ariannu	1,365

NODYN 26b – DATGANIAD LLIF ARIAN – CYSONIAD YMRWYMIADAU YN DEILLIO O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	31 Mawrth 2023	Ariannu llif arian	Eitemau anariannol	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau tymor hir	(99,595)	5,589	0	(94,006)
Benthyciadau tymor byr	(2,907)	(4,416)	1,290	(6,033)
Ymrwymadau MCP ar y fantolen	(1,189)	192	0	(997)
Cyfanswm ymrwymadau yn deillio o weithgareddau cyllido	(103,691)	1,365	1,290	(101,036)

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm y Cyngor wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2022/23		2023/24
£'000	<u>Gwariant / Incwm</u>	£'000
	Gwariant	
250,752	Gwariant buddion gweithwyr	236,255
218,529	Gwariant arall Gwasanaethau	252,076
609	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	560
27,955	Dibrisiant, amorteiddiad ac amhariad	44,805
12,928	Taliadau llog	5,774
27,931	Praeseptau a Lefiau	30,830
0	Colledion ar waredu asedau	4
538,704	Cyfanswm Gwariant	570,304
	Incwm	
(63,185)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(71,247)
(1,841)	Incwm llog a buddsoddi	(4,074)
(150,229)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(151,320)
(283,939)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(345,987)
(123)	(Enillion) ar waredu asedau	0
(499,317)	Cyfanswm Incwm	(572,628)
39,387	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(2,324)

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £195k (£258k yn 2022/23).
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £465k (£465k yn 2022/23).
- Benthyciadau i Wireddu Gwelliannau – balans cau £615k (£615k yn 2022/23).
- Cronfa Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £615k (£591k yn 2022/23).
- Cronfa Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £633k (£619k yn 2022/23).
- Cronfa Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £500k (£500k yn 2022/23).
- Cynllun Trawsnewid Trefi – balans cau -£187k (£77k yn 2022/23).
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd – balans cau £348k (£371k yn 2022/23).

Mae'r Cyngor yn gweinyddu un prif grant addysg ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r gwaith yn cynnwys derbyn y grantiau a'u dosbarthu i Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru a GwE. Roedd cyfanswm y grant a dderbyniwyd ar gyfer 2023/24 fel â ganlyn:

- Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol - £35.3m (£37.2m yn 2022/23).

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnffyrdd yn ardal Partneriaeth Cyngorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,080 cilomedr. Cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2023/24 oedd £92.9m (£71.3m yn 2022/23).

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH (parhad)

Dros y blynyddoedd diwethaf mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru ar gyfer nifer o grantiau a chefnogaeth ariannol, yn ystod 2023/24 bu i'r Cyngor weinyddu y canlynol:

- Grant Gostyngiad Cyfradd Trethi Annomestig Cenedlaethol - taliadau o £4.8m wedi eu gwneud gan y Cyngor (£5.5m yn 2022/23); (£1.6m) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Cynllun Cyllid Amgen y Cynllun Cymorth Biliau Ynni – taliadau o £114k wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2022/23).
- Taliad Tanwydd Amgen – taliadau o £96k wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2022/23).

Yn ystod 2023/24 mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru, ar gyfer cynlluniau lletya ffoaduriaid Wcráin gan gynnwys:

- Taliadau Lletya Ffoaduriaid Wcráin – taliadau o £287k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£216k yn 2022/23).
- Taliadau Arian Parod Cynllun Wcráin – taliadau o £8k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£65k yn 2022/23).

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
1,414	Lwfansau	1,507
19	Treuliau	23
1,433		1,530

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensiwn, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

Cyflogau ac eraill	2022/23			Uwch Swyddogion	2023/24		
	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm			Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm	
£	£	£		£	£	£	
115,348	23,531	138,879	Prif Weithredwr ¹	121,595	23,033	144,628	
64,893	13,238	78,132	Cyfarwyddwr Corfforaethol	103,347	19,843	123,190	
48,670	9,929	58,599	Cyfarwyddwr Corfforaethol	103,347	19,843	123,190	
103,064	21,025	124,089	Pennaeth Addysg ²	78,879	9,476	88,356	
0	0	0	Pennaeth Addysg ³	22,383	4,298	26,681	
80,252	16,371	96,624	Pennaeth Cyllid ⁴	91,205	17,512	108,717	
79,965	16,290	96,255	Pennaeth Priffyrdd, Peirianeg a YGC	88,627	16,995	105,622	
81,253	16,576	97,829	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	88,072	16,910	104,982	
81,253	16,576	97,829	Pennaeth Economi a Chymuned	88,072	16,910	104,982	
81,253	15,611	96,864	Pennaeth Plant a Theuluoedd	88,072	16,078	104,150	
81,253	16,576	97,829	Pennaeth Amgylchedd	88,072	16,910	104,982	
29,329	5,983	35,312	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol ⁵	81,709	15,688	97,397	
76,116	15,505	91,621	Pennaeth Tai ac Eiddo	84,079	16,122	100,201	
73,101	14,913	88,014	Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol ⁶	79,443	14,527	93,970	

1. Nid yw'r ffigurau yn cynnwys unrhyw daliad i'r Prif Weithredwr yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Deilydd yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau ers 1 Mai 2022. Nid oedd unrhyw daliadau yn 2023/24 (£1,129 yn 2022/23, ar sail y raddfa a ddiffinnir gan y cyrff etholiadol perthnasol).
2. Deilydd yn y swydd hyd at 29 Medi 2023, gyda'r cyflog yn cynnwys tâl yn lle cyfnod rhybudd o £22,844.
3. Deilydd yn y swydd ers 1 Ionawr 2024.
4. Deilydd y swydd wedi derbyn £5,386 ar gyfer dyletswyddau Swyddog Adran 151 i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE), yn ei rôl ers 1 Gorffennaf 2023. Mae Cyfraniad Pensiwn Cyflogwr ychwanegol o £1,034 yn berthnasol i'r dyletswyddau yma. Mae APCE yn ad-dalu'r Cyngor am y taliadau yma.
5. Deilydd yn y swydd ers 7 Tachwedd 2022.
6. Nid yw'r ffigurau yn cynnwys unrhyw daliad i Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol yn ei rôl fel Dirprwy Swyddog Canlyniadau. Nid oedd unrhyw daliadau yn 2023/24 (£2,371 yn 2022/23, ar sail y raddfa a ddiffinnir gan y cyrff etholiadol perthnasol).

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gofyn i'r Cyngor gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr o £121,595 (£115,348 yn 2022/23) i'r tâl canolrif o holl weithwyr y Cyngor ar gyfer 2023/24 yw 5.09:1, sydd yn cyfateb â chyflog canolrif o £23,893 (5.25:1 yn 2022/23, sydd yn cyfateb â chyflog canolrif o £21,968).

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn pump achos yn 2023/24 (dim achosion yn 2022/23). Ni fyddai pedair o'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:						
Nifer yn 2022/23			Nifer yn 2023/24			
Ysgolion	Eraill	Cyfanswm	Ysgolion	Eraill	Cyfanswm	
44	10	54	£60,000 - 64,999	60	15	75
18	12	30	£65,000 - 69,999	30	19	49
14	1	15	£70,000 - 74,999	13	4	17
5	2	7	£75,000 - 79,999	11	2	13
3	0	3	£80,000 - 84,999	6	1	7
1	1	2	£85,000 - 89,999	2	0	2
1	0	1	£90,000 - 94,999	2	0	2
0	0	0	£95,000 - 99,999	2	0	2
1	0	1	£100,000 - 104,999	1	0	1
0	0	0	£105,000 - 109,999	1	0	1
0	0	0	£110,000 - 114,999	0	0	0
1	0	1	£115,000 - 119,999	1	0	1

Mae gweithiwr o ysgol wirfoddol dan gymorth wedi ei gynnwys yn y band £60,000 - £64,999 uchod. Mae'r tabl uchod yn cynnwys dechreuwyr ac ymadawyr lle byddai eu tâl blyneddol yn fwy na £60,000.

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Cyngor wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
216	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	230
103	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	107
41	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	45
360		382
(1)	Llai: Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(1)
0	Addasiad ffioedd archwiliadau blyneddol blaenorol	(1)
359	Ffioedd Net Cyngor Gwynedd	380

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2022/23 £'000	2023/24 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	167,695	188,864
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth -			
Ysgolion 2lain Ganrif		5,549	6,991
Grant Cyfalaf Cyffredinol		2,807	4,172
Cronfa Trafnidiaeth Leol		2,920	2,888
Arall		3,317	4,178
	13	14,593	18,229
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	1,483	2,400
Cyfanswm		183,771	209,493
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau			
Llywodraeth Cymru -			
Grantiau Gwella ac Amddifadedd (Addysg)		8,036	7,245
Grant Cynnig Gofal Plant		7,612	2,858
Grantiau Addysg Awdurdod Lleol		6,727	8,327
Grant Cefnogi Tai		6,428	7,148
Grant Plant a Chymunedau		4,764	4,771
Grant Ôl I6 (Addysg)		4,439	4,449
Grant Rhaglen ARFOR *		10	3,656
Grantiau Cyfalaf		2,736	2,317
Grant Pwysau Gweithlu a Chynaliadwyedd Gofal Cymdeithasol		1,732	1,722
Grant Cronfa Trafnidiaeth Leol *		461	1,263
Grant Tocynnau Teithio Rhad		1,108	1,213
Grant Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		1,002	999
Cronfa Caledi Covid-19		1,274	0
Arall *		8,035	7,808
		54,364	53,776
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall			
Adran Gwaith a Phensiynau		22,241	22,285
Cronfa Ffyniant Bro *		2,094	39,320
Arall *		22,952	23,512
		47,287	85,117
Grantiau a Chyfraniadau eraill		6,400	6,570
Cyfanswm		108,051	145,463

* Mae ffigyrau 2022/23 wedi eu hail-gategoreiddio i alluogi cymhariaeth gyda 2023/24.

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Hir</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	644	498
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	778	807
Bargen Twf Gogledd Cymru	5,401	3,625
	6,823	4,930
Cyfanswm Tymor Hir	6,823	4,930
<u>Tymor Byr</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	9,737	20,233
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	1	0
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant	557	0
Grantiau Tai	341	1,405
Grantiau Addysg	1	2
Grantiau Plant a Chefnogi Teuluoedd	126	150
Grantiau Eraill	0	306
	10,763	22,096
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Bargen Twf Gogledd Cymru	1,425	2,990
Arall	5,706	351
	7,131	3,341
Cyfanswm Tymor Byr	17,894	25,437
Cyfanswm	24,717	30,367

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodaethau materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodaethau hyn yn galluogi'r darllenyddwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Cyngor. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd ymarfer CIPFA.

Llywodraeth Cymru a Chanolog

Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodaethau sydd gan y Cyngor o fewn partïon eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiau ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2023/24 yn Nodyn 29.

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu maent wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2023/24 a'r balansau ar 31 Mawrth 2024 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
31,074	3,622	(7,871)	(2,539)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinnir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2023/24 a'r balansau ar 31 Mawrth 2024 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
1,808	162	(655)	(308)

Swyddogion

Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinnir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, diddordeb neu berthynas (fel a ddiffinnir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2023/24 a'r balansau ar 31 Mawrth 2024 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
15,673	837	(633)	(480)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Cyngor yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodaethau gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38.

Mae'r Pennaeth Cyllid yn swyddog Adran 151 i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE), fel sydd yn cael ei nodi yn Nodyn 30 o'r cyfrifon. Mae'r Cyngor yn gweinyddu cyflogau ar gyfer APCE ac ar gyfer Adra (Tai) Cyfyngedig.

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG (parhad)

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
30	9	(234)	(76)

Adra (Tai) Cyfyngedig

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
922	15	(831)	(113)

Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd

Sefydlwyd Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd (CBC) yn ffurfiol ar 14 Ionawr 2022, ac roedd hyn yn sgil i'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 greu fframwaith i gael trefn gyson ar gyfer cydweithio rhanbarthol rhwng llywodraeth leol. Mae dyletswyddau CBC y Gogledd yn cynnwys cynllunio datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth ranbarthol a gall hefyd gynnwys lles economaidd. Mae'r CBC yn cynnwys chwech cyngor cyfansoddol sef Cyngor Bwrdeistrefol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri hefyd yn aelod o'r CBC mewn perthynas ag ymarfer swyddogaethau cynllunio strategol. Mae'r taliadau i'r CBC yn ystod 2023/24 a'r balansau ar 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
139	13	(99)	(42)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyf, cwmni elusennol a'i aelodau yw'r 22 awdurdod unedol yng Nghymru. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
883	1	0	0

Is-Gwmni

Sefydlwyd Cwmni Byw'n lach Cyf ar y 27 Fehefin 2018 i ddarparu gwasanaeth hamdden i drigolion Gwynedd. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, gyda Cyngor Gwynedd yn unig berchennog ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Trosglwyddwyd cyfrifoldebau rheoli i'r cwmni Hamdden ar y 1af o Ebrill 2019 gyda chontract gwasanaeth ar waith sy'n nodi'r union wasanaethau a chanlyniadau y mae'n ofynnol i'r cwmni eu cyflawni am eu ffi. Mae'r Bwrdd Cyfarwyddwyr yn cynnwys 7 cyfarwyddwr sy'n aelodau etholedig Cyngor Gwynedd. Mae'r taliadau i Gwmni Byw'n lach Cyf ar gyfer gwasanaethau Hamdden yn ystod 2023/24 a'r balansau ar 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
1,960	0	(435)	(84)

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gaffaelwyd drwy brydlesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan y Cyngor, yna byddai hyn yn arwain at gynydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol y Cyngor sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth		31 Mawrth
2023		2024
£'000		£'000
573,284	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	599,119
(167,073)	Reserf Ailbriso	(177,504)
(235,399)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(248,102)
170,812	Gofyn Cyllido Cyfalaf	173,513

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
169,339	Gofyn Cyllido Cyfalaf I Ebrill	170,812
11,840	Tir ac Adeiladau	16,675
14,411	Is adeiladwaith	10,852
6,107	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	5,052
26	Asedau Gweddilliol	2
0	Asedau heb eu cwblhau	4,756
6,001	Wedi'u hariannu o gyfalaf drwy statud	19,923
(695)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd	(250)
(20,449)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(37,729)
(8,251)	Gwariant cyfalaf yn erbyn refeniw	(11,329)
(5,352)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	(2,755)
	Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	
(2,165)	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,496)
170,812	Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth	173,513

NODYN 35 – PRYDLESAU

Y Cyngor fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwyriAD (Nodyn 41) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth		31 Mawrth
2023		2024
£'000		£'000
2,245	Eiddo, Offer a Chyfarpar	2,190
2,245		2,190

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan y Cyngor a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

31 Mawrth		31 Mawrth
2023		2024
£'000		£'000
Ymrwymiadau Prydles Gyllidol		
(gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):		
192	Cyfredol	204
997	Ddim yn gyfredol	793
1,189	Lleiafswm taliadau prydles	997

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 41).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymiadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024	2023	2024
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	192	204	192	204
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	893	793	893	793
Mwy na pum mlynedd	104	0	104	0
	1,189	997	1,189	997

Yn 2023/24, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £191,794 (£180,656 yn 2022/23) gan y Cyngor mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Prydlesau Gweithredol

	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Dim mwy na blwyddyn	297	441
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	143	445
Mwy na pum mlynedd	133	295
	573	1,181

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2022/23 £'000	2023/24 £'000
Lleiafswm taliadau prydles	573	583
	573	583

Y Cyngor fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwyllo ym Mhwlheli,
- Canolfan Awyr Agored Rhyd Ddu.

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau Cymuned,
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Dim mwy na blwyddyn	367	555
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	657	1,002
Mwy na pum mlynedd	4,041	4,818
	5,065	6,375

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2023/24 £1,033,783 oedd y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy gan y Cyngor (£955,502 yn 2022/23).

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymidiadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2024. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost		Cyfanswm cost y pecynnau terfyn gwaith ym mhob band		
	£	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23 £'000	2023/24 £'000
0 - 20,000		5	17	3	7	8	24	44	161
20,001 - 40,000		0	1	2	8	2	9	61	283
40,001 - 60,000		0	0	0	2	0	2	0	99
60,001 - 80,000		1	1	0	0	1	1	74	66
80,001 - 100,000		0	0	1	0	1	0	85	0
100,001 - 150,000		1	0	0	2	1	2	117	240
Addasiad i amcangyfrif y flwyddyn flaenorol								(21)	0
Cyfanswm		7	19	6	19	13	38	360	849

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2023/24 talodd y Cyngor £12.42m (£11.73m yn 2022/23) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 23.84% (22.92% yn 2022/23) o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2023/24 roedd hyn yn £1.13m (£0.93m yn 2022/23), ac yn cynrychioli 2.17% (1.81% yn 2022/23) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrfaf o 1 Ebrill 2014. Mae'r Cyngor a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir. Cyfran Cyngor Gwynedd o gyfanswm y cyfraniadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2023/24 oedd 36% (36% yn 2022/23).
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarnu buddiannau ôl-ymddeol dewisol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion diffiniedig heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiwn wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiwn Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Y prif risgiau i'r Cyngor o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiwnau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn treth y cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

Achos Virgin Media

Yn achos Virgin media ym Mehefin 2023, canfu'r Uchel Lys bod angen tystysgrif actiwaraid yn unol ag adran 37 o Ddeddf Cynlluniau Pensiwn 1993 ar gyfer newidiadau i fuddion aelodau mewn 'cynlluniau pensiwn buddion a ddiffinnir wedi eu contractio allan' rhwng 1996 a 2016. Mae newidiadau heb yr ardystiad hwn i'w hystyried yn annilys. Mae'r gofyniad hwn yn berthnasol i hawliau gwasanaeth yn y gorffennol a hawliau gwasanaeth yn y dyfodol, ac i newidiadau ar draul neu fudd aelodau'r cynllun. Apeliwyd y dyfarniad ym mis Awst 2024 ond gwrthodwyd yr apêl.

Ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, nid yw Hymans Robertson yn credu bod unrhyw gamau cadarnhaol actiwaraid yn absennol. O ganlyniad, nid ydynt yn disgwyl unrhyw newidiadau atebolrwydd yn dilyn y dyfarniad hwn. Bydd Hymans Robertson yn cadarnhau bod cadarnhad actiwaraid ar gael maes o law.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net				
Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2024	Asedau £'000	Ymrwymadau £'000	Effaith	(Ymrwymiad- au) /
			addasiadau'r nenfwd asedau £'000	Asedau net £'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	976,244	0	0	976,244
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(822,438)	0	(822,438)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	0	(18,052)	0	(18,052)
Effaith y nenfwd asedau	0	0	(131,272)	(131,272)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	976,244	(840,490)	(131,272)	4,482
Cost gwasanaeth -				
Cost gwasanaeth cyfredol ¹	0	(25,614)	0	(25,614)
Cost gwasanaeth y gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(228)	0	(228)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(25,842)	0	(25,842)
Llog Net -				
Incwm llog ar asedau'r cynllun	46,494	0	0	46,494
Cost llog ar fuddion a ddiffinir ymrwymiad	0	(40,028)	0	(40,028)
Llog ar effaith y nenfwd asedau	0	0	(6,235)	(6,235)
Cyfanswm Llog Net	46,494	(40,028)	(6,235)	231
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	46,494	(65,870)	(6,235)	(25,611)
Llif Arian -				
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	8,157	(8,157)	0	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	24,969	0	0	24,969
Buddion a dalwyd	(27,918)	27,918	0	0
Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,637)	1,637	0	0
Cyfraniadau buddion heb eu hariannu a dalwyd	1,637	0	0	1,637
Sefyllfa Cau a Ddisgwyilir	1,027,946	(884,962)	(137,507)	5,477
Ailfesuriadau -				
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	54,434	0	54,434
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	5,037	0	5,037
Profiad arall ²	0	(25,314)	0	(25,314)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	59,068	0	0	59,068
Newid mewn effaith nenfwd asedau	0	0	137,507	137,507
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	59,068	34,157	137,507	230,732
Gwerth teg asedau'r cynllun	1,087,014	0	0	1,087,014
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(833,557)	0	(833,557)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu ³	0	(17,248)	0	(17,248)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth ⁴	1,087,014	(850,805)	0	236,209

¹ Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans ar gyfer costau gweinyddiaeth 0.6% cyflogau.

² Mae'r profiad arall ar rwymedigaethau yn cynnwys lwfans o £25,029,000 ar gyfer effaith gorchymyn cynyddu pensiwn Ebrill 2024

³ Mae'r ymrwymadau heb eu cyllido yn cynnwys tua £6,401,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £10,847,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon.

⁴ Mae'n cynnwys ymrwymadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n Iach ac Asiantaeth Cefnfyrdde Gogledd a Chanolbarth Cymru sydd o dan gyfrifoldeb y cyngor.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net			
Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2023	Asedau	Ymrwymadau	(Ymrwymadau) / Asedau net
	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	985,907	0	985,907
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(1,206,012)	(1,206,012)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	0	(21,942)	(21,942)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	985,907	(1,227,954)	(242,047)
Cost Gwasanaeth -			
Cost gwasanaeth cyfredol ¹	0	(57,340)	(57,340)
Cost gwasanaeth y gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(390)	(390)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(57,730)	(57,730)
Llog Net -			
Incwm llog ar asedau'r cynllun	26,726	0	26,726
Cost llog ar fuddion a ddiffinir ymrwymiad	0	(33,678)	(33,678)
Cyfanswm Llog Net	26,726	(33,678)	(6,952)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	26,726	(91,408)	(64,682)
Llif Arian -			
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	7,470	(7,470)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	24,700	0	24,700
Amcangyfrif cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	0	0	0
Buddion a dalwyd	(22,872)	22,872	0
Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,571)	1,571	0
Cyfraniadau buddion heb eu hariannu a dalwyd	1,571	0	1,571
Sefyllfa Cau a Ddisgwyilir	1,021,931	(1,302,389)	(280,458)
Ailfesuriadau -			
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	36,220	36,220
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	502,848	502,848
Profiadau eraill ²	(10,033)	(77,169)	(87,202)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	(35,654)	0	(35,654)
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	(45,687)	461,899	416,212
Gwerth teg asedau'r cynllun	976,244	0	976,244
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(822,438)	(822,438)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu ³	0	(18,052)	(18,052)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth ⁴	976,244	(840,490)	135,754

1 Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans ar gyfer costau gweinyddiaeth 0.5% cyflogau.

2 Mae'r profiadau eraill ar ymrwymadau yn cynnwys lwfans ar gyfer y gorchymyn cynnydd pensiwn a gymhwyswyd i'r ymrwymadau a ariennir ym mis Ebrill 2023 sy'n wahanol i'r rhagdybiaeth cynnydd pensiwn a fabwysiadwyd yn Atodlen canlyniadau'r Cyflogwr ar ddechrau'r cyfnod. O fewn yr eitem profiadau eraill hon, mae'r rhwymedigaethau a gyllidir wedi cynyddu £64,541,000 o ganlyniad i'r ffaith bod y gorchymyn cynyddu pensiwn yn wahanol i'r dybiaeth flaenorol.

3 Mae'r ymrwymadau heb eu cyllido yn cynnwys tua £6,757,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £11,295,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon.

4 Mae'n cynnwys ymrwymadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n lach ac Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru sydd o dan gyfrifoldeb y cyngor.

Asedau ac ymrwymadau pensiwn a adnabyddir yn y Fantolen

Mae'r swm a gynhwysir yn y fantolen sy'n codi o rwymedigaeth yr awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddion diffiniedig fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
Gwerth teg asedau'r cynllun	976,244	1,087,014
Gwerth presennol ymrwymadau	(840,490)	(850,805)
Isgyfanswm	135,754	236,209
Effaith SCRh 19/ PDAARh 14	(131,272)	(253,457)
Ased/ (Ymrwymiad) Net yn deillio o Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir	4,482	(17,248)

Tud. 128

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae prisiad actiwaraid ymrwymadau cynllun pensiwn a reserf pensiynau'r Cyngor a ddangosir ar y Fantolen yn adrodd ymrwymiad net. Penderfynodd Actiwari'r Cyngor, Hymans Robertson PAC, fod gwerth teg asedau cynllun pensiwn y cyngor yn fwy na gwerth presennol ymrwymadau'r cynllun ar 31 Mawrth 2024 gan arwain at ased cynllun pensiwn. Mae PDAARh 14 a buddion gweithwyr SCRh 19 yn ei gwneud yn ofynnol, lle mae ased cynllun pensiwn yn bodoli, ei fod yn cael ei fesur fel yr isaf o'r gwarged yn y cynllun buddion diffiniedig; a'r Nenfwd asedau, sydd wedi'i gyfyngu i £0 (ymrwymadau heb eu hariannu wedi eithrio o'r cyfrifiad).

Y nenfwd asedau yw gwerth presennol unrhyw fuddion economaidd sydd ar gael ar ffurf ad-daliadau o'r cynllun neu ostyngiadau yng nghyfraniadau i'r cynllun yn y dyfodol. Cyfrifodd actiwari'r Cyngor y nenfwd asedau fel y gwerth net presennol o gostau gwasanaeth yn y dyfodol llai gwerth net presennol cyfraniadau yn y dyfodol. Mae'r nenfwd asedau a gyfrifwyd ar gyfer 2023/24 yn arwain at fwy o gyfraniadau gwasanaeth yn y dyfodol na chostau gwasanaeth yn y dyfodol, felly mae'r budd economaidd wedi'i gyfyngu i ddim cyn ychwanegu gwerth yr ymrwymadau presennol sydd heb eu hariannu. Mae'r Cyngor yn dibynnu ac yn rhoi sicrwydd ar farn broffesiynol yr Actiwari a'r rhagdybiaethau a ddefnyddir i gyfrifo'r prisiad actiwaraid hwn.

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh 19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfnbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2023. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £3.05bn ar 31 Mawrth 2024, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddu ac yn rhoi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2023				Ar 31 Mawrth 2024			
	Prisiau a ddyfynnir mewn	Prisiau na ddyfynnir mewn	Cyfanswm		Prisiau a ddyfynnir mewn	Prisiau na ddyfynnir mewn	Cyfanswm	
	Marchnadoedd Gweithredol £'000	Marchnadoedd Gweithredol £'000	£'000	%	Marchnadoedd Gweithredol £'000	Marchnadoedd Gweithredol £'000	£'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynhyrchu	0	0	0	0	0	0	0	0
Ynni a Gwasanaethau	0	0	0	0	0	0	0	0
Sefydliadau Ariannol	0	0	0	0	0	0	0	0
Iechyd a Gofal	0	0	0	0	0	0	0	0
Technoleg Gwybodaeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	61,460	61,460	6	0	56,520	56,520	5
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	0	80,458	80,458	8	0	75,708	75,708	7
Eiddo Tramor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	0	607,742	607,742	62	0	604,921	604,921	56
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	27,717	27,717	3	0	0	0	0
Eraill	0	195,820	195,820	20	0	309,044	309,044	28
Deilliadau								
Chwyddiant	0	0	0	0	0	26,811	26,811	3
Arian a Chywerthoedd Arian								
Y cyfan	3,047	0	3,047	1	0	14,010	14,010	1
Cyfanswm	3,047	973,197	976,244	100	0	1,087,014	1,087,014	100

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymïadau

Mae'r ymrwymïadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar VitaCurves y Gronfa gyda gwelliannau yn unol â model CMI 2022, gyda phwysiad o 25% o ddata 2022, pwysiad o 0% o ddata 2021 (a 2020), llyfnu safonol (Sk7), addasiad cychwynnol o 0.25% a chyfradd gwelliant hirdymor o 1.5% y flwyddyn ar gyfer gwrywod a benywod.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymïadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymïadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymïadau fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Cynnydd Pensiwnau	2.95	2.75
Cyfradd Cynnydd Cyflogau	3.45	3.25
Cyfradd Chwyddiant	2.95	2.75
Cyfradd Ddisgownt	4.75	4.85
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	4.75	4.85
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	65	65
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	65	65
Tybiaethau Marwolaeth	Blynyddoedd	Blynyddoedd
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr cyfredol		
Dynion	20.8	20.7
Merched	23.8	23.6
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	21.9	21.7
Merched	25.5	25.3

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymïadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi

cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymïadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2024 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigurau SCRh19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3-5% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022, sef dyddiad y prisiad actiwaraidd diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth barato'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Ymrwymiad Buddion Diffiniedig 31 Mawrth 2024	Brasamcan swm ariannol 31 Mawrth 2024
	%	£'000
0.1% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	2	17,153
Cynnydd o l blwyddyn yn nisgwylid oes aelodau	4	34,032
0.1% o gynnydd i'r gyfradd cynnydd cyflog	0	2,286
0.1% o gynnydd i'r gyfradd cynnydd pensiwn	2	15,168

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwarï'r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros y 17 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwarï'r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd, neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddu. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2024 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraidd 2022, dyddiedig 28 Mawrth 2023.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir

	Rhaniaid Ymrwymiad 31 Mawrth 2024	
	£'000	%
Aelodau Gweithredol	414,007	50
Aelodau Gohiriedig	124,324	15
Aelodau Pensiynwyr	295,226	35
Cyfanswm	833,557	100

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymïadau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymïadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2022. Yn unol â'r sefyllfa ar ddyddiad y prisiad yma - cyfnod cyfartaledd cymhwysol o'r ymrwymïadau buddion diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun yn 2023/24 yw 20 mlynedd.

Effaith ar y Blynnyddoedd i ddod

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £24.838m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2025.

Gan fod adroddiad yr Actiwarï yn seiliedig ar amcangyfrifon, ac o ganlyniad i wahaniaethau amseru, gwnaed addasiad o £761,058 yn 2023/24 (£34,331 yn 2022/23) i ddod â'r sefyllfa yn y Gronfa ar sail ffigyrau Actiwaraidd yn unol â'r sefyllfa cau ar 31 Mawrth 2024 (cyn unrhyw addasiad nenfwd ased). Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Chollledion Actiwaraidd ar Asedau ac Ymrwymïadau Pensiwn.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â dau ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi y Cyngor - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r amcangyfrif cyfredol o gostau'r dyfodol.
- Mae'r Cyngor yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-Awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (MMI) ar 30 Medi 1992.

Gwnaeth MMI gynllun o drefniant gyda'i gredydwy'r, ble, os oedd cyllid MMI yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992/93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd ardoll gwreiddiol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi ardoll pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymadau MMI yn y tymor hwy. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus i gynnal cronfa yn y disgwyliad y bydd yr ardoll gwreiddiol yn annigonol. Uchafswm cyfredol yr ymrwymiad i'r Cyngor hwn yn seiliedig ar y ffigyrau cyhoeddedig diweddaraf oedd ar gael ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yw £1.3m.

- Mae'r Cyngor yn asesu hawliadau posib yn dilyn euogfarn cyn-bennaeth Ysgol yng Ngwynedd. Mae'r hawliadau yn eu camau cynnar iawn a disgwyli'r y manylion am yr hyn sy'n cael ei hawlio. Os sefydlir atebolrwydd, bydd taliadau'r Cyngor yn cael eu cyfyngu i'r didyniadau polisi o dan y polisiâu yswiriant atebolrwydd perthnasol. Mae gan y Cyngor eisoes Gronfa Yswiriant wrth gefn sydd wedi'i neilltuo i ariannu unrhyw gostau na fyddai yswiriant y Cyngor yn eu talu.

NODYN 40 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 176 o gymroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y Gronfa Fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 175 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd. Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 175 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 oedd £1,738,131 (£1,634,434 ar 31 Mawrth 2023). Buddsoddir y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 4I – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae GwryiAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun ‘Menter Cyllid Preifat’ (MCP). Dechreuwyd ar y dasg o’i adeiladu yn 2012/13 a daeth y gwaith yn weithredol ym Medi 2013. Mae’n safle ar gyfer trin gwastraff bwyd sydd wedi ei ddioli yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i’r Cyngor gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Biogddiraddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae’r asedau sy’n cael eu darparu i gyflenwi’r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2024 oedd £2.2m (£2.2m ar 31 Mawrth 2023). Mae’r Cyngor yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy’n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy’n gallu cael ei ostwng os yw’r contractwr yn methu â chyrraedd safonau argaeledd a pherfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan y Cyngor yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tonnall cytunedig hyd at 11,000 tonnall, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tonnall.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£’000	£’000	£’000	£’000
Talwyd yn 2023/24	498	192	73	763
Taladwy yn 2024/25	498	204	61	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,700	793	113	2,606
Cyfanswm	2,696	1,189	247	4,132

Er bod y taliadau sy’n cael eu gwneud i’r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu’r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a’r llog oedd yn daladwy.

Mae’r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy’n cael ei gynhyrchu o’r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw’r taliad unedol i’r Cyngor yn isel. Os yw’r incwm yn uwch na’r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae’r ymrwymadau sy’n ddyledus i’r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2023/24	
	Ymrwymadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£’000	£’000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2023	(1,189)	(790)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	192	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	146
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2024	(997)	(644)

Gellir terfynu’r cytundeb gan un o’r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â’r cytundeb. Yn ogystal, gall y Cyngor derfynu’r cytundeb yn unochrog yn unol â’r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan y Cyngor hawl i ail-dendro am gontractwr i ddarparu’r gwasanaeth.

NODYN 42 – CYLLIDEB CYFUN

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllidebau cyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal ar gyfer pobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod llety yn ystod cyfnod cychwynol y cytundeb.

Mae trafodion y Cyngor wedi'u cynnwys o dan Oedolion, Iechyd a Llesiant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y trefniant cyllideb gyfun hwn wedi'u cynnwys yn y tabl isod:

Cartrefi Gofal ar gyfer Pobl Hŷn		
2022/23		2023/24
£'000		£'000
	Gwariant	
111,032	Costau Cartrefi Gofal	126,922
111,032	Cyfanswm Gwariant	126,922
	Arian a gyfrannir	
(10,236)	Cyngor Sir Ddinbych	(11,914)
(15,864)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(18,182)
(10,556)	Cyngor Sir y Fflint	(13,578)
(14,434)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(14,957)
(11,214)	Cyngor Gwynedd	(12,044)
(5,708)	Cyngor Sir Ynys Môn	(7,214)
(43,020)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(49,033)
(111,032)	Cyfanswm Arian a gyfrannir	(126,922)
0	(Gwared) / Diffyg a drosglwyddir i'r gronfa wrth gefn	0

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod 2023/24, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o dri chyd-bwyllgor a dau gweithrediad ar y cyd, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng awdurdodau lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y tri chyd-bwyllgor perthnasol i Wynedd yn ystod 2023/24 yw:

- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)
- Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC)

Y ddau gweithrediad ar y cyd sy'n berthnasol i Wynedd yn ystod 2023/24 yw:

- Cynllun Argyfwng Bysus (yn ymwneud â'r argyfwng Covid-19)
- Gogledd Cymru Actif

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir bod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er bod y sefyllfa ddadansoddol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau (eithrio y BUEGC). Mae'r ffigurau a'r gyfran berthnasol i Wynedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Awdurdod Lletya Cyllid	Cynghorau a Sefydliadau sydd yn rhan o'r Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Cyfran Cyngor Gwynedd	Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant)
			%	£'000
Cyd-Bwyllgor				
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	17.53	770
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	24.45	0
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru *	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam Prifysgol Bangor Grŵp Llandrillo Menai Prifysgol Glyndŵr Wrecsam Coleg Cambria		Gweler y nodyn isod.

Gweithrediad ar y Cyd				
Cynllun Argyfwng Bysus	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	24.04	1,664
Gogledd Cymru Actif **	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	16.67	0

* Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd yn cynnwys y gwir drafodion a balansau mewn perthynas â busnes y BUEGC yn ogystal â'u cyfran o'r trafodion a'r balansau sy'n weddill, a ddosbarthwyd fel 12.5% (Awdurdod Lleol) a 6.25% (Addysg Bellach/Uwch) yn unol â'r dyraniadau yn y Cytundeb Llywodraethu 2.

** Mae Gogledd Cymru Actif wedi ei ariannu gan grant.

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Awdurdodwyd y Datganiad o'r Cyfrifon gan y Pennaeth Cyllid ar 21 Mehefin 2024. Nid yw digwyddiadau yn dilyn y dyddiad yma wedi'u cynnwys yn y datganiadau ariannol na'r nodiadau cysylltiedig. Lle'r oedd digwyddiadau a oedd yn digwydd cyn y dyddiad hwn yn darparu gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2024, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a'r nodiadau ariannol wedi'u haddasu ym mhob agwedd faterol i ddangos yr effaith.

Y GRONFA DEGWM

2022/23 £'000		2023/24 £'000
970	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	976
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
47	Llog ar buddsoddiadau	49
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(41)	Grantiau a chostau	(47)
976	Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth	978
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol	
2	Dyledwyr	7
900	Buddsoddiadau	900
75	Arian mewn llaw	71
977		978
(1)	Llai - Credydwyr	0
976	Cyfanswm	978

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol – addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.
2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.
3. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2024 oedd £896,210.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN
--

2022/23 £'000		2023/24 £'000
184	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	167
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
16	Llog enillwyd gan yr asedau	17
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(33)	Grantiau	(18)
167	Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth	166
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
23	Arian mewn llaw	22
167		166

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y Gronfa hon gyda gweddill ystâd y diweddar Mrs. Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.
2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2024 oedd £369,850 (£363,635 ar 31 Mawrth 2023).
3. Mae Cronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i Gyngor Gwynedd wneud trefniadau i sicrhau gwelliant wrth arfer ei swyddogaethau, gan roi sylw penodol i effeithiolrwydd strategol, ansawdd gwasanaethau, argaeledd gwasanaethau, tegwch, cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ac arloesi.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côt Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diwedd 31 Mawrth 2024 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU A’U HEFFEITHIOLRWYDD

- 3.1 Mae’r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae’r Grŵp yn cynnwys y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a’r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- 3.2 Er mwyn adlewyrchu Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*, mae’r fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o’r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 24 maes o risg llywodraethu.
- 3.3 Rhoddir amlinelliad o’r Meysydd Llywodraethu, y risgiau perthnasol a threfniadau’r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy, ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny, yng ngweddill y rhan yma o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 3.4 Ar gyfer pob un o’r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o’r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:
- **Effaith** y risg petai’r digwyddiad yn cael ei wireddu
 - **Y Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.
- 3.5 Mae’r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a’r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (Annhebygol iawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi’r sgôr effaith a’r sgôr tebygolrwydd gyda’i gilydd.
- 3.6 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

Diwylliant

Risg: Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r rhaglen 6 diwrnod i hyfforddi rheolwyr gwasanaeth ar egwyddorion Ffordd Gwynedd (gan gynnwys egwyddorion rheoli perfformiad cadarn) wedi'i chyflwyno ers Haf 2017. Mae pob rheolwr gwasanaeth wedi dilyn yr hyfforddiant hwn erbyn hyn gyda rhaglen i sicrhau bod pob rheolwr newydd yn derbyn yr hyfforddiant i'r dyfodol.
- Mae'r Rhwydwaith Rheolwyr wedi'i ail-sefydlu ac wedi cynnal ei gyfres cyntaf o gyfarfodydd ym Mawrth 2019. Mae'r arwyddion cynnar yn galonogol gyda'r anogaeth i reolwyr a'u timau ymgymryd ag adolygiadau o fewn eu gwasanaethau eu hunain yn hytrach na'r canolbwyntio blaenorol ar gynnal adolygiadau dwys.
- Cylchredwyd swydd-ddisgrifiad newydd i bob rheolwr/uwch-reolwr sy'n amlinellu'r ymddygiadau disgwylidig ohonynt a chytunwyd ar gynnwys generig i swydd-ddisgrifiad newydd ar gyfer penaethiaid a penaethiaid cynorthwyol. Mae fersiwn terfynol swydd-ddisgrifiad diwygiedig i arweinyddion tîm a gweddill staff y Cyngor sydd yn cadarnhau'r ymddygiadau disgwylidig ohonynt wedi'u cytuno arnynt.
- Mae adolygiad o gynnydd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor wedi'i gynnal mewn cydweithrediad ag aelodau Cabinet a Grŵp Tasg a Gorffen o blith aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Arweiniodd hynny at Raglen Waith 5 mlynedd o'r newydd hyd at 2028 gafodd ei chymeradwyo gan y Cabinet ar 7 Mawrth 2023. Mae'r Cynllun yn adnabod naw maes y byddwn yn canolbwyntio arno er mwyn gwreiddio'r "ffordd o weithio" ymhellach.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Ymddygiad

Risg: Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog; y Cod Ymddygiad Aelodau; Y Cod Ymddygiad Swyddogion; Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau intergriti a moeseg. Mae tystiolaeth o weithredu pan mae'n ymddangos fod y codau ymddygiad hyn wedi cael eu torri.
- Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cyfreithlondeb

Risg: Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd.
- Mae rôl y swyddogion statudol yn rhan greiddiol o drefniadau llywodraethu y Cyngor ac mae cyd weithio agos gyda nhw ar brif faterion yn greiddiol. Mae angen diweddarau y Protocol blaenorol ac mae gwaith ar gyfer creu templed yn digwydd drwy'r LGA.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	3

Bod yn agored

Risg: Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithredig
- Rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd.
- Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn.
- Fe we-ddarlledir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.
- Bydd y Cabinet yn ystyried adroddiadau perfformiad yn rheolaidd fel rhan o'u cyfarfodydd sy'n agored a bydd y Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol.
- Defnyddir ddulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	1	2

Rhanddeiliad

Risg: Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaid

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cyngorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.
- Mae yna waith wedi digwydd i greu Cynllun Llesiant ac mae'r berthynas rhwng y sefydliadau wedi aeddfedu.
- Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
- Nid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yw'r unig gyfrwng ar gyfer cydweithio gydag asiantaethau eraill ac mae yna risg bod yr amrediad eang o strwythurau cydweithio yn gallu llesteirio'r holl amcan o gydweithio gan greu dryswch.
- Mae gan y Cyngor Feini Prawf Partneriaethau wedi cael eu sefydlu ers sawl blwyddyn, fel bod Cyngor Gwynedd dim ond yn mynd i bartneriaethau pan mae hynny er lles pobl Gwynedd.
- Mae cydweithio hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol sydd ddim bob tro mor effeithiol ag y gallai fod oherwydd maint yr ôl troed a'r trafferthion o adeiladu perthynas gyda nifer mor fawr o bobl. Mae yna rai engreiffiau o lwyddiant (e.e. Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru).

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Ymgysylltu

Risg: Methiant i ymgysylltu'n effeithiol â defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion unigol yn arwain at flaenoriaethu a phenderfyniadau gwael

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae ystod o weithdrefnau ymgysylltu corfforaethol wedi eu sefydlu i sicrhau ein bod yn derbyn barn y cyhoedd a rhan-ddeiliaid eraill fel bo'n briodol. Maent yn cynnwys trefniadau i sicrhau fod ymarferiadau ymgysylltu corfforaethol y Cyngor yn cyrraedd grwpiau a charfannau megis pobl ifanc, pobl LGBT+, lleiafrifoedd ethnig, ffoaduriaid, oedolion gydag anableddau dysgu a busnesau Gwynedd.
- Yn ddiweddar defnyddiwyd ymarferiad ymgysylltu Fframwaith Adfywio'r Cyngor i:
 - gynnal ymarferiad ymgysylltu ddaeth a budd i sawl Adran, Gwasanaeth a phrosiect allweddol gan gynnwys Arolwg Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, Asesiad Anghenion Poblogaeth (Adran Oedolion), Arolwg Angen Tai Lleol (Adran Tai ac Eiddo), Cymunedau Glan a Thaclus (Priffyrdd a Bwrdeistrefol), Egwyddorion Twristiaeth Gynaliadwy (Economi a Chymuned);
 - dreialu'r defnydd o feddalwedd ymgysylltu newydd (meddalwedd "Bang The Table");
 - ddatblygu brand newydd ar gyfer y maes ymgysylltu (brand "Ardal Ni");
 - dreialu ffordd newydd o ymgysylltu ar lefel 13 ardal lleol yn hytrach na Gwynedd gyfan.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyfeiriad a gweledigaeth

Risg: Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn effeithiol wrth bennu ei flaenoriaethau a rheoli disgwyliadau oherwydd y diwylliant o ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i bobl Gwynedd, gyda'r mesurau perfformiad a ddefnyddir i herio perfformiad ar draws yr holl wasanaethau yn deillio o hyn.
- Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2023-28 gan y Cyngor llawn ar 2 Mawrth 2023. Mae'r cynllun yn cynnwys cyfres o brosiectau ar gyfer y pum mlynedd nesaf o dan saith maes blaenoriaeth.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Cynaliadwyedd

Risg: Methu cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd gweithredu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac, ar y cyd â'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi gwneud gwaith cychwynnol i adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn gweithredu yn unol â'r 5 egwyddor - Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Cynnwys.
- Mae'r Cyngor eisioes yn cydymffurfio â'r holl egwyddorion ond i raddau gwahanol. Penderfynodd y Grŵp Rheoli mai'r ffordd orau oedd i Dimau Rheoli Adrannau i dalu sylw i'r egwyddorion wrth gynllunio ymlaen. Mae adroddiadau sy'n dod gerbron y Cabinet yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn eu hadolygu i gadw golwg ar sefyllfaoedd lle efallai nad oes sylw priodol wedi eu rhoi i'r egwyddorion. Drwy hyn y gobaith yw y byddwn yn gwreiddio'r egwyddorion yn naturiol yn hytrach na thicio bocsys ond amser a ddengys a fyddwn yn llwyddiannus.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Penderfyniadau

Risg: Amharodurwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Tystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf fod Cyngor Gwynedd yn fodlon gwneud penderfyniadau anodd neu amhoblogaidd e.e. maes ysgolion, allanoli ei Dai Cyngor, gweithredu ar ganlyniadau anodd Her Gwynedd; newid y drefn leuenctid a chymryd camau i sicrhau egwyddorion gweithredu ym maes Addysg.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cynllunio Gweithrediadau

Risg: Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect ar cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill.
- Er mwyn sicrhau fod y pethau cywir yn cael eu mesur mae mesurau cyflawni pob gwasanaeth yn seiliedig ar gyflawni pwrpas gan geisio sicrhau fod unrhyw weithred yn gwella ein gallu i gyflawni hynny.
- Ceisir taro cydbwysedd rhwng yr angen am drefn a'r angen i gyflawni cyn gynted ag bod modd drwy wneud cyn lleied o waith papur ag sy'n gyson gyda hynny, gan annog adroddiadau syml a byr yn gosod allan y prif bwyntiau allweddol.
- Mae gan y Cyngor Strategaeth Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Adolygu deilliannau

Risg: Parhau i wneud yr un pethau yn anghywir nad ydym yn dysgu gwersi

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir.
- Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni. Mae yna engreiffiau lle mae hynny wedi digwydd yn dda ac mae'r sefyllfa yn gwella.
- Mae yna drafodaethau yn parhau i geisio sicrhau fod y Blaenoriaethau gwella yn ein Cynllun Corfforaethol yn fwy pendant o ran deilliannau, gyda'r Hunanasesiad yn asesu i ba raddau y cyflawnwyd y deilliannau hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Asedau Eiddo

Risg: Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae Cynllun Rheoli Asedau newydd ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd 2024-2034 wedi cael ei fabwysiadu gan y Cyngor ar 11 Gorffennaf 2024.
- O ran y cerbydau mae yna gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd y Cyngor sydd eisoes wedi cyflwyno rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Asedau Technoleg Gwybodaeth

Risg: Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn potensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Cynllun Digidol newydd ar gyfer y cyfnod 2023-28 wedi cael ei fabwysiadu; cafodd ei graffu gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Medi 2023 a'i gymeradwyo'n ffurfiol gan y Cabinet ym mis Tachwedd 2023.
- Mae'r sianel ddigidol yn ddatblygiad parhaus a gwasanaethau newydd yn cael eu rhyddhau'n gyson. Mae sawl datblygiad mewnol i wella gweinyddiaeth mewnol, gan gynnwys rhestr faith o ddatblygiadau hunanwasanaeth staff a gwelliannau sylweddol i drefniadau hyfforddi. Nid y sianeli hunanwasanaeth (mewnol ac allanol) yw'r unig ddatblygiadau. Mae oddeutu hanner cant o systemau newydd yn cael eu datblygu'n flynyddol a'r rhain wedi eu teilwra o amgylch gofynion y gwasanaethau yn hytrach na gorfod addasu gwasanaeth i gwrdd ag anghenion system penodol. Tra bod yna enghreifftiau lu o ble 'rydym wedi defnyddio technoleg i wella sut yr ydym yn cyflawni gwasanaethau i drigolion Gwynedd, nid yw'n digwydd ar y cyflymder yr hoffem iddo ddigwydd a mae sawl cais yn parhau am adnodd i'w datblygu.
- Wrth ymestyn defnydd technoleg mae risgiau pellach yn ein wynebu o ran diogelwch a seibrgadernid, gyda'r elfen yma yn asesiad hanfodol o unrhyw ddatblygiad newydd neu adolygiad o ddatrasiad cynhenid.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cynllunio'r Gweithlu

Risg: Methiant i gynllunio'r gweithlu o ran denu, datblygu a chadw staff

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod gennym y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Mae Grŵp Prosiect wedi ei ffurfio ac amcanion tymor byr a thymor hirach yn eu lle. Mae'r Tîm Adnoddau Dynol wedi mynychu hyfforddiant ar y sgiliau perthnasol sydd eu hangen i gynllunio'r gweithlu yn effeithiol. Mae'r pwyslais pennaf ar hyn o bryd ar ddatrys y problemau recriwtio tymor byr mae'r Cyngor yn eu profi, ond yr amcan pwysicaf a thymor hirach ydi gwella sut rydym yn denu a chadw staff, gan gynllunio ein anghenion staffio rai blynyddoedd ymlaen llaw gan leihau'r risg o gael problemau denu staff yn y dyfodol.
- Mae trefniant cyfweiliadau gadael a gwefan swyddi newydd yn eu lle.
- Mae'r Bwrdd Prosiect wedi cytuno ar amcanion tymor hir a rhestr o is-brosiectau ar gyfer y cyfnod yn arwain at Mawrth 2028.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Arweinyddiaeth

Risg: Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae yna elfen o dystiolaeth (drwy hunan asesiad) fod arweinyddiaeth o fewn y Cyngor yn gwella gyda nifer o enghreifftiau o arweinyddiaeth trawsffurfiol yn cael ei arddangos yn hytrach nag arweinyddiaeth trafodaethol. Mae'r pwyslais cynyddol a roddir ar "arwain" yn hytrach na "rheoli" o fewn diwylliant Ffordd Gwynedd yn arwydd arall cadarn o'r camau breision sy'n cael eu cymryd gydag aelodau'r Cabinet yn cymryd rol blaenllaw i hyrwyddo arweinyddiaeth dda trwy ymrwymo i'w datblygiad fel arweinwyr.
- Cytunwyd ar yr hyn ddiffinir fel arweinyddiaeth o fewn Cyngor Gwynedd ac mae'r diffiniad hwnnw yn cael ei adlewyrchu mewn swydd-ddisgrifiadau diwygiedig ar gyfer pob pennaeth a rheolwr yn y Cyngor. Mae'r ymrwymiad ar lefel gwleidyddol a gweithredol yn arddangos bod y camau positif hyn wedi dwyn ffrwyth a bod yr angen a'r gallu i arwain yn gwreiddio fel y norm o fewn y Cyngor.
- Mae atgyfodiad y Rhwydwaith Rheolwyr, gyda'r pwyslais ar ddatblygu sgiliau arwain, yn gam allweddol arall yn y newid pwyslais o ddiwylliant "rheoli" i "arwain" o fewn y Cyngor tra bo'r Adolygiad Rheolaethol a'r swydd-ddisgrifiadau diwygiedig hefyd wedi cyfrannu at eglurder yng nghyswllt y disgwyliad o arwain. Yn sgil hyn oll, ystyrir y gwaith yma fel rhywbeth sy'n parhau yn allweddol ond gan gydnabod nad yw'n gymaint o risg ag y bu yn y gorffennol.
- Er mwyn adlewyrchu hynny, mae'r gwaith hwn wedi'i ymgorffori o fewn rhaglen waith Cynllun Ffordd Gwynedd yn hytrach na sefyll fel prosiect ar ei draed ei hun er bod prosiect penodol yn parhau i gael blaenoriaeth gwella uchel yng nghyswllt Merched mewn Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod y nifer o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth rheolaethol o fewn y Cyngor yn anghymesur â rhaniad y gweithlu cyfan ac felly'n edrych i hybu'r nifer merched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor.
- Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol wedi ymrwymo i'w ddatblygiad, gyda pob aelod o'r tîm wedi cwblhau proffil personol ac hefyd wedi mynychu gweithdy cychwynnol fel gweithgaredd i gryfhau'r tîm ar gyfer y dyfodol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	2	8

Rheoli Risg

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg, sy'n cynyddu'r bygythiad o rhywbeth yn mynd o'i le neu fethu cymryd cyfle i wella

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol.
- Mae pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnblyg y Cyngor.
- Lanswyd Cofrestr Risg Corfforaethol ar ei newydd wedd ar 6 Mawrth 2021. Mae'r system newydd wedi profi i fod yn gyfleuster hwylus i ddefnyddiwr ym mhob adran wrth iddynt ystyried eu blaenoriaethau a nodi beth sydd angen ei wneud, ac i gynorthwyo aelodau i herio perfformiad a sicrhau fod y camau disgwylidig wedi cael eu cymryd.
- Mae gwersi wedi eu dysgu o'r pandemig Covid-19 sydd wedi bod yn werthfawr mewn argyfyngau dilynol, e.e. y rhyfel yn Wcrain.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	10

Perfformiad

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae cyfundrefn Rheoli Perfformiad y Cyngor yn canolbwyntio ar sicrhau fod unedau busnes yn cyflawni eu pwrpas, a hynny trwy adolygu'n barhaus os ydym yn mesur y pethau cywir.
- Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her. Cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd y Cabinet. Mae trefniadau clir wedi cael eu rhoi yn eu lle.
- Bydd yr Archwilydd Cyffredinol hefyd yn arsylwi ar ein perfformiad mewn gwahanol feysydd drwy gyhoeddi amrywiol adroddiadau ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd trosolwg fod unrhyw argymhellion yn derbyn sylw.
- Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol yn parhau i weithio'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Rheolaeth Fewnol

Risg: Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae adroddiad blynyddol y Rheolwr Archwilio yn cadarnhau fod modd rhoi sicrwydd ar y rheolaethau mewnol yn y Cyngor.
- Mae adolygu ac addasu rheolaethau mewnol fel eu bod yn gymesur i'r hyn sydd ei angen yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud, gan waredu tasgau or-fiwrocraidd. Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol.
- Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunanasesiad yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl.
- Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gylch gorchwyl cytunedig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Gwybodaeth

Risg: Methu uchafu potensial gwybodaeth wrth gefnogi busnes y Cyngor a methu bodloni gofynion statudol.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae Cynllun Gwybodaeth 2021-2026 yn cynnwys nifer o gynlluniau ar gyfer mynd i'r afael â risgiau rheoli gwybodaeth a'r defnydd o ddata. Mae 23 o'r 45 prosiect o fewn y cynllun wedi'u cwblhau eisoes a'r gweddill ar y gweill.
- Mae'r Grŵp Gwybodaeth trawsadrannol yn cymryd trosolwg corfforaethol o'r maes yma.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Cyllid

Risg: Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel iawn** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cynllunio a rheoli ariannol, gan gynnwys cyfrifwyr ac archwilwyr mewnol, dan arweiniad y prif swyddog cyllid. Mae gan archwilwyr mewnol ffocws ar drefniadau effeithiol a rheolaethau mewn systemau ariannol, tra mae'r cyfrifwyr yn gweithio'n agos gyda'r adrannau ac yn annog perchnogaeth rheolwyr o'u systemau, perfformiad, a phriodoldeb ariannol.
- Credwn fod y gwaith o lywodraethu trefniadau ariannol y Cyngor yn parhau'n gadarn, gyda'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau fod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon. Fodd bynnag, am y tro cyntaf yn 2023/24 gwelwyd y mwyafrif o adrannau'r Cyngor yn gorwario. Mae hyn wedi cael ei adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet yn ystod ac ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ond wrth i'r angen i ddarganfod arbedion barhau, a'r galw am wasanaethau gynyddu, gellir rhagweld sefyllfa lle nad oes cronfeydd digonol yn y dyfodol i ymdrin â'r diffyg yn y gyllideb.
- Credwn felly fod hyn wedi cynyddu'r tebygolrwydd o broblemau ariannol catastroffig a heb gamau pendant mae'n debygol iawn y byddai hyn yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	4	20

Atebolrwydd

Risg: Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur.
- Yn ogystal ag adroddiadau ffurfiol ar gyfer gwneud penderfyniadau, mae'r adroddiadau a gynhyrchir hefyd yn cynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, Cynllun y Cyngor (sy'n cwmpasu cynlluniau busnes adrannol) a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhyrchir yn unol â fframwaith CIPFA/Solace.
- Mae'r Cyngor yn cynhyrchu adroddiadau rheolaidd ar ei sefyllfa ariannol.
- Bydd monitro adroddiad Cabinet yn parhau i ddigwydd yn naturiol gyda'r Prif Weithredwr yn taro golwg ar bob un.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Sicrwydd

Risg: Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae nifer o ffyrdd ar gael o fewn y Cyngor er mwyn darparu sicrwydd annibynnol fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithio fel y dylent. Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn. Mae aelodau'r Cabinet hefyd yn cwrdd yn aml i herio ei gilydd ar ddatblygiadau.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol.
- Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus.
- Yn ffurfiol, fodd bynnag, y drefn craffu sydd i fod i ddal y Cabinet i gyfrif. Mae yna graffu a herio penderfyniadau a pholisiau yn dryloyw a gwrthrychol ond mae ansicrwydd ynglŷn a pha mor effeithiol y mae hynny.
- Fodd bynnag, yn sgil newidiadau gwleidyddol gyda'r Arweinydd a 4 Aelod Cabinet yn ymddiswyddo, a hynny wedi derbyn sylw mawr iawn gan y wasg, mae amheuaeth y cyhoedd yn yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud wedi cynyddu.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	5	15

Iechyd, Diogelwch a Llesiant

Risg: Trefniadau a gweithredu anniogel gan Wasanaethau y Cyngor i reoli risgiau iechyd a diogelwch yn effeithiol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae rhaglen waith fanwl wedi ei pharatoi gan gychwyn gyda chymwyseddau a hyfforddiant ar y Polisi Iechyd a Diogelwch wedi ei fabwysiadu gan y Cyngor sy'n cael ei adolygu'n flynyddol.
- Ymgynghorwyr arbenigol ar gael er mwyn cynghori.
- Hyfforddiant Mandadol i holl staff y Cyngor yn cael ei ddarparu.
- Hyfforddiant IOSH Rheoli'n Ddiogel yn cael ei ddarparu i Reolwyr a staff perthnasol.
- Amrywiol hyfforddiant arall mewn lle yn ddibynnol natur cyfrifoldebau.
- Trefniadau cyfathrebu gyda Fforwm Gorfforaethol a Panel Ymgynghorol gan gynnwys safle mewnwyd penodol gyda llu o ganllawiau a gweithdrefnau.
- Trefn adrodd ac ymchwilio ar ddamweiniau.
- Hyfforddiant i'r Tîm Rheoli Corfforaethol wedi cymryd lle a chyfarfod blynyddol er mwyn adolygu cynnydd.
- Hyfforddiant i Aelodau o ran eu cyfrifoldebau ar ffactorau i'w hystyried wrth gymryd penderfyniadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	3	15

Cyswllt Cwsmer

Risg: Diffyg ymateb yn amserol i ymholiadau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Dadansoddiad manwl wedi'i gyflawni ac wedi'i gyflwyno i Aelodau yn Hydref 2022 gyda rhaglen waith wedi'i hadnabod a'r risg wedi'i ychwanegu i'r risgiau llywodraethu corfforaethol.
- Galwadau Cynllunio yn cael eu derbyn yn uniongyrchol gan y Gwasanaeth Cynllunio ers y 1 Ebrill 2023 a modiwl hyfforddiant byr wedi'i dreialu ar gyfer holl staff sydd yn ymdrin ag ymholiadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	4	12

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 4: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

- 4.1 Dengys y sgoriau uchod fod un o'r 24 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn. Mae 4 yn risg uchel a 10 yn risg canolig.
- 4.2 Mae camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â risg uchel iawn, uchel neu ganolig wedi eu nodi isod.

RISG UCHEL IAWN

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Cyllid	<p>Ar ôl cyfnod hir o ddarganfod a chyflawni arbedion, oddeutu £40m yn y cyfnod ers 2015/16, mae'r cynlluniau bellach gymaint yn anoddach i'w gwireddu gyda phrosiectau effeithlonrwydd yn llawer mwy o waith na thorri gwasanaethau.</p> <p>Cymeradwywyd cyfres o arbedion newydd â gwerth £6.4m, sydd i'w gwireddu'n bennaf dros 2023/24 a 2024/25 gan y Cabinet yn Chwefror 2023. Mae cyfres ychwanegol o arbedion, gwerth £4.8m i'w hystyried am 2024/25 a 2025/26 er mwyn gallu gosod cyllideb gytbwys.</p> <p>Cafodd Cynllun Ariannol Tymor Canolig newydd ei fabwysiadu gan y Cabinet ar 14 Mai 2024.</p> <p>Mae'r tebygolrwydd o fethu gwario o fewn yr adnoddau sydd ar gael yn cynyddu. Mewn ymateb i'r sefyllfa, bydd angen i adrannau sy'n parhau i orwario adrodd i aelodau gydag eglurhad a champau sydd i'w cymryd.</p>	Cyllid

RISG UCHEL

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Diwylliant y Cyngor	<p>Mae Grŵp Arweiniol (Tîm Rheoli Corfforaethol i gyd yn aelodau) wedi ei ffurfio ac wedi cyfarfod am y tro cyntaf ym Mehefin 2023. Bydd y Grŵp yn cadw trosolwg ar weithrediad y Rhaglen Waith ac yn cynnig arweiniad ar wreiddio'r diwylliant o fewn y Cyngor.</p> <p>Bydd adroddiad blynyddol yn cael ei chyflwyno i'r Cabinet ar gynnydd y gwaith i'r dyfodol gyda'r cynnwys yn rhannol seiliedig ar hunan-asesiadau a gyflawnir gan bob Adran.</p> <p>Mae swyddog penodol wedi'i adnabod ar gyfer gyrru pob un o'r naw ffrwd gwaith o fewn y Cynllun Pum Mlynedd.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol
Gwybodaeth	Parhau efo cynllun gweithredu'r Cynllun Gwybodaeth.	Cefnogaeth Gorfforaethol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Iechyd, Diogelwch a Llesiant	<p>Datblygu system electroneg er mwyn hwyluso cofnodi ac adrodd ar ddamweiniau, cynnal asesiadau risg a chynnal archwiliadau.</p> <p>Dadansoddi bylchau yn y system bresennol er mwyn sefydlu rhaglen waith i gyfarch unrhyw ddiffyg. Hyn i gynnwys agweddau hyfforddiant penodol i bob swydd.</p> <p>Adolygu ein trefniadau adrodd ac atebolrwydd ar ganlyniadau archwiliadau a/neu pryderon arwyddocaol.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyswllt Cwsmer	<p>Mae Cynllun Digidol newydd y Cyngor yn cynnwys cynllun i ddiweddarau'r system ffon fydd wedi'i hintegreiddio efo <i>Microsoft Teams</i>. Mae gwaith i weithredu'r cynllun hwn yn cychwyn yn 2024/25.</p>	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Sicrwydd	<p>Bydd rhaid sicrhau dilyn y prosesau cywir wrth benodi Arweinydd newydd i'r Cyngor (gan y Cyngor llawn) ac i'r Arweinydd fod yn penodi ei ch/gabinet newydd.</p> <p>Bydd angen gohebu'r uchod yn glir gyda swyddogion allweddol, swyddogion yn gyffredinol a'r cyhoedd.</p> <p>Datblygiadau ar gyfer adrodd perfformiad a chraffu ar hynny yn agored mewn pwyllgorau craffu ffurfiol. Bydd llwyddiant yn ddibynnol ar gefnogaeth ac hyfforddiant priodol cyn i'r Craffwyr gychwyn ar y gwaith.</p> <p>Parhau i weithio gydag Aelodau'r Fforwm Craffu i yrru'r gwelliannau diweddaraf ymhellach, sef gweithio ar y camau gweithredu a luniwyd yn dilyn adolygiad Archwilio Cymru (gweler adroddiad i'r Cyngor Llawn - 07/03/2024 - eitem 10, atodiad 2).</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol

RISGIAU CANOLIG

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Rhanddeiliad	Mae yna ymdrechion yn mynd ymlaen mewn amryw feysydd i geisio symleiddio perthynas waith sy'n gymhleth. Fodd bynnag rhaid cydnabod mai dim ond hyn a hyn y mae modd i ni ei wneud ac mae yna le i gwestiynu mai'r ateb bellach yw ceisio darganfod ffyrdd o weithio rownd y rhwystrau deddfwriaethol sydd wedi cael eu gosod gan y Llywodraeth arnom. Rydym eisoes yn gwneud hynny yn eithaf llwyddiannus.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Ymgysylltu	Yn ystod 2024/25, byddwn yn parhau i ddatblygu a chryfhau'r trefniadau ymgysylltu ar draws y Cyngor drwy: <ul style="list-style-type: none"> • ddatblygu rôl y Grŵp Ymgysylltu Traws Adrannol a Blaen-raglen Ymgysylltu; • ymgymryd a gwaith manwl i sicrhau fod aelodaeth Panel Trigolion Gwynedd yn gynrychioliadol o boblogaeth y Sir; • parhau i gefnogi gwasanaethau unigol i ymgysylltu'n rhagweithiol gyda phobl Gwynedd; • parhau i ddatblygu ein trefniadau ar gyfer sicrhau ein bod yn ymgysylltu'n effeithiol gyda grwpiau yr ydym fel Cyngor yn ei chael yn anodd eu cyrraedd. 	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyfeiriad a gweledigaeth	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cynaliadwyedd	Byddwn yn edrych ar ein trefniadau cynllunio (gan gynnwys Cynllun y Cyngor, Adroddiadau Perfformiad Blynyddol a'r hunan asesiad corfforaethol sydd angen ei gynnal) er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn rhoi mwy o sylw i egwyddorion y Ddeddf gan hefyd adrodd ar y cynnydd. Byddwn yn ystyried sut y gellir codi ymwybyddiaeth o'r egwyddorion trwy eu perthnasu hefo egwyddorion gweithredu Ffordd Gwynedd.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Adolygu deilliannau	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Asedau Technoleg Gwybodaeth	Gosod cerrig milltir penodol er mwyn gweithredu'r prosiectau unigol o fewn y Cynllun Digidol.	Cyllid
Cynllunio'r Gweithlu	Gosod rhaglenni gwaith manwl ar gyfer pob un o'r is-brosiectau sydd wedi eu rhestru yn y cynllun gwaith, a gweithredu ar yr rhaglenni hynny.	Cefnogaeth Gorfforaethol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Arweinyddiaeth	<p>Mae Rhaglen Datblygu Potensial benodol wedi'i datblygu ar gyfer merched fel rhan o'r Prosiect Merched mewn Arweinyddiaeth. Mae Cynllun Mentora ar gyfer merched hefyd wedi'i gymeradwyo ac mae hyfforddiant penodol i'r garfan gyntaf o "fentoriaid" wedi'i gynnal. Byddwn yn parhau i gynnal "sgyrsiau dros banded" ar gyfer arweinwyr a darpar-arweinwyr ar draws y Cyngor ac hefyd i gynghorwyr benywaidd yn y Cyngor newydd.</p> <p>Byddwn hefyd yn datblygu'r ymddygiadau arwain a ddisgwylir o reolwyr yn gyffredinol ac hynny'n bennaf trwy gyfuniad o hyfforddiant yn ymwneud a'r "ffordd o weithio" a thrwy herio'r ymddygiadau fel rhan o'r gwerthuso parhaus sy'n cael ei hyrwyddo fel rhan o sefydlu'r diwylliant.</p> <p>Byddwn yn parhau i arbrofi efo dull amgen o gynnal sesiynau y rhwydwaith rheolwyr trwy sefydlu grwpiau o 12 rheolwr fydd yn gallu cynnal a chefnogi'i gilydd.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rheoli Risg	<p>Gwaith dal angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd.</p> <p>Bydd y Gwasanaeth Yswiriant a Risg yn cefnogi'r holl adrannau er mwyn sicrhau fod defnydd y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gyson ar draws y Cyngor, ac fod risgiau yn cael eu diweddarau'n barhaus. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.</p> <p>Y Gofrestr Risg i gael ei gyflwyno'n rheolaidd i'r Grŵp Llywodraethu er mwyn cynnal gwaith gwirio ansawdd, cyn cyflwyno gwybodaeth yn rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.</p>	Cyllid

Rhan 5: BARN

Rydym o'r farn fod y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir uchod yn cynnig sicrwydd fod ein trefniadau llywodraethu ar y cyfan yn gweithredu'n dda. Serch hynny, rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion a nodir yn Rhan 4 uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DAFYDD GIBBARD
PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. NIA JEFFREYS
DIRPRWY ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD: 21 Tachwedd 2024

DYDDIAD: 21 Tachwedd 2024

Adroddiad Archwilio Arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisiau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar y Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr Datganiad o'r Cyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr Datganiad o'r Cyfrifon. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud,

os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Cyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Gwynedd yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisiau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: rheolwyr yn gwrthwneud rheolaethau a chofnodi dyddlyfrau anarferol;
- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd.
- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr a'r Cyngor Gwynedd ynghylch ymglybiau hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wŷr duedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwrpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
29 Tachwedd 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Cyfrifoldeb y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol yw cynnal a chyfanrwydd gwefan Cyngor Gwynedd; nid yw'r gwaith a wneir gan archwilwyr yn ymwneud ag ystyried y materion hyn ac yn unol â hynny nid yw'r archwilwyr yn derbyn cyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a all fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers eu cyflwyno yn wreiddiol ar y wefan.

Geirfa

Amhariad – Lleihad yng ngwerth cario ased sefydlog oddi tan ei werth cario (oherwydd darfodedigrwydd, difrod neu newid anffafriol mewn amgylchedd statudol).

Amorteiddio – Gwarediad graddol ymrwymiad, megis benthyciad, gyda thaliadau cyson dros gyfnod penodol o amser. Rhaid i daliadau o'r fath fod yn ddigonol i glirio'r prifswm a'r llog.

Ariannu Cyfalaf - Cyllid ar gyfer talu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd i ariannu gwariant cyfalaf yn cynnwys benthycia, lesu, cyllido'n uniongyrchol o refeniw, derbyniad cyfalaf i'w ddefnyddio, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, reserfau refeniw a reserfau wedi'u clustnodi.

Ased - Eitemau o werth sydd yn cael ei fesur mewn cyd-destun pris.

- Caiff ased cyfredol ei dreulio neu gall golli gwerth ariannol materol o fewn y flwyddyn ariannol nesaf.
- Mae ased anghyfredol yn darparu budd i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n ddarparu am gyfnod o dros flwyddyn.

Asedau Anniriaethol – Ased anariannol adnabyddadwy heb sylwedd corfforol. Meddalwedd cyfrifiadurol er enghraifft.

Asedau Cymunedol - Asedau anghyfredol y mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal yn barhaus sydd heb oes benodol ddefnyddiol, ac a allai gael cyfyngiadau ar eu gwarediad. Gall esiamplau gynnwys parciau ac adeiladau hanesyddol.

Asedau Treftadaeth – Ased gyda rhinweddau Hanesyddol, Artistig, Gwyddonol, Technolegol, Geoffisegol neu a budd Amgylcheddol, gaiff ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Balansau (neu Reserfau) - Mae'r rhain yn cynrychioli cyllid cronedig sydd ar gael i'r Cyngor. Caiff rhai balansau (reserfau) eu clustnodi ar gyfer pwrpas penodol i ariannu mentrau diffiniedig yn y dyfodol neu i gwrdd â risg neu ymrwymadau gaiff eu hadnabod.

CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accounting) – Sefydliad proffesiynol ar gyfer cyfrifwyr sy'n gweithio yn y sector gyhoeddus.

Cost Adnewyddu Dibrisiedig – Dull prasio sy'n darparu procsi ar gyfer gwerth marchnad asedau arbenigol.

Cost Gwasanaeth Cyfredol – Cynnydd yng ngwerth cyfredol ymrwymadau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig a ddisgylir i godi o wasanaeth gweithiwr yn y cyfnod presennol.

Credydwyr - Symiau yn ddyledus gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, sydd â thaliadau heb eu gwneud erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Cronfa Gyffredinol - Prif gronfa refeniw'r Cyngor sydd yn cynnwys cost net yr holl wasanaethau a ariennir gan drethdalwyr lleol a grantiau'r Llywodraeth.

Cronfa Ymddiriedolaeth - Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor ar gyfer dibenion megis gwobrau, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

Cyfrif Addasiadau Cyfalaf – Reserf wedi ei glustnodi o adnoddau cyllid neu dderbyniad cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf neu ad-daliad benthyciad allanol a mathau eraill o drafodion cyllido cyfalaf.

Cynllun Buddiannau Diffiniedig – Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall sydd ddim yn gynllun cyfraniad diffiniedig.

Cynllun Cyfraniadau Diffiniedig - Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall lle gwelir gweithiwr yn cyfrannu symiau penodol rheolaidd fel swm neu ganran o'r cyflog, a ni fydd rhwymedigaeth gyfreithiol nac adeiladol i dalu cyfraniadau pellach petai'r cynllun ddim ag asedau digonol i dalu buddion i'r holl weithwyr mewn perthynas â gwasanaeth y gweithiwr yn y cyfnod presennol a blaenorol.

Darpariaeth – Ymrwymiad sydd ag amseru neu swm ansicr, sydd i gael ei dalu drwy drosglwyddo buddion economaidd.

Derbyniadau Cyfalaf - Incwm a dderbynnir o werthu tir neu asedau cyfalaf arall.

Dibrisio – Mesuriad cost y budd economaidd yr asedau sefydlog diriaethol dreuliyd yn ystod y cyfnod.

Dyledwyr - Symiau yn ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, o fewn y cyfnod cyfrifo, sydd â thaliadau heb eu derbyn erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Eiddo Buddsoddi – Eiddo a ddelir unai ar gyfer ennill incwm rhent neu ar gyfer gwerthfawrogiad cyfalaf, neu'r ddau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid - Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, mae y newidiadau mewn gwarged actiwaraid sydd yn codi oherwydd bod digwyddiadau heb gyd-daro gyda rhagdybiaeth actiwaraid a wnaed ar gyfer y prisiad diwethaf (profiad enillion a cholledion) neu bod y rhagdybiaethau actiwaraid wedi newid.

Gwariant Cyfalaf - Gwariant caffael ar ased anghyfredol, a gaiff ei ddefnyddio wrth ddarparu gwasanaeth tu hwnt i'r cyfnod cyfrifo neu wariant sydd yn cyfrannu, a ddim yn unig yn cynnal, at werth ased anghyfredol.

Gwerth Llyfr Net – Gwerth lle caiff asedau sefydlog eu cynnwys ar y Fantolen, h.y. eu cost hanesyddol neu werth cyfredol llai'r gwerth cronus a ddarperir ar gyfer dibrisiad.

Gwerth Teg - Y pris a dderbynnir i werthu ased, neu a delir i drosglwyddo ymrwymiad mewn trafodyn trefnus rhwng cyfranwyr i'r farchnad ar ddyddiad y mesuriad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw (LIDR) – Y lleiafswm sydd rhaid ei godi ar gyfrif refeniw Awdurdod yn flynyddol a'i neilltuo fel darpariaeth ar gyfer ymrwymiad credyd.

Menter Cyllid Preifat (MCP) – Menter llywodraeth ganolog sy'n anelu i gynyddu lefel y cyllid sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus drwy ddenu ffynonellau preifat o gyllid.

Offerynnau Ariannol - Unrhyw gytundeb sydd yn cynyddu ased un endid ac ymrwymadau ariannol neu offeryn ecwiti un arall. Mae'r term yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymadau ariannol, o fasnach dderbyniadwy (anfoneb dyledus) a masnach daladwy (anfoneb sy'n ddyledus i'w talu) i ddeilliadau cymhleth a deilliadau wedi eu mewnbllannu.

Partïon Cysylltiedig - Caiff partïon eu hystyried i fod yn gysylltiedig os oes gan un parti'r gallu i reoli'r parti arall neu gyda dylanwad sylweddol penodol dros y parti arall wrth wneud penderfyniadau ariannol neu weithredol.

Praeseptau – Yr ardoll a wnaed gan awdurdodau archebiant ar awdurdodau sy'n bilio, gyda'r gofyn ar yr Awdurdod sy'n bilio i gasglu'r incwm gan drethdalwyr y Cyngor ar eu rhan.

Prydlesau Cyllidol – Les sydd yn trosglwyddo'n sylweddol holl risg a gwobr perchnogaeth ased anghyfredol i'r deiliad prydles.

Prydlesau Gweithredol - Math o les, gan amlaf ar offer cyfrifiadurol, cyfarpar swyddfa, dodrefn a.y.y.b. ble mae'r cydbwysedd risgiau a gwobrau o ddal yr ased ynghlwm â'r prydleswr. Mae'r ased yn aros ym mherchnogaeth y prydleswr ac mae costau'r les yn wariant refeniw i'r Cyngor.

Rhestr Eiddo – Niferoedd stoc heb eu defnyddio sy'n cael eu dal gyda'r disgwyliad o'u defnyddio yn y dyfodol. Fe gawn eu categorioedd fel nwyddau neu asedau eraill a brynwyd i'w gwerthu ymlaen, nwyddau traul, defnydd crai a chyfansoddion, nwyddau a gwasanaeth mewn camau canolog rhwng cwblhad a gorffenedig.

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) – Cyfres o safonau cyfrifo a ddefnyddir ar draws y byd. Rhaid iddynt gael eu gweithredu ar bob datganiad cyllidol gan bob endid sy'n adrodd i bob datganiad cyllidol er mwyn darparu darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol yr endid, ac fel ffordd i gysoni a chymharu gyda datganiadau cyllidol endidau eraill.

Ymrwymadau – Symiau sydd yn ddyledus i unigolion / sefydliadau y bydd yn rhaid eu talu rhywbryd yn y dyfodol.

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2023-24

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2024

Cyfeirnod y ddogfen: 4597A2024

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol. Ceir rhagor o wybodaeth yn ein [Datganiad o Gyfrifoldebau](#).

Archwilio Cymru yw'r enw torfol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân y mae ganddynt ill dau eu swyddogaethau cyfreithiol eu hunain fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol ac nid oes ganddo ef ei hun unrhyw swyddogaethau.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru na, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd a benodwyd mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwyllir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd a benodwyd yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at [Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru](mailto:swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru).

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Ynglŷn ag Archwilio Cymru

Ein nodau a'n huchelgeisiau

Rhoi Sicrwydd

i bobl Cymru bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n dda

Egluro

sut mae arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio a sut mae'n diwallu anghenion pobl

Ysbrydoli

a grymuso'r sector cyhoeddus yng Nghymru i wella

Manteisio'n llawn ar ein persbectif, ein harbenigedd a'n dyfnder mewnwelediad unigryw

Cryfhau ein sefyllfa fel llais awdurdodol, dibynadwy ac annibynnol

Cynyddu ein gwelededd, ein dylanwad a'n perthnasedd

Bod yn sefydliad enghreifftiol ar gyfer y sector cyhoeddus yng Nghymru a thu hwnt

Cynnwys

Cyflwyniad	5
Cipolwg ar eich archwiliad	6
Adroddiad manwl	
Perthnasedd y datganiadau ariannol	7
Cydymffurfio moesegol	8
Barn archwilio arfaethedig	9
Materion a gododd yn ystod yr archwiliad	10
Atodiadau	
Atodiad 1 – Adroddiad archwilio arfaethedig	12
Atodiad 2 – Llythyr sylwadau	16
Atodiad 3 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed	19
Ansawdd archwilio	23
Eich cefnogi chi	24

Cyflwyniad

Rwyf bellach wedi cwblhau fy archwiliad i raddau helaeth yn unol â'm Cynllun Archwilio Manwl 2024 yn amodol ar gwblhau camau gweithdrefn archwilio terfynol. Os bydd unrhyw faterion yn codi o'r gwaith hwn, byddwn yn rhoi diweddariad llafar i Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Mae'r Adroddiad hwn ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon yn crynhoi prif ganfyddiadau fy archwiliad o'ch Datganiad o'r Cyfrifon 2023-24. Mae fy nhîm eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r Pennaeth Cyllid a'i staff.

Rwy'n ddiolchgar iawn i'ch swyddogion am eu cymorth wrth gynnal yr archwiliad hwn.

Adrian Crompton
Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Cipolwg ar eich archwiliad

Barnau archwilio

Rydym yn bwriadu rhoi barn archwilio ddiamedod ar y cyfrifon.

Nid oes gennym unrhyw beth i adrodd arno dan yr adrannau eraill o'm hadroddiad h.y. y rhai sy'n ymwneud â busnes gweithredol; gwybodaeth arall; materion eraill; neu faterion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad.

Materion arwyddocaol

Mae camddatganiadau nas cywirwyd o £5.1 miliwn gros yn y cyfrifon.

Perthnasedd

Perthnasedd £5,703,000

Trothwy adrodd ('dibwys') £285,000

Meysydd o ddiddordeb penodol:

- Adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol - uwch swyddogion £1,000
- Datgeliadau trydydd parti - unigolion £10,000

Perthnasedd y datganiadau ariannol

Perthnasedd £5.703 miliwn

Fy nod yw adnabod a chywiro camddatganiadau perthnasol, h.y. y rhai a allai achosi fel arall i ddefnyddiwr y cyfrifon gael ei gamarwain.

Cyfrifir perthnasedd gan ddefnyddio:

- gwariant gros yn 2023-24 o £570.304 miliwn.
- Canran perthnasedd o 1%

Rwy'n cymhwyso'r ganran perthnasedd i wariant gros i gyfrifo perthnasedd.

Byddaf yn adrodd wrthyich ar unrhyw gamddatganiadau uwchlaw £285,000, a gyfrifir fel 5% o berthnasedd (a elwir yn 'lefel ddibwys').

Meysydd o ddiddordeb penodol

Ceir rhai meysydd yn y cyfrifon a all fod o fwy o bwysigrwydd i ddefnyddiwr y cyfrifon. Rydym yn pennu lefelau perthnasedd is ar gyfer y rhain fel a ganlyn:

• Adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol - uwch swyddogion	£1,000
• Datgeliadau trydydd parti - unigolion	£10,000

Cydymffurfio moesegol

Cydymffurfio â safonau moesegol

Rydym yn credu:

- Ein bod wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol y mae'n ofynnol i ni eu dilyn wrth wneud ein gwaith.
- Ein bod wedi aros yn annibynnol arnoch chi.
- Nad yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu.
- Yn ein Cynllun Manwl, fe eglurom fod gan y Rheolwr Archwilio (Archwilio Ariannol) a'r Arweinwyr Archwilio (Archwilio Ariannol ac Archwilio Perfformiad) gydnabyddiaethau a/neu deulu a gyflogir gan y Cyngor. Rydym yn cadarnhau bod y mesurau diogelu arfaethedig i liniaru'r bygythiad posibl i annibyniaeth a nodir yn ein Cynllun Archwilio wedi gweithredu fel y bwriadwyd.

Barn archwilio arfaethedig

Barn archwilio

Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamed ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr Sylwadau ar ein cyfer (gweler isod).

Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 1**.

Llythyr sylwadau

Llythyr ffurfiol yw Llythyr Sylwadau sy'n eich galluogi i gadarnhau wrthym bod yr wybodaeth a ddarparwyd ar ein cyfer yn ystod yr archwiliad yn gywir ac yn gyflawn. Mae peth o'r wybodaeth hon wedi'i nodi'n wybodaeth sy'n angenrheidiol yn ôl safonau archwilio; gall gwybodaeth arall ymwneud yn benodol â'ch archwiliad.

Mae'r llythyr yr ydym yn gofyn i chi ei lofnodi wedi'i gynnwys yn **Atodiad 2**.

Materion a gododd yn ystod yr archwiliad

Camddatganiadau

Mae camddatganiad yn digwydd lle nad yw gwybodaeth yn y cyfrifon yn unol â safonau archwilio.

Camddatganiadau nas cywirwyd

Rydym yn nodi isod y camddatganiadau a ganfuom yn y cyfrifon, sydd wedi cael eu trafod gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb eu cywiro. Gofynnwn i chi gywiro'r rhain.

Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiadau hyn, gofynnwn i chi ddarparu'r rhesymau ar ein cyfer yn ysgrifenedig dros beidio â'u cywiro:

- Nododd ein gwaith wallau cyfrifo gwerth £3.2 miliwn (gan arwain at dân ddatganiad net o £0.09 miliwn ar y gronfa ail brisio ac £0.01 miliwn net gôr ddatganiad ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) mewn perthynas a phrisio asedau a brisiwyd o dan Gost Ail-adeiladu Dibrisiedig gan fod y taflenni prisio ategol yn cynnwys gwallau. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.
- Nododd ein gwaith profi ar ychwanegiadau asedau fod pedwar ased gwerth £0.6 miliwn wedi'u cam ddsbarthu. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.
- Nododd ein gwaith fod gwariant ac incwm corfforaethol mewn perthynas â taliadau budd-dal tai wedi'u gôr ddatgan hyd at £0.4 miliwn yr un gan fod rhain yn daliadau mewnol rhwng adrannau oedd heb eu diystyru. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.
- Nododd ein gwaith fod problem gyda'r fformiwla yn y papur gwaith 'Rhwymedigaethau Tirlenwi - Rhagamcanion'. Roedd hyn yn golygu bod y ddarpariaeth ar gyfer tri safle tirlenwi wedi'i chamgyfrifo. Arweiniodd hyn at gamgymeriad gros o £1.1 miliwn (£0.08 miliwn net). Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.

Camddatganiadau a gywirwyd

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom rhai gamddatganiadau sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw chi yn ein tyb ni.

Caiff y rhain eu nodi yn Atodiad 3.

Materion arwyddocaol eraill

Yn ychwanegol at y camdatganiadau a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad rydym hefyd yn adrodd wrthyh ar faterion arwyddocaol eraill. Ni chanfuwyd unrhyw faterion o'r fath yn ystod yr archwiliad.

Atodiad 1

Adroddiad archwilio arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar y Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr Datganiad o'r Cyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr Datganiad o'r Cyfrifon. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Cyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Gwynedd yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: rheolwyr yn gwrthwneud rheolaethau a chofnodi dyddlyfrau anarferol;
- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith

uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd.

- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partion cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr a'r Cyngor Gwynedd ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wŷr duedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
29 Tachwedd 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Atodiad 2

Llythyr sylwadau

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd
CF10 4BZ

28 Tachwedd 2024

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2023-24

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni'n cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni fy nghyfrifoldeb am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol â'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy; ac
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:
 - yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a

- mynediad digyfngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt;
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Gwynedd ac sy'n cynnwys:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol;
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol; ac
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghyd-destun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymgyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd. Ceir crynodeb o'r eitemau hyn isod:

- Mae prisiad asedau a brisiwyd o dan sail Gost Ail-adeiladu Dibrisiedig wedi'i dân ddatgan £0.08 miliwn. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.

- Mae gwallau dosbarthu gwerth £0.6 miliwn mewn perthynas ag ychwanegiadau asedau. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.
- Mae gwariant ac incwm Corfforaethol mewn perthynas a thaliadau budd-dal tai wedi'u gôr ddatgan hyd at £0.4 miliwn. Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.
- O ganlyniad i broblem gyda'r fformiwla yn y papur gwaith 'Rhwymedigaethau Tirlenwi - Rhagamcanion', roedd hyn yn golygu bod y ddarpariaeth ar gyfer tri safle tirlenwi wedi'i chamgyfrifo. Arweiniodd hyn at gamgymeriad gros o £1.1 miliwn (£0.08 miliwn net). Gan nad yw'r camddatganiad yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi cywiro'r gwall yma.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Cyngor Gwynedd ar 28 Tachwedd 2024.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Llofnodwyd gan:

Dewi Aeron Morgan
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

Rhys Parry
Is-gadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac
Archwilio

28 Tachwedd 2024

28 Tachwedd 2024

Atodiad 3

Crynodeb o gywiriadau a wnaed

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom y camddatganiadau a'r diwygiadau a ganlyn sydd wedi'u cywiro a'u diwygio gan y rheolwyr ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Gwerth y cywiriad	Meysydd yn y cyfrifon	Esboniad
£8.481 miliwn	Nodyn 3 Addasiad Cyfnod Blaenorol Mae'r ffigwr a ailddatganwyd ar gyfer 2022-23 i Addysg wedi'i leihau o £8.481 miliwn ac mae'r ffigwr a ailddatganwyd ar gyfer Plant a Chefnogi Teuluoedd wedi'i gynyddu £8.481 miliwn. Effeithiodd y diwygiad hwn ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu.	I gywiro'r addasiadau a wnaed ar gyfer y newidiadau o fewn strwythur y Cyngor
Datgeliad yn unig	Nodyn 4 Safonau Cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto Ychwanegwyd naratif i adlewyrchu effaith ddisgwyliedig gweithredu Prydlesi safonol IFRS16 ar gyfrifon 2024-25 y Cyngor.	I gydymffurfio â Chod Ymarfer CIPFA 2023-24
Datgeliad yn unig	Nodyn 18 Dyledwyr Hepgorwyd dyledwyr hirdymor o £5.93 miliwn o Nodyn 18	I gydymffurfio â Chod Ymarfer CIPFA 2023-24
Datgeliad yn unig	Nodyn 30a Taliadau i Swyddogion <ul style="list-style-type: none">Diwygiwyd cyflog y Pennaeth Cyllid i gynnwys y swm a dderbyniwyd yn dilyn ei benodiad i'w rôl yn Swyddog A151 yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.Ychwanegwyd troednodyn i egluro y tâl a dderbyniodd y Pennaeth Addysg yn ystod 2023-24.Gwnaed diwygiadau amrywiol eraill i ddatgeliadau tâl uwch swyddogion.	Er mwyn darparu eglurder i ddarllenwyr y cyfrifon ar taliadau i swyddogion.

Datgeliad yn unig	<p>Nodyn 30b Taliadau i Swyddogion Ychwanegwyd tâl y Prif Weithredwr a chyflog canolrifol yr holl weithwyr er mwyn cydymffurfio'n llawn â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.</p>	Er mwyn sicrhau fod y datgeliadau yn cydymffurfio gyda gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 .
Datgeliad yn unig	<p>Nodyn 30c Taliadau i Swyddogion</p> <ul style="list-style-type: none"> Tynnwyd pedwar o weithwyr Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru o'r nodyn datgelu ar gyfer 2022-23 a 2023-24 gan eu bod wedi'u cynnwys mewn camgymeriad. Ychwanegwyd troednodyn i egluro'r driniaeth o ddechreuwyd a'r rhai sy'n gadael. 	Er mwyn darparu eglurder i ddarllenwyr y cyfrifon ar taliadau i swyddogion.
Diwygiadau i'r ffigyrau a'r naratif	<p>Nodyn 33 Partïon Cysylltiedig</p> <p>Gwnaethpwyd y diwygiadau a ganlyn i'r nodyn yn dilyn gwallau sylweddol a nodwyd yn y papurau gwaith:</p> <p>Aelodau (tabl cyntaf) Taliadau a wnaethpwyd wedi'i leihau o £6.1m Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor wedi'i leihau o £1.2m Incwm a dderbyniwyd wedi'i leihau o £9.7m Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor wedi'i leihau o £2.5m</p> <p>Aelodau (ail tabl) Taliadau a wnaethpwyd wedi'i leihau o £1.1m Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor wedi'i gynyddu £8,000 Incwm a dderbyniwyd wedi'i leihau o £85,000 Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor wedi'i leihau o £197,000</p> <p>Swyddogion Taliadau a wnaethpwyd wedi'i leihau o £4m Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor wedi'i leihau o £144,000 Incwm a dderbyniwyd wedi'i leihau o £7.9m Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor wedi'i leihau o £2.6m</p> <p>Cyrff Cyhoeddus Eraill</p>	I gydymffurfio â Chod Ymarfer CIPFA 2023-24

(a) Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri Yn wreiddiol, cafodd y ffigyrau eu cam ddsbarthu o fewn y datgeliad. Mae tabl ar wahân nawr wedi'i gynnwys:
 Cyfanswm Taliadau a wnaethpwyd o £30,000
 Cyfanswm Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor o £9,000
 Cyfanswm Incwm a dderbyniwyd o £234,000
 Cyfanswm Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor o £76,000

(b) Adra (Tai) Cyfyngedig Yn wreiddiol, cafodd y ffigyrau eu cam ddsbarthu o fewn y datgeliad. Mae tabl ar wahân nawr wedi'i gynnwys:
 Cyfanswm Taliadau a wnaethpwyd o £922,000
 Cyfanswm Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor o £15,000
 Cyfanswm Incwm a dderbyniwyd o £831,000
 Cyfanswm Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor o £113,000

(c) Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd
 Taliadau a wnaethpwyd - Taliadau a wnaethpwyd wedi'i gynyddu £13,000
 Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor Incwm a dderbyniwyd wedi'i gynyddu £57,000

(d) Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)
 Taliadau a wnaethpwyd wedi'i gynyddu £883,000
 Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor wedi'i gynyddu £530

Is-Gwmni Cwmni Byw'n Iach
 Incwm a dderbyniwyd wedi'i leihau o £78,000
 Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor wedi'i leihau o £8,000

Mae diwygiadau naratif hefyd wedi'u gwneud o fewn y datgeliad i egluro ymhellach eu perthnasoedd â phartïon cysylltiedig.

Y Fantolen:
 Ymrwymiad pensiwn wedi cynyddu £17.248 million

Nodyn 38 Costau Pensiwn
 Mae'r ased pensiwn net y gellir ei gydnabod yn y datganiadau ariannol wedi'i gyfyngu gan Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19, gan ystyried cyfraniadau a chostau yn y dyfodol. Mae'r 'terfyn ased' hwn yn cael ei egluro gan y Pwyllgor

Er mwyn sicrhau fod yr ased pensiwn sydd wedi ei gynnwys o fewn y datganiadau ariannol yn

<p>Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC): Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymadau wedi cynyddu £17.248 million</p>	<p>Dehongli Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol 'International Financial Reporting Standards Interpretations Committee (IFRIC)' yn IFRIC 14 'Y Terfyn Ased Budd Diffiniedig, Isafswm Gofynion Cyllido a'u Rhyngweithio'.</p> <p>Cyfrifwyd uchafswm yr asedau gan actiwari'r gronfa pensiwn. Ar gyfer 2022-23, roedd y cyfrifiad hwn yn ystyried rhwymedigaethau wedi'u hariannu a heb eu hariannu. Fodd bynnag, ar gyfer 2023-24, diwygiwyd y cyfrifiad gan yr Actiwari i ystyried rhwymedigaethau a ariennir yn unig.</p> <p>Gan fod y Cyngor wedi parhau i ddefnyddio sail cyfrifiad 2022-23 ar gyfer 2023-24, roedd angen addasiad i ddadgydnabod y rhwymedigaethau heb eu hariannu o £17.248 miliwn.</p> <p>Effeithiodd y gwelliant hwn ar y datganiadau a'r nodiadau a ganlyn: Y Fantolen - Ymrwymiad pensiwn; DIGC - Ail fesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymadau; Nodyn 9 - Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu; Nodyn 23 – Reserfau na ellir eu defnyddio; a Nodyn 38 - Costau Pensiwn.</p>	<p>cydymffurfio â Safon Rhyngwladol Cyfrifo 19 ac IFRIC 14.</p>
<p>Datgeliad yn unig</p>	<p>Nodyn 39 Ymrwymadau Dibynnol Datgelwyd rhwymedigaeth wrth gefn ychwanegol ar gyfer hawliadau posibl yn dilyn colfarnu cyn brifathro mewn ysgol yng Ngwynedd.</p>	<p>I gydymffurfio â Chod Ymarfer CIPFA 2023-24</p>
<p>Datgeliad yn unig</p>	<p>Datganiad Llywodraethu Blynyddol (DLIB) – asesiad risg Cynyddwyd y raddfa risg ar gyfer Sicrwydd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol o 6 i 15 i adlewyrchu'r newid yn yr asesiad risg ers cyflwyno'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft yn dilyn y newidiadau gwleidyddol diweddar yn y Cyngor.</p>	<p>I gydymffurfio â'r gofynion i'r DLIB fod yn gyfredol ar amser cyhoeddi.</p>
<p>Bu hefyd nifer o ddiwygiadau naratif o ganlyniad i'n gwaith.</p>		

Ansawdd archwilio

Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru'n un llwyr. Rydym ni'n credu bod a wnelo ansawdd archwilio â gwneud pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut yr ydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydlynu a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Creffir yn annibynnol ar ein gwaith gan QAD*, ac mae ein Cadeirydd yn gweithredu fel dolen gyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. I gael rhagor o wybodaeth gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2023](#).

Ein Pobl

Ffurir y llinell sicrwydd gyntaf gan ein staff a'n rheolwyr sy'n gyfrifol yn unigol ac ar y cyd am gyflawni'r safonau o ansawdd archwilio yr ydym yn dyheu amdanynt.

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- Goruchwyllo ac adolygu

Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio

Ffurir yr ail linell sicrwydd gan y polisiau, yr offer, y ddysg a'r datblygiad, y canllawiau, a'r arweinyddiaeth a ddarparwn i'n staff i'w cefnogi i gyrraedd y safonau ansawdd archwilio hynny.

- Rhaglen archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol

Sicrwydd annibynnol

Ffurir y drydedd linell sicrwydd gan y gweithgareddau hynny sy'n rhoi sicrwydd annibynnol dros effeithiolrwydd y ddwy linell sicrwydd gyntaf.

- Adolygiadau Rheoli Ansawdd Ymgysylltu
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddi'r achos sylfaenol
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Y Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

*Cangen monitro ansawdd Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr yw'r Adran Sicrhau Ansawdd.

Eich cefnogi chi

Mae Archwilio Cymru wedi datblygu ystod o adnoddau i roi cymorth i graffu ar gyfrff cyhoeddus Cymru ac i gynorthwyo'r cyrff hynny i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu ar gyfer pobl Cymru.

Ewch at ein gwefan i ganfod:

	ein gwaith Arfer Da lle'r ydym yn rhannu arfer a mewnwleidiadau sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio i ategu ein hamcanion i roi sicrwydd, egluro ac ysbrydoli.
	ein cylchlythyr sy'n darparu diweddariadau rheolaidd ar eich cyfer am ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arfer da, a digwyddiadau.
	ein cyhoeddiadau sy'n cwmpasu ein gwaith archwilio a gwblhawyd mewn cyrff cyhoeddus.
	gwybodaeth am ein blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad 2023-2026 a gaiff ei llywio gan weithgarwch ymgysylltu â rhanddeiliaid a'n dadansoddiad sy'n rhoi darlun o wasanaethau cyhoeddus.
	amryw offer data a ffeithluniau i'ch helpu i gael dealltwriaeth well am dueddiadau gwariant cyhoeddus gan gynnwys ystod o fewnwleidiadau eraill i graffu ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am Archwilio Cymru yn ein [Cynllun Blynyddol 2024-25](#) a hefyd [Ein Strategaeth 2022-27](#).

Audit Wales

1 Cwr y Ddinas

Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	28 TACHWEDD 2024
TEITL:	RHEOLAETH TRYSORLYS 2024-25 ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN
PWRPAS:	Mae Cod Ymarfer CIPFA yn argymhell y dylid cynhyrchu adroddiad ar wir weithgarwch Rheolaeth Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol gyfredol.
ARGYMHELLIAD:	DERBYN YR ADRODDIAD ER GWYBODAETH
AWDUR:	DELYTH JONES-THOMAS, RHEOLWR BUDDSODDI

1. CYFLWYNIAD

Mae Cyngor wedi mabwysiadu Cod Ymarfer y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth ar gyfer Rheoli Trysorlys (Cod CIPFA) sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynghorau adrodd ar berfformiad rheolaeth trysorlys o leiaf ddwywaith y flwyddyn sef canol y flwyddyn a diwedd y flwyddyn.

Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys y gofyniad yng Nghod 2021, i adrodd yn chwarterol ar ddangosyddion darbodus rheoli'r trysorlys. Mae'r dangosyddion darbodus nad ydynt yn rhai trysorlys wedi'u hymgorffori yn adroddiadau chwarterol arferol y Cyngor.

Cymeradwywyd strategaeth rheolaeth trysorlys y Cyngor am 2024/25 gan y Cyngor llawn ar 7fed o Fawrth 2024. Mae'r Cyngor wedi benthycu a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac mae felly'n agored i risgiau ariannol, gan gynnwys colli arian a fuddsoddwyd ac effaith refeniw cyfraddau llog sy'n newid. Mae adnabyddiaeth lwyddiannus, monitro a rheolaeth risg yn ganolog i strategaeth rheolaeth trysorlys y Cyngor.

2. CYD-DESTUN ALLANOL

Y cefndir economaidd: Arhosodd chwyddiant prisiau defnyddwyr y DU o gwmpas targed Banc Lloegr (BoE) yn ddiweddarach yn y cyfnod, gan ostwng o gyfradd flynyddol o 3.2% ym mis Mawrth i 2.0% ym mis Mai ac yna adlamu ychydig ym Mehefin i 2.2% ym mis Gorffennaf ac Awst, fel y disgwyliwyd, oherwydd effeithiau sylfaenol prisiau ynni. Parhaodd chwyddiant prisiau craidd a gwasanaethau yn uwch ar 3.6% a 5.6% yn y drefn honno ym mis Awst.

Parhaodd economi'r DU i ehangu dros y cyfnod, er ei fod yn arafu o'r cynnydd o 0.7% yn y chwarter calendr cyntaf i 0.5% (wedi'i ddiwygio i lawr o 0.6%) yn yr ail. O'r ffigyrau misol, amcangyfrifwyd nad oedd yr economi wedi cofrestru unrhyw dwf ym mis Gorffennaf.

Dros yr un cyfnod roedd enillion rheolaidd cyfartalog (ac eithrio taliadau bonws) yn 5.1%, i lawr o 5.4% yn y cyfnod cynharach, a chyfanswm enillion (gan gynnwys taliadau bonws) oedd 4.0% (effeithiwyd ar y ffigwr hwn gan daliadau untro a wnaed i staff y GIG a gweision sifil ym mis Mehefin a Gorffennaf 2023). Gan addasu ar gyfer chwyddiant, cododd cyflog rheolaidd go iawn 2.2% ym mis Mai i fis Gorffennaf a chyfanswm cyflog 1.1%.

Gyda chwyddiant yn is, torrwyd Cyfradd Banc BoE o 5.25% i 5.00% yng nghyfarfod Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) Awst. Roedd y penderfyniad yn gytbwys, pleidleisiodd mwyafrif o 5-4 gyda phedwar aelod yn ffafrio parhau gyda 5.25%. Yng nghyfarfod MPC mis Medi, pleidleisiodd aelodau'r pwyllgor o 8-1 o blaid dim newid ar 5.00%, gydag un aelod eisiau lleihau y Gyfradd Banc i 4.75%.

Dangosodd Adroddiad Polisi Ariannol BoE diweddaraf, a gyhoeddwyd ym mis Awst, fod llunwyr polisi yn disgwyl i dwf GDP barhau i ehangu yn ystod 2024 cyn disgyn yn ôl a chymedroli rhwng 2025 a 2027. Rhagwelir y bydd diweithdra yn aros tua 4.5% tra dangoswyd bod chwyddiant yn codi yn rhan olaf 2024 wrth i ostyngiadau mewn prisiau ynni yn y blynyddoedd blaenorol ddisgyn allan o'r ffigyrau cyn llithro o dan y targed o 2% yn 2025 ac aros yno tan ddechrau 2027.

Cynhaliodd Arlingclose, ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys y Cyngor, ei farn ganolog y byddai Cyfradd Banc yn gostwng yn raddol o'r uchafbwynt o 5.25%, gyda'r toriad cyntaf ym mis Awst yn cael ei ddilyn gan gyfres o doriadau pellach, gyda mis Tachwedd 2024 yr un nesaf tebygol, gan ostwng Cyfradd Banc i tua 3% erbyn diwedd 2025.

Mae Cronfa Ffederal yr Unol Daleithiau (y Fed) hefyd wedi torri cyfraddau llog yn ystod y cyfnod, gan leihau'r Gyfradd Cronfeydd Ffederal 0.50% i ystod o 4.75% -5.00% yn ei gyfarfod polisi ym mis Medi. Roedd y rhagolygon a ryddhawyd ar yr un pryd gan y banc canolog yn awgrymu bod disgwyl 1.00% arall o lacio erbyn diwedd y flwyddyn galendr, ac yna'r un swm yn 2025 ac yna 0.50% terfynol o doriadau yn ystod 2026.

Ar ôl gostwng cyfraddau llog yn gyntaf ym mis Mehefin, cynhaliodd Banc Canolog Ewrop (ECB) yn gyson ym mis Gorffennaf cyn torri eto ym mis Medi, gan leihau ei brif gyfradd ailariannu i 3.65% a'i gyfradd adneuo i 3.50%. Yn wahanol i'r Fed, nid yw'r ECB wedi amlinellu llwybr cyfraddau tebygol yn y dyfodol, ond mae amcanion chwyddiant yn parhau i fod yn unol â rhagolygon blaenorol y banc canolog lle bydd yn aros yn uwch na'i darged o 2% tan 2026 yn flynyddol.

Marchnadoedd ariannol: Parhaodd y teimlad o wella mewn marchnadoedd ariannol dros y cyfnod, ond arhosodd y duedd barhaus o anwadalrwydd gyda cynnyrch bondiau. Cafodd y duedd gyffredinol o ddychweliadau yn cynyddu yn hanner cyntaf y flwyddyn ei wrthdroi erbyn diwedd yr hanner, ac roedd y dychweliadau erbyn diwedd yr hanner blwyddyn heb fod yn rhy bell o'r man lle dechreuon nhw. Fodd bynnag,

roedd yr anwadalrwydd mewn ymateb i faterion economaidd, ariannol a gwleidyddol yn golygu ei bod yn daith anwastad i fuddsoddwyr bond yn ystod y cyfnod hwnnw.

Dros y cyfnod, dechreuodd cynnyrch gilt meincnod 10 mlynedd y DU ar 3.94% a daeth i ben ar 4.00% ond fe darodd uchafbwynt o 4.41% ym mis Mai ac isafbwynt 3.76% ganol mis Medi. Er i'r gilt 20 mlynedd ddechrau ar 4.40% a daeth i ben ar 4.51% ond fe darodd uchafbwynt o 4.82% ym mis Mai ac isafbwynt o 4.27% ganol mis Medi. Roedd y gyfradd dros nos sterling (SONIA) ar gyfartaledd o 5.12% dros y cyfnod hyd at 30 Medi.

Adolygiad credyd: Parhaodd Arlingclose gyda'r argymhelliad terfyn cyfnod fuddsoddi o uchafswm o 100 diwrnod ar gyfer buddsoddiadau mewn banciau heb ei warantu.

Ar ôl cynyddu ei rhagolwg gan Fitch a sgôr gan S&P yn gynharach yn y cyfnod, uwchraddiwyd sgôr Transport for London i A2 o A3 ym mis Gorffennaf.

Mae Moody hefyd yn cadw golwg ar Fanc Cenedlaethol Canada ar gyfer uwchraddio posibl, gan adolygu'r rhagolygon ar Standard Chartered i bositif, y rhagolygon i negyddol ar gyfer Toronto Dominion Bank, ac israddio sgôr Close Brothers i A1 o Aa3.

Uwchraddiodd S&P y sgôr ar Fanc Cenedlaethol Canada i A + o A, ac ynghyd â Fitch, neilltuodd y ddwy asiantaeth raddio Gyngor Sir Gaerhirfryn gyda sgôr o AA- ac A + yn y drefn honno.

Yn gyffredinol, roedd prisiau cyfnewid diofyn credyd yn is ar ddiwedd y cyfnod o'i gymharu â'r dechrau ar gyfer y mwyafrif helaeth o'r enwau ar restrau y DU a'r tu allan i'r DU. Roedd anwadalrwydd prisiau dros y cyfnod hefyd yn gyffredinol yn fwy treigledig o'i gymharu â chyfnodau blaenorol.

Disgwylir i anwadalrwydd y farchnad ariannol aros yn nodwedd, o leiaf yn y tymor agos, a bydd lefelau cyfnewid diofyn credyd yn cael eu monitro am arwyddion o straen credyd parhaus. Fel erioed, mae'r sefydliadau a'r cyfnodau ar restr gymeradwy y Cyngor a argymhellir gan Arlingclose yn parhau i gael eu hadolygu'n gyson.

3. CYD-DESTUN LLEOL

Ar 31 Mawrth 2024 roedd gan y Cyngor fuddsoddiadau net o £40.9m oherwydd gweithgareddau refeniw a chyfalaf. Mae angen sylfaenol y Cyngor i fenthycu er dibenion cyfalaf yn cael ei fesur gan y Gofyn Benthycu Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a chyfalaf gweithredol yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi.

Mae'r symudiadau yn cael eu crynhoi yn y tabl isod.

Crynodeb o'r Fantolen –

	31.3.24 Gwir £m
CFR	174
Llai : *Ymrwymadau dyled eraill	(1)
CFR Benthyciadau	173
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(128)
Llai: Cyfalaf Gweithredol	(86)
Benthyciadau / (buddsoddiadau) net	(41)

Strategaeth gyfredol y Cyngor yw cynnal benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthycia mewnol, er mwyn lleihau risg a chadw costau llog yn isel.

Dangosir sefyllfa rheoli'r trysorlys ar 30 Medi 2024 a'r newid yn ystod y cyfnod yn y tabl isod.

Crynodeb Rheolaeth Trysorlys

	31.3.24 Balans £m	Symudiad 6 Mis £m	30.9.24 Balans £m
Benthyciadau tymor hir	(94.0)	1.1	(92.9)
Benthyciadau tymor byr	(5.6)	(1.1)	(6.7)
PFI	(1.0)	0.0	(1.0)
Cyfanswm Benthyciadau	(100.6)	0.0	(100.6)
Buddsoddiadau tymor byr	97.6	20.2	117.8
Arian a Chywerthydd arian	43.9	2.2	46.1
Cyfanswm buddsoddiadau	141.5	22.4	163.9
Buddsoddiadau net	40.9	22.4	63.3

4. STRATEGAETH A GWEITHGAREDD BENTHYCA

Mae Cod Darbodus 2021 CIPFA yn nodi'n glir na ddylai awdurdodau lleol fenthycia i fuddsoddi'n bennaf ar gyfer enillion ariannol ac nad yw'n ddarbodus i awdurdodau lleol wneud unrhyw benderfyniad buddsoddi neu wariant a fydd yn cynyddu'r gofyniad cyllido cyfalaf, ac a allai, felly, arwain at fenthycia newydd, oni bai ei fod yn ymwneud yn uniongyrchol ac yn bennaf â swyddogaethau'r Cyngor.

Nid yw benthyciadau PWLB ar gael bellach i awdurdodau lleol sy'n bwriadu prynu asedau buddsoddi yn bennaf ar gyfer elw ac mae'r Cyngor yn bwriadu osgoi'r gweithgaredd hwn er mwyn cadw ei fynediad at fenthyciadau PWLB.

Sefyllfa Benthycia

Ar 30 Medi 2024 roedd gan y Cyngor £98.3m o fenthyciadau fel rhan o'i strategaeth ar gyfer ariannu rhaglenni cyfalaf blynyddoedd blaenorol, ac £1.3m ar gyfer prosiectau penodol. Mae benthyciadau sy'n weddill ar 30 Medi 2024 wedi'u crynhoi yn y tabl isod:

	31.3.24	Symudiad	30.9.24	30.9.24
	Balans	6 mis	Balans	Cyfradd
	£m	£m	£m	%
Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB)	82.1	0.0	82.1	5.60
Banc (tymor hir)	16.2	0.0	16.2	4.22
Prosiectau Penodol	1.3	0.0	1.3	n/a
Cyfanswm Benthyciadau	99.6	0.0	99.6	

Prif amcan y Cyngor wrth fenthycia yw taro cydbwysedd risg isel priodol rhwng sicrhau costau llog isel a sicrhau sicrwydd cost dros y cyfnod y mae angen cyllid ar ei gyfer, gyda hyblygrwydd i ail-negodi benthyciadau pe bai cynlluniau hirdymor y Cyngor yn newid yn amcan eilaidd. Mae strategaeth fenthycia'r Cyngor yn parhau i fynd i'r afael â mater allweddol fforddiadwy heb gyfaddawdu ar sefydlogrwydd dyledion tymor hir y portffolio benthycia.

Mae'r Cyngor yn ystyried ei bod yn fwy cost effeithiol yn y tymor byr i ddefnyddio adnoddau mewnol a defnyddio benthyciadau tymor byr pan fo angen. Mae'r strategaeth hon yn galluogi'r Cyngor i leihau costau benthycia net (er gwaethaf colli incwm buddsoddi) a lleihau risg gyffredinol y trysorlys.

5. GWEITHGAREDD BUDDSODDI TRYSORLYS

Mae Cod Rheolaeth Trysorlys diwygiedig CIPFA yn diffinio buddsoddiadau rheoli'r trysorlys fel y rhai sy'n codi o lif arian y Cyngor neu weithgaredd rheoli risg trysorlys sydd yn y pen draw yn cynrychioli balansau y mae angen eu buddsoddi nes bod angen yr arian parod i'w ddefnyddio yn ystod busnes.

Mae gan y Cyngor gronfeydd wedi'u buddsoddi, sy'n cynrychioli incwm a dderbynnir cyn gwariant ynghyd â balansau a chronfeydd wrth gefn. Yn ystod y 6 mis, roedd balans buddsoddiadau'r Cyngor yn amrywio rhwng £93.8 a £222.8 miliwn oherwydd gwahaniaethau amseru rhwng incwm a gwariant. Dangosir sefyllfa'r buddsoddiadau yn ystod y cyfnod yn y tabl isod.

Sefyllfa Buddsoddi Trysorlys

	31.3.24	Symudiad	30.9.24	30.9.24
	Balans	6 mis	Balans	Incwm
	£m	£m	£m	%
Banciau a chymdeithasau adeiladu (ansicredig)	5.9	5.0	10.9	4.97
Awdurdodau Lleol	81.0	(5.0)	76.0	5.10
Cronfeydd Marchnad Arian	43.0	2.2	45.2	5.00
Cronfeydd Cyfun	11.6	0.2	11.8	5.94
Swyddfa Rheoli Dyledion	0.0	20.0	20.0	4.90
Cyfanswm Buddsoddiadau	141.5	22.4	163.9	

Mae Cod CIPFA a chanllaw'r llywodraeth yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor fuddsoddi ei arian yn ddarbodus, gan roi ystyriaeth i ddiogelwch a hylifedd ei fuddsoddiadau cyn ceisio am y gyfradd enillion uchaf, neu'r cynnyrch uchaf. Amcan y Cyngor wrth fuddsoddi arian yw taro'r cydbwysedd cywir rhwng risg ac enillion, gan leihau'r risg o beri colledion o fuddsoddiadau'n diffygdlu a'r risg o dderbyn incwm sy'n anaddas o isel ar fuddsoddiadau.

Fel y dangosir gan feincnod ymrwymadau yr adroddiad hwn, mae'r Cyngor yn disgwyl bod yn fenthyciwr hirdymor ac felly gwneir buddsoddiadau trysorlys newydd yn bennaf i reoli llif arian o ddydd i ddydd gan ddefnyddio offerynnau risg isel tymor byr. Bydd y portfolio presennol o gronfeydd cyfun strategol yn cael ei gynnal i amrywio risg i wahanol ddsbarthiadau o asedau a hybu incwm buddsoddi.

Dangosir dilyniant metrigau risg ac enillion yn y dyfyniadau o feincnodi buddsoddiad chwarterol Arlingclose yn y tabl isod.

	Sgôr Risg	Statws Credyd	Datguddia d 'Bail-in'	Aeddfedrwyd d Cyfartaledd Pwysol (diwrnodau)	Cyfradd Adennil I %
31.03.2024	5.30	A+	38%	36	5.59
30.09.2024	5.22	A+	37%	42	5.33
AL tebyg	4.01	AA-	34%	97	5.19
Bob AL	4.39	AA-	61%	11	5.42

Mi wnaeth y Gyfradd Banc ostwng o 5.25% i 5.00% yn Awst 2024 gyda cyfraddau llog tymor byr o gwmpas yr un lefel. Roedd y cyfraddau ar adneuo DMADF yn amrywio rhwng 4.90% a 5.20% a Chyfraddau'r Cronfeydd Marchnad Arian rhwng 4.89% a 5.29%.

Dalier £13m o fuddsoddiadau'r Cyngor mewn cronfeydd eiddo, aml-ased, bond ac ecwiti cyfun strategol a reolir yn allanol lle mae diogelwch a hylifedd tymor byr yn llai o ystyriaeth, ac yn hytrach yr amcanion yw incwm referniw rheolaidd a sefydlogrwydd prisiau hirdymor. Gan nad oes dyddiad aeddfedrwydd diffiniedig gan y cronfeydd hyn, ond maent ar gael i'w tynnu'n ôl ar ôl cyfnod rhybudd, mae eu perfformiad a'u sefydlogrwydd parhaus wrth gyflawni amcan buddsoddi'r Cyngor yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.

Gweler perfformiad ein cronfeydd eiddo, aml-ased, bond ac ecwiti cyfun hyd at 30 Medi 2024 isod:

STRATEGIC POOLED FUND PORTFOLIO			GWYBODAETH				From:	30/09/2019		To:	30/09/2024	
FUND NAME	ASSET CLASS	No of Units Held in Period	Current Value £	Capital Growth £	Dividends Earned £	Holding Period (yrs)	Capital Return	Income Return	Total Return	Volatility		
AEGON (KAMES) DIVERSIFIED MONTHLY INCOME FUND	MULTI ASSET	1,158,480	1,194,883	-55,377	257,010	5.6	-4.43%	28.56%	24.14%	9.25		
CECLA - LAMIT PROPERTY FUND	PROPERTY	1,524,344	4,142,557	-857,444	1,093,767	5.6	-17.15%	21.88%	4.73%	6.2%		
NINETY ONE (INVESTEC) DIVERSIFIED INCOME FUND	MULTI ASSET	1,228,153	1,130,930	-119,670	278,114	5.5	-9.53%	22.25%	12.72%	3.0%		
PAYDEN ABSOLUTE RETURN BOND FUND	ABSOLUTE RETURN	233,541	2,005,498	5,698	131,110	1.1	0.28%	6.56%	6.84%	1.0%		
SCHRODER INCOME MAXIMISER FUND	EQUITY - UK	7,625,245	1,308,031	-207,278	993,263	3.9	-5.90%	38.36%	22.16%	11.0%		
GRAND TOTAL			11,781,699	-1,213,402	2,853,263	4.4	-9.48%	21.92%	12.40%	4.8%		
			Unrealised capital loss since purchase:	-1,213,402	Annualised income return:	4.56%	Average Risk Rate:		1.96%			

Mae'n amlwg bod y gwerth cyfalaf cyfun o £11.782m yn llai na'r buddsoddiad cychwynnol o £13m. Gwneir buddsoddiadau cronfa strategol gan wybod y bydd gwerthoedd cyfalaf yn symud i fyny ac i lawr ar fisoedd, chwarteri a hyd yn oed blynedd; ond gyda'r hyder y bydd cyfanswm yr enillion dros gyfnod o dair i bum mlynedd yn uwch na chyfraddau llog arian parod. Byddwn yn cynnal ein buddsoddiad yn y tymor canolig.

6. CYDYMFFURFIO

Gall y Pennaeth Cyllid gadarnhau bod gweithgareddau rheoli trysorlys a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod yn cydymffurfio gyda Chod Ymarfer CIPFA a Strategaeth Rheoli Trysorlys cymeradwy'r Cyngor. Dangosir cydymffurfiaid â therfynau buddsoddi penodol yn y tabl isod.

Cyfyngiadau Buddsoddi

	Uchafswm Gwrthbarti yn y cyfnod	Gwir Gwrthbarti 30.9.24	2024/25 Terfyn Gwrthbarti	Cydym- ffurfio
Llywodraeth y DU	£72m	£20m	Diderfyn	✓
Awdurdodau lleol ac endidau llywodraeth eraill	£5m	£5m	£10m	✓
Buddsoddiadau â sicrwydd	£0m	£0m	£10m	✓
Banciau (ansicredig)	£5m	£5m	£5m	✓
Cymdeithasau adeiladu (ansicredig)	£0m	£0m	£5m	✓
Darparwyr cofrestredig (ansicredig)	£0m	£0m	£5m	✓
Cronfeydd marchnad arian	£10m	£10m	£10m	✓
Cronfeydd cyfun strategol	£5m	£5m	£10m	✓
Ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real	£0m	£0m	£10m	✓
Buddsoddiadau eraill	£0m	£0m	£5m	✓

Dangosir cydymffurfiad â'r Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol ar gyfer dyled allanol yn y tabl isod:

Ffin Dyled

	Uchafswm yn y cyfnod	30.9.24 Gwir	2024/25 Ffin Gweithredo I	2024/25 Ffin Awdurdodedig	Cydymffurfi o
Benthyciadau	£99.6m	£99.6m	£184m	£194m	✓
PFI a Prydlesau Cyllid	£1.0m	£1.0m	£6m	£6m	✓
Cyfanswm Dyled	£100.6m	£100.6m	£190m	£200m	✓

7. DANGOSYDDION DARBODUS RHEOLI'R TRYSORLYS

Fel sy'n ofynnol gan God Rheoli'r Trysorlys CIPFA 2021, mae'r Cyngor yn monitro ac yn mesur y dangosyddion darbodus canlynol ar gyfer rheoli'r trysorlys.

i. Meincnod Ymrwymadau

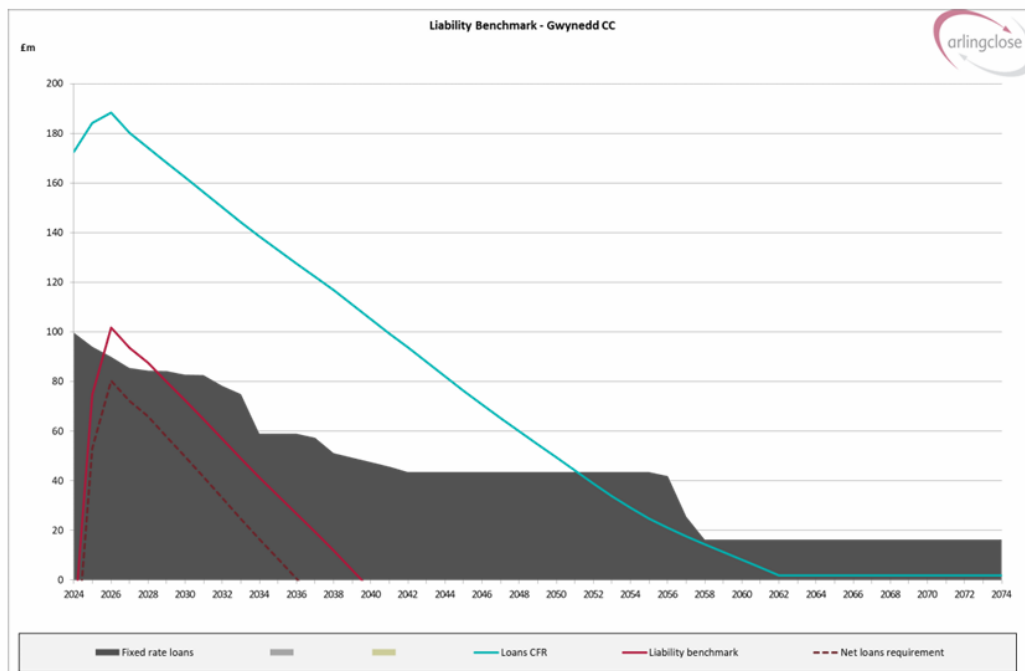
Mae'r dangosydd hwn yn cymharu gwir fenthyciadau presennol y Cyngor yn erbyn meincnod ymrwymadau sydd wedi'i gyfrifo i ddangos y lefel risg isaf o fenthycia. Mae'r meincnod ymrwymadau yn arf pwysig i helpu i sefydlu a yw'r Cyngor yn debygol o fod

yn fenthyciwr hirdymor neu'n fuddsoddwr hirdymor yn y dyfodol, ac felly siapio ei ffocws strategol a'i benderfyniadau. Mae'n cynrychioli amcangyfrif o swm cronnus y benthycia allanol y mae'n rhaid i'r Cyngor ei ddal i ariannu ei gynlluniau cyfalaf a refeniw cyfredol tra'n cadw buddsoddiadau'r trysorlys ar y lefel isaf o £21.5m sydd ei angen i reoli llif arian o ddydd i ddydd.

	31.3.24 Gwir	31.3.25 Amcan	31.3.26 Amcan	31.3.27 Amcan
CFR Benthyciadau	172.5	184.1	188.4	180.1
Llai: Adnoddau'r Fantolen	(214.0)	(131.1)	(108.1)	(108.1)
Gofynion benthyciadau net	(41.5)	53.0	80.3	72.0
Hefyd: Lwfans hylifedd	21.5	21.5	21.5	21.5
Meincnod ymrwymadau	(20.0)	74.5	101.8	93.5
Benthycia presennol	100.6	94.5	90.4	85.9

Mae'r tabl yn dangos bod y Cyngor yn disgwyl parhau i gael ei fenthycia uwchlaw ei feincnod ymrwymadau hyd at 2025. Mae hyn oherwydd bod y Cyngor yn dal cronfeydd wrth gefn, ac mae llif yr arian parod hyd yma wedi bod yn is na'r rhagdybiaethau a wnaed pan fenthycwyd y benthyciadau.

Yn dilyn ymlaen o'r rhagolwg tymor canolig uchod, mae'r meincnod ymrwymadau hirdymor yn rhagdybio na chaiff unrhyw wariant cyfalaf newydd ei ariannu drwy fenthycia, isafswm darpariaeth refeniw ar wariant cyfalaf newydd yn seiliedig ar ddull llinell syth 50 mlynedd. Dangosir hyn yn y siart isod ynghyd â phroffil aeddfedrwydd benthyciadau presennol y Cyngor.

Mae'r siart yn dangos nad oes angen benthycia yn y tymor hir yn seiliedig ar ragamcanion cyfredol, ond efallai yn y tymor byr yn y dyfodol agos.

ii) Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau:

Mae'r dangosydd hwn wedi'i osod i reoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg ail-ariannu. Roedd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau cyfradd sefydlog fel a ganlyn:

	Uchaf	Isaf	Gwir	Cydymffurfio
O dan 12 mis	6.7%	25%	0%	✓
12 mis ac o fewn 24 mis	3.0%	25%	0%	✓
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	7.2%	50%	0%	✓
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	23.9%	75%	0%	✓
10 mlynedd a throsodd	59.3%	100%	0%	✓

Mae'r cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Y dyddiad aeddfedrwydd yw'r dyddiad cynharaf y gall y sawl sydd wedi rhoi'r benthyciad fynnu ad-daliad.

iii. Buddsoddiadau Rheoli Trysorlys Hir-dymor

Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i'r risg o achosi colledion trwy geisio ad-daliad cynnar o'i fuddsoddiadau. Y terfynau darbodus ar y terfynau rheoli trysorlys hirdymor yw:

	2024/25	2025/26	2026/27	Dim Dyddiad Penodol
Y prifswm a fuddsoddir y tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£13m	£0m	£0m	£0m
Terfyn ar brifswm a fuddsoddir tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£40m	£20m	£20m	£20m
Cydymffurfio	✓	✓	✓	✓

Dangosyddion Ychwanegol:

Mae'r Cyngor yn mesur ac yn rheoli ei amlygiadau i risgiau rheoli'r trysorlys gan ddefnyddio'r dangosyddion canlynol:

Diogelwch: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol o'i amlygiad i risg credyd drwy fonitro sgôr credyd cyfartalog wedi'i bwysoli gan amser yn ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo drwy gymhwyso sgôr i bob buddsoddiad a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, wedi'i bwysoli gan hyd pob buddsoddiad. Rhoddir sgôr i fuddsoddiadau heb sgôr yn seiliedig ar eu risg canfyddedig.

	Gwir 30.09.24	Targed 2024/25	Cydymffurfio
Sgôr credyd cyfartalog y portffolio	4.75	Sgôr o 6.0 neu lai	✓

Hylifedd: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol o'i amlygiad i risg hylifedd drwy fonitro faint o arian sydd ar gael i dalu taliadau annisgwyl o fewn cyfnod treigl o dri mis, heb fenthyca ychwanegol.

	Gwir 30.09.24	Targed 2024/25	Cydymffurfio
Cyfanswm arian ar gael o fewn 3 mis	£147.1m	£10m	✓

Datguddiad Cyfraddau Llog: Mae'r dangosydd hwn wedi'i osod i reoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg cyfradd llog. Y terfynau uchaf ar effaith refeniw blwyddyn o gynnydd neu ostyngiad o 1% mewn cyfraddau llog oedd:

	Gwir 30.09.24	Terfyn 2024/25	Cydymffurfio
Y terfyn uchaf ar effaith refeniw blwyddyn o <u>gynnydd</u> o 1% mewn cyfraddau llog	£1,353,149	£2,290,000	✓
Y terfyn uchaf ar effaith refeniw blwyddyn o <u>gwmp</u> o 1% mewn cyfraddau llog	£1,353,149	£2,290,000	✓

Perfformiad Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol ei weithgareddau rheoli trysorlys o ran ei effaith ar y gyllideb refeniw a'i berthynas â meincnod cyfraddau llog.

Cyllideb incwm buddsoddi'r Cyngor am y flwyddyn yw £3.2m, ond amcangyfrifir bod yr incwm buddsoddi disgwylidiedig gwirioneddol ar gyfer y flwyddyn 2024/25 yn sylweddol is, wedi ei amcangyfrif yn £2.2m oherwydd lleihad yn y gyfradd sylfaenol a lleihad pellach a ragwelir yn y dyfodol.

8. HYFFORDDIANT BUDDSODDI

Yn ystod y cyfnod, mae swyddogion wedi mynychu hyfforddiant buddsoddi gydag Arlingclose a CIPFA sy'n berthnasol i'w swyddi.

9. ARGYMHELLIAD

Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	28 Tachwedd 2024
TEITL	Adroddiad Blynyddol Cwynion a Gwella Gwasanaeth 2023-24
PWRPAS	Diweddarau'r Pwyllgor o gynnwys Llythyr Blynyddol yr Ombwdsman a threfniadau'r Cyngor o safbwynt ymdrin â chwynion
AWDUR	Ian Jones, Pennaeth Adran Gwasanaethau Corfforaethol

1. Penderfyniad a Geisir

Derbyn yr adroddiad a darparu unrhyw sylwadau neu argymhellion ynglŷn a'r gyfundrefn gwynion sydd yn deillio o dderbyn Llythyr Blynyddol Ombwdsman Cymru ar gyfer y flwyddyn 2023/2024.

2. Cyflwyniad a Rhesymeg

Pwrpas yr adroddiad yw cyflwyno sylwadau'r Ombwdsman Cymru ar drefniadau a pherfformiad y Cyngor yng nghyswllt ymdrin a chwynion a gwella gwasanaethau yn ystod 2023/24 gan amlygu llwyddiannau, sialensiau a datblygiadau.

Cyflwynir dadansoddiad o ddata meintiol ac ansoddol yn y llythyr er gwybodaeth ac sy'n arddangos perfformiad y Cyngor yn y cyd-destun hwn.

Yn unol â Canllawiau Statudol ac Anstatudol ar gyfer Prif Gyngorau yng Nghymru – darpariaethau ategol yn Neddf Llywodraeth Leol 2000, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a gyhoeddwyd ym mis Mehefin, 2023 mae gofyn i'r Pwyllgor sicrhau bod trefniadau effeithiol ar gyfer ymdrin a chwynion o fewn y Cyngor.

Dylid nodi mai nid rôl y Pwyllgor yw ystyried a ddeliwyd â chwynion unigol yn briodol, ond yn hytrach ystyried effeithiolrwydd y broses gwyno. O ganlyniad, nid oes cyfeiriad yn yr adroddiad at unrhyw gwyn unigol neu berfformiad adrannol o fewn y Cyngor.

Cyflwynir yr adroddiad hwn felly, fel sail i'r Pwyllgor ddod i gasgliad ar pa mor effeithiol ydi'r trefniadau hynny.

Er gwybodaeth i'r Pwyllgor, ni fu unrhyw newid yn y drefn na'r Polisi Pryderon a Chwynion yn ystod 2023/2024 felly, mae cynnwys llythyr yr Ombwdsman yn seiliedig ar y Polisi a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn 2021.

Gwahoddir y Pwyllgor i ystyried yr wybodaeth a gyflwynir, a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

3. Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon

Ni ddaeth y Llythyr Blynyddol i law eleni 9fed o Fedi. Mae'r llythyr wedi ei atodi i'ch sylw. Hoffwn amlygu rhai sylwadau ac argymhellion wnaethpwyd gan yr Ombwdsmon.

“Byddwn yn annog Cyngor Gwynedd, ac yn benodol, eich Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i ddefnyddio'r data hwn i ddeall eich perfformiad o ran cwynion yn well ac ystyried pa mor dda y mae dulliau ymdrin â chwynion yn dda wedi'i wreiddio ledled yr Awdurdod.

Ymhellach i'r llythyr hwn, a gaf ofyn i'ch Cyngor gymryd y camau canlynol:

- Cyflwyno fy Llythyr Blynyddol i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod y cyfle nesaf sydd ar gael a rhoi gwybod i mi pryd y cynhelir y cyfarfodydd hyn.
- Ystyried y data yn y llythyr hwn, ynghyd â'ch data eich hunain, i ddeall mwy am eich perfformiad ar gwynion, gan gynnwys unrhyw batrymau neu dueddiadau a chydymffurfiaeth eich sefydliad ag argymhellion a wnaed gan fy swyddfa.
- Rhoi gwybod i mi am ganlyniad ystyriaethau a chamau gweithredu arfaethedig y cyngor yng nghyswllt y materion uchod cyn gynted â phosibl.”

Mi fyddwn yn adrodd yn ôl i'r Ombwdsmon ar pryd bydd y Llythyr wedi cael ei gyflwyno i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Byddwn yn parhau i ymgysylltu gyda'r Ombwdsman a'u gwaith Safonau Cwynion, gweithredu eu polisi enghreifftiol yn llawn ac yn darparu data cwynion yn gywir ac amserol iddynt. Bydd unrhyw hyfforddiant sydd ar gynnig ganddynt yn cael ei gynnig a'i hybu gennym.

Rhestr Atodiadau

Atodiad 1 - Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon am 2023/24

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Gofynnwch am: Cyfathrebu

01656 641150

Caseinfo@ombwdsmon.cymru

Dyddiad: 9 Medi 2024

Cynghorydd Dyfrig L. Siencyn
Cyngor Gwynedd

Trwy ebost yn unig
cynghorydd.dyfrigsiencyn@gwynedd.llyw.cymru
dafyddgibbard@gwynedd.llyw.cymru

Llythyrau Blynyddol 2023/24

Annwyl Cynghorydd Siencyn

Rôl OGCC

Fel y gwyddoch, rôl Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yw ystyried cwynion am wasanaethau cyhoeddus, ymchwilio i achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr, gosod safonau ar gyfer ymdrin â chwynion gan gyrff cyhoeddus a sbarduno gwelliant mewn ymdrin â chwynion a dysgu o gwynion. Rwyf hefyd yn ymgymryd ag ymchwiliadau i wasanaethau cyhoeddus ar fy liwt fy hun.

Diben y llythyr

Bwriad y llythyr hwn yw rhoi diweddariad ar waith fy swyddfa, rhannu materion allweddol ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru a thynnu sylw at unrhyw faterion penodol ar gyfer eich sefydliad, ynghyd â chymau yr hoffwn i'ch sefydliad eu cymryd.

Trosolwg o 2023/24

Mae'r llythyr hwn, fel bob amser, yn cyd-daro â'm Hadroddiad Blynyddol - "Pennod Newydd yn Datblygu" - a daw ar adeg pan fo gwasanaethau cyhoeddus yn parhau i fod o dan y chwyddwydr, ac o dan bwysau sylweddol. Mae fy swyddfa wedi gweld cynnydd arall yn nifer y bobl sy'n gofyn am ein cymorth - cynnydd o 17% mewn cysylltiadau cyffredinol o gymharu â'r flwyddyn flaenorol, gyda bron i 10,000 o ymholiadau a chwynion wedi'u derbyn. Mae ein llwyth achosion wedi cynyddu yn sylweddol - gan 37% - ers 2019.

Tudalen 1 o 12

ombwdsmon.cymru
holwch@ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac
ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
ask@ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond
to correspondence in Welsh.

Tud. 178

Yn 2023/24, gwnaethom ystyried a chau mwy o ymholiadau a chwynion nag yr ydym erioed wedi'u gwneud o'r blaen, a gwnaethom leihau'r gost gyfartalog ar gyfer pob achos ac ymchwiliad. Dechreuom y flwyddyn gyda ffocws ar leihau ein hachosion sy'n heneiddio, sef y rhai dros 12 mis oed, o 50% erbyn diwedd y flwyddyn. Yr achosion hyn yn aml yw'r rhai mwyaf cymhleth a gofidus i'r bobl sy'n cwyno. Mae'n bleser mawr gennyf ddweud ein bod wedi rhagori ar y targed hwn, gan leihau ein hymchwiliadau hŷn o dros 70%. Rydym bellach ar y trywydd cywir i gyflawni ein hamcan i gwblhau ymchwiliadau i gwynion o fewn 12 mis.

Cwynion Gwasanaethau Cyhoeddus a Chydymffurfiaeth ag Argymhellion

Gwnaed cyfanswm o 1,108 o gwynion am awdurdodau lleol i ni'r llynedd - tua'r un nifer â'r flwyddyn flaenorol. Yn ystod y cyfnod hwn, gwnaethom ymyrryd (cadarnhau, setlo neu ddatrys yn gynnar) mewn 14% o gwynion awdurdodau lleol - cyfran debyg i'r blynyddoedd diwethaf.

Cawsom 38 o gwynion am Cyngor Gwynedd yn 2023/24 a gwnaethom gau 39 - cafodd rhai cwynion eu cario drosodd o'r flwyddyn flaenorol. Roedd cyfradd ymyrryd Cyngor Gwynedd yn 6%. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am gwynion am eich sefydliad yn yr atodiadau.

Gwnaethom 12 argymhelliad i'ch cyngor yn ystod y flwyddyn. I sicrhau bod ein hymchwiliadau a'n hadroddiadau yn sbarduno gwelliant, gwnawn waith dilynol ar gydymffurfiaeth â'r argymhellion y cytunwyd arnynt gyda'ch sefydliad. Yn 2023/24, roedd angen cydymffurfio â 19 argymhelliad (gwnaed rhai argymhellion yn y flwyddyn flaenorol) a chydymffurfiwyd â 74% o fewn yr amserlen y cytunwyd arni. Cydymffurfiwyd â'r gweddill, ond y tu allan i'r amserlenni y cytunwyd arnynt neu maent yn parhau i fod heb eu cyflawni yn ystod 9 Ebrill 2024.

Caiff argymhellion ac amserlenni ar gyfer cydymffurfio ag argymhellion bob amser eu cytuno gyda'r corff cyhoeddus dan sylw cyn eu cwblhau, ac felly rydym yn disgwyl sefydliadau i gydymffurfio o fewn yr amserlenni y cytunwyd arnynt.

Ein gwaith Cod Ymddygiad

Fy rôl yw ymchwilio i honiadau bod cynghorwyr wedi torri eu Cod Ymddygiad. Pan fydd ymchwiliad yn canfod tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn ar fater sy'n ddigon difrifol fel bod angen ei gyfeirio er budd y cyhoedd, caiff yr achosion hyn eu cyfeirio naill ai at y Pwyllgor Safonau Lleol neu'r Panel Dyfarnu Cymru i'w hystyried.

Yn 2023/24, cawsom 16% yn fwy o gwynion y Cod Ymddygiad o gymharu â'r flwyddyn flaenorol, yn ymwneud â Phrif Gynghorau a Chynghorau Tref a Chynghorau Cymuned. Gwnaeth fy swyddfa 21 o atgyfeiriadau - at Bwyllgorau Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru, cynnydd o 12 y flwyddyn flaenorol.

Rwy'n ddiolchgar i'ch Swyddog Monitro am eu hymgysylltiad cadarnhaol gyda'm swyddfa dros y flwyddyn ddiwethaf. Eleni byddwn yn parhau i ymgysylltu â nhw ar faterion sy'n ymwneud â'r fframwaith safonau moesegol, gan gynnwys Gweithdrefnau Datrys Lleol.

Adolygiad Annibynnol

Fel y gwyddoch, deuthum yn ymwybodol o sylwadau amhriodol, o natur wleidyddol, a wnaed gan aelod o'm staff ar gyfryngau cymdeithasol. Adroddwyd y sylwadau hyn yn eang yn y cyfryngau. Ataliwyd yr aelod o staff dan sylw o'i gwaith, ac wedi hynny, ymddiswyddodd. Fodd bynnag, ysgogodd y sylwadau gwestiynau am waith fy swyddfa ar achosion Cod Ymddygiad Cynghorwyr.

Oherwydd difrifoldeb y mater, comisiynais Dr Melissa McCullough i gynnal adolygiad annibynnol o'n gwaith Cod Ymddygiad, ac rwyf wedi cyhoeddi'r [Cylch Gorchwyl](#) llawn ar gyfer yr adolygiad hwnnw. Rwyf i a'm staff yn ymgysylltu yn agos â'r Grŵp Swyddogion Monitro a'r Fforwm Cenedlaethol ar gyfer Cadeiryddion Pwyllgorau Safonau mewn perthynas â'r mater hwn. Byddaf yn cyhoeddi adroddiad terfynol Dr McCullough ar ôl iddi gwblhau'r adolygiad a byddwn yn ei rannu â Phwyllgor Cyllid y Senedd yr Hydref hwn.

Cefnogi'r gwaith o wella gwasanaethau cyhoeddus

Gwnaethom barhau â'n gwaith ar gefnogi gwelliannau mewn gwasanaethau cyhoeddus y llynedd a buom yn gweithio ar ein hail ymchwiliad ehangach ar ein liwt ein hunain. Mae'r ymchwiliad yn cynnwys pedwar awdurdod lleol ac yn ystyried asesiadau o anghenion gofalwyr. Rwy'n ddiolchgar i'r awdurdodau yr ymchwiliwyd iddynt am eu cydweithrediad a'u gonestrwydd drwy gydol y flwyddyn, ac edrychwn ymlaen at rannu ein hadroddiad terfynol yr hydref hwn. Bydd hwn yn gwneud argymhellion i'r awdurdodau yr ymchwiliwyd iddynt a bydd yn gofyn i'r holl awdurdodau lleol ledled Cymru i wneud gwelliannau tebyg.

Rydym wedi parhau â'n gwaith ar safonau ymdrin â chwynion ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru ac erbyn hyn mae gennym 56 o gyrff cyhoeddus yn dilyn ein polisi enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion. Mae'r cyrff cyhoeddus hyn yn cyfrif am tua 85% o'r cwynion a gawn. Rydym wedi parhau â'n gwaith i gyhoeddi ystadegau cwynion, a gasglir gan gyrff cyhoeddus, gan gyhoeddi data ddwywaith y flwyddyn.

Gwnaethom barhau â'n gwaith i gyhoeddi ystadegau cwynion am drydedd flwyddyn, gyda data bellach yn cael eu cyhoeddi ddwywaith y flwyddyn. Mae'r data hwn yn ein galluogi i weld gwybodaeth gyda mwy o gyd-destun - er enghraifft, y llynedd, aeth 8% o'r cwynion a wnaed i Cyngor Gwynedd ymlaen i gael eu cyfeirio at OGCC.

Camau yr hoffem i'ch sefydliad eu cymryd

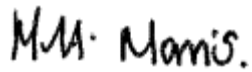
Ymhellach i'r llythyr hwn, a gaf ofyn i'ch Cyngor gymryd y camau canlynol:

- Cyflwyno fy Llythyr Blynyddol i'r Cabinet ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod y cyfle nesaf sydd ar gael a rhoi gwybod i mi pryd y cynhelir y cyfarfodydd hyn.

- Ystyried y data yn y llythyr hwn, ynghyd â'ch data eich hunain, i ddeall mwy am eich perfformiad ar gwynion, gan gynnwys unrhyw batrymau neu dueddiadau a chydymffurfiaeth eich sefydliad ag argymhellion a wnaed gan fy swyddfa.
- Rhoi gwybod i mi am ganlyniad ystyriaethau a chymau gweithredu arfaethedig y cyngor yng nghyswllt y materion uchod erbyn cyn gynted â phosibl.

Hoffwn ddiolch i chi, a'ch swyddogion, am barhau i fod yn agored, ac am ymgysylltu, gyda fy swyddfa. Mae ein gwybodaeth yn dangos bod awdurdodau lleol yn ystyried mwy o gwynion nag erioed o'r blaen ac yn defnyddio gwybodaeth o gwynion i sicrhau canlyniadau gwell i bobl Cymru.

Yn gywir,

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

Cc. Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr, Cyngor Gwynedd

Taflen Ffeithiau

Atodiad A - Cwynion a Gafwyd

Awdurdod Lleol	Cwynion a Gafwyd	Derbyniwyd fesul 1000 o drigolion
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Blaenau Gwent	15	0.22
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	59	0.41
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	56	0.32
Cyngor Caerdydd*	149	0.41
Cyngor Sir Gâr	69	0.37
Cyngor Sir Ceredigion	32	0.45
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	36	0.32
Cyngor Sir Ddinbych**	31	0.33
Cyngor Sir y Fflint	51	0.32
Cyngor Gwynedd	38	0.55
Cyngor Sir Ynys Môn	38	0.20
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	12	0.31
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	29	0.25
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	35	0.33
Cyngor Dinas Casnewydd	52	0.32
Cyngor Sir Penfro	40	0.41
Cyngor Sir Powys	54	0.27
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	64	0.34
Cyngor Abertawe	81	0.34
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	14	0.15
Cyngor Bro Morgannwg	77	0.58
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	76	0.56
Cyfanswm	1108	0.36
* yn cynnwys 2 Rhentu Doeth Cymru		
** yn cynnwys 1 Partneriaeth Prosesu Cosbau Cymru		

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Atodiad B - Cwynion a Gafwyd yn ôl Pwnc

Cyngor Gwynedd	Cwynion a Gafwyd	% rhannu
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion	1	3%
Gweinyddu Budd-daliadau	0	0%
Gwasanaethau Cymdeithasol Plant	3	8%
Cyfleusterau Cymunedol. Adloniant a Hamdden	0	0%
Ymdrin â Chwynion	7	18%
Covid-19	0	0%
Addysg	1	3%
Yr Amgylchedd ac Iechyd yr Amgylchedd	7	18%
Cyllid a Threthiant	8	21%
Tai	5	13%
Trwyddedu	0	0%
Cynllunio a Rheoli Adeiladu	4	11%
Ffyrdd a Thrafnidiaeth	2	5%
Amrywiol Eraill	0	0%
Cyfanswm	38	

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Atodiad C - Canlyniadau Cwynion
(* yn dynodi ymyrraeth)

Cyngor Gwynedd		% rhannu
Tu hwnt i Awdurdodaeth	9	23%
Cynamserol	13	33%
Achosion eraill wedi'u cau ar ôl ystyriaeth gychwynnol	11	28%
Datrys yn Gynnar/ setliad gwirfoddol*	5	13%
Wedi rhoi'r gorau iddi	0	0%
Adroddiadau Eraill - Heb eu Cadarnhau	0	0%
Adroddiadau Eraill Wedi'u Cadarnhau	1	3%
Adroddiadau Diddordeb Cyhoeddus*	0	0%
Adroddiadau Diddordeb Arbennig*	0	0%
Cyfanswm	39	

Atodiad D - Achosion lle ymyrrodd OGCC

	Nifer yr ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	% o ymyriadau
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Blaenau Gwent	1	16	6%
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	8	59	14%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	3	48	6%
Cyngor Caerdydd	28	144	19%
Cyngor Caerdydd - Rhentu Doeth Cymru	0	3	0%
Cyngor Sir Gâr	8	60	13%
Cyngor Sir Ceredigion	7	32	22%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	0	37	0%
Cyngor Sir Ddinbych	2	32	6%
Cyngor Sir Ddinbych - Partneriaeth Prosesu			
Cosbau Cymru	0	1	0%
Cyngor Sir y Fflint	8	57	14%
Cyngor Gwynedd	6	39	15%
Cyngor Sir Ynys Môn	10	41	24%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	3	14	21%
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	3	32	9%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	5	34	15%
Cyngor Dinas Casnewydd	5	51	10%
Cyngor Sir Penfro	7	38	18%
Cyngor Sir Powys	7	53	13%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	11	63	17%
Cyngor Abertawe	12	77	16%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	2	14	14%
Cyngor Bro Morgannwg	15	71	21%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	7	79	9%
Cyfanswm	158	1095	14%

Ombwdsmon Ombudsman

Cymru · Wales

Atodiad E – Cymhariaeth o berfformiad cydymffurfio

Awdurdod Lleol	Nifer yr argymhellion a wnaed yn 2023-24	Nifer yr argymhellion sy'n ddyledus yn 2023-24	% yr argymhellion, y cydymffurfiwyd â nhw ar amser
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Blaenau Gwent	1	1	100%
Cyngor Bwrfeitstref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	18	20	35%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	9	9	11%
Cyngor Caerdydd	74	75	92%
Cyngor Sir Gâr	25	25	52%
Cyngor Sir Ceredigion	23	23	78%
Cyngor Abertawe	29	32	63%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	0	1	0%
Cyngor Sir Ddinbych	5	6	67%
Cyngor Sir y Fflint	17	17	59%
Cyngor Gwynedd	12	19	74%
Cyngor Sir Ynys Môn	26	24	92%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	11	9	56%
Cyngor Bwrdeistref Sir Fynwy	4	4	25%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	14	14	29%
Cyngor Dinas Casnewydd	10	7	43%
Cyngor Sir Penfro	24	23	96%
Cyngor Sir Powys	18	16	31%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	26	26	77%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	3	3	67%
Cyngor Bro Morgannwg	50	48	92%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	16	19	42%

Atodiad E - Cwynion Y Cod Ymddygiad

Cyngor Gwynedd

Ymchwiliadau

Penderfyniad i beidio ag ymchwilio	5
Wedi rhoi'r gorau iddi	0
Dim tystiolaeth o dorri'r cod	0
Dim angen gweithredu	0
Cyfeirio at y Panel Dyfarnu	0
Cyfeirio at y Pwyllgor Safonau	0
Cyfanswm	5

Atodiad F - Cwynion Cod Ymddygiad Cyngorau Tref/Cyngor Cymuned

	Tynnwyd yn ôl	Ymchwiliadau					Cyfanswm
		Wedi rhoi'r gorau iddi	Dim tystiolaeth o dorri'r cod	Dim angen gweithredu	Cyfeiriwyd at y Panel Dyfarnu	Cyfeiriwyd at y Pwyllgor Safonau	
Cyngor Dinas Bangor	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Bethesda	1	0	0	0	0	0	1
Cyngor Caernarfon (Tref Frenhinol)	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Cymuned Corris	1	0	0	0	0	0	1
Cyngor Tref Ffestiniog	0	0	0	2	0	0	2
Cyngor Cymuned Llanbedrog	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Penrhyndeudraeth	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Porthmadog	0	0	0	0	0	0	0
Cyngor Tref Tywyn	3	0	0	0	0	0	3

Taflen Wybodaeth

Mae **Atodiad A** yn dangos nifer y cwynion a gafodd OGCC ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2023/24. Caiff y cwynion hyn eu rhoi mewn cyd-destun gan boblogaeth pob awdurdod.

Mae **Atodiad B** yn dangos categori pob cwyn a gafwyd, a pha gyfran o'r cwynion a gafwyd sy'n cynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad C** yn dangos canlyniadau'r cwynion a gaeodd OGCC mewn cysylltiad â'r Awdurdod Lleol yn 2023/24. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad D** yn dangos Cyfraddau Ymyrru ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn 2023/24. Mae ymyrraeth yn cael ei gategoreiddio naill ai gan gŵyn a gadarnhawyd (naill ai cadarnhawyd er budd y cyhoedd neu cadarnhawyd nid er budd y cyhoedd), penderfyniad cynnar, neu setliad gwirfoddol.

Mae **Atodiad E** yn dangos perfformiad o ran cydymffurfriad ar gyfer pob Awdurdod Lleol

Mae **Atodiad F** yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas ag Awdurdod Lleol yn 2023/24. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran, y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer yr Awdurdod Lleol.

Mae **Atodiad G** yn dangos canlyniadau cwynion y Cod Ymddygiad a gaewyd gan OGCC mewn perthynas â Chynghorau Tref a Chynghorau Cymuned yn ardal yr Awdurdod Lleol yn 2023/24. Mae'r tabl hwn yn dangos y niferoedd, a'r gyfran y mae pob canlyniad yn ei chynrychioli ar gyfer Cynghorau Tref a Chynghorau Cymuned.

Eitem 14

Pwyllgor :	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
Dyddiad:	28 Tachwedd 2024
Teitl:	Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio
Pwrpas	Cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad i'w cyflwyno i'r Cyngor Llawn
Awdur:	Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau
Aelod Cabinet	Cynghorydd Menna Trenholme, Cefnogaeth Gorfforaethol

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1 Cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad o ddosbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Dwyfor Meirionnydd a Bangor Aberconwy (i'r graddau y maent o fewn Gwynedd) o fewn Gwynedd, yn dilyn cyfnod ymgynghori, er mwyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn am benderfyniad.

2. Y RHESWM PAM Y CEISIR PENDERFYNIAD

2.1 Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol rannu'u hardal i ddosbarthiadau pleidleisio ar gyfer etholiadau seneddol y DU, ac i ddynodi manau pleidleisio ar gyfer y dosbarthiadau pleidleisio hyn. O dan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Rheoliadau Arolwg Dosbarthiadau Pleidleisio a Mannau Pleidleisio (Etholiadau Seneddol) 2006 mae'n ofynnol hefyd i'r Cyngor adolygu pob dosbarth pleidleisio a'r manau pleidleisio bob pum mlynedd.

3. Cefndir

3.1 Dosbarth Pleidleisio yw'r ardal oddi fewn i'r etholaeth, ward neu ranbarth lle y gellir pennu man pleidleisio sy'n gyfleus i etholwyr. Man pleidleisio yw'r adeilad neu'r ardal lle bydd gorsafoedd pleidleisio yn cael eu dewis gan y Swyddog Canlyniadau (Gweithredol).

3.2 Cyn belled ag y bo hynny'n rhesymol ac yn ymarferol, mae'n rhaid i'r awdurdod ddynodi manau sy'n hawdd i etholwyr sydd ag anableddau eu cyrraedd. Fodd bynnag, rhaid i'r awdurdod ystyried anghenion yr holl etholwyr, ac ni ddylai ddynodi man sydd mor bell i ffwrdd oddi wrth y rhan fwyaf o'r etholwyr yn y dosbarth pleidleisio, nes bod yn anghyfleus iddynt gyrraedd yno.

3.3 Mae adolygu manau pleidleisio yn broses barhaus ac nid oes dim i rwystro gwneud newidiadau ar unrhyw adeg cyn yr adolygiad statudol nesaf. Bydd y sefyllfa felly yn parhau i gael ei monitro, a gwneir unrhyw newid mewn ymgynghoriad â'r aelod lleol.

4. YR ADOLYGIAD

4.1 Cynhaliwyd yr adolygiad statudol rhwng 23 Medi 2024 a 1 Tachwedd 2024. Fel rhan o'r adolygiad, cyhoeddwyd rhybudd cyhoeddus o'r adolygiad ynghyd â manylion am y dosbarthiadau a gorsafoedd pleidleisio presennol. Anfonwyd copiâu i bartïon allai fod â diddordeb, megis aelodau Cyngor Gwynedd, cynghorau tref a chymuned y sir a'r pleidiau gwleidyddol. Gofynnwyd hefyd am sylwadau gan aelodau'r Grŵp Craidd Cydraddoldeb fel personau sydd ag arbenigedd penodol mewn perthynas â mynediad i adeiladau neu gyfleusterau i bobl â gwahanol fathau o anabledd. Wrth gysylltu, eglurwyd y byddai o fudd cael awgrymiadau am leoliad arall, pe mynegid pryderon ynghylch â gorsaf bleidleisio benodol

4.2 Rhoddodd y ddau etholiad a gynhaliwyd eleni wybodaeth gyfredol i ni am gyflwr ac addasrwydd gorsafoedd. Anfonwyd holiadur at bwynt cyswllt pob gorsaf bleidleisio yn gofyn cyfres o gwestiynau am gyflwr yr orsaf ymlaen llaw. Yn ogystal â hyn rhoddwyd rhestr wirio fanwl i'n harolygwyr gorsafoedd i'w lenwi wrth iddynt ymweld â'u gorsafoedd ar y diwrnod pleidleisio ym mis Mai. Rydym hefyd ym mhob etholiad yn gofyn am adborth gan ein swyddogion llywyddu ac arolygwr ar ôl yr etholiad. Mae unrhyw wybodaeth berthnasol a gasglwyd drwy'r prosesau hyn wedi eu hystyried fel rhan o'r adolygiad.

4.3 Mae'n ofynnol fel rhan o'r broses i'r Swyddog Canlyniadau Gweithredol wneud sylwadau ar y gorsafoedd. Yn sgil y newidiadau i'r ffiniau etholaethau seneddol roedd hyn golygu bod rhaid gwahodd sylwadau gan Swyddog Canlyniadau (Gweithredol) etholaeth Bangor Aberconwy mewn perthynas â'r rhai hynny yn yr etholaeth newydd sydd o fewn Gwynedd. Roedd y sylwadau hyn wedi eu cynnwys yn y wybodaeth a gyhoeddwyd ac i'w gweld yn yr **Atodiad**.

5. YMATEB I'R YMGYNGHORI

5.1 Mae'r ymatebion a dderbyniwyd wedi eu crynhoi yn yr atodiad ynghyd ag unrhyw sylwadau pellach gennym i'r ymatebion hynny.

6. ARGYMHELLIAD

6.1 Bod y Pwyllgor yn ystyried cynnwys yr adroddiad a nodi os yw'n barod i dderbyn canlyniadau'r adolygiad, fel y nodir yn yr Atodiad, a hefyd os dymunir cyflwyno unrhyw sylwadau ar ei gynnwys i'w rhoi gerbron y Cyngor.

Rhif Gorsaf Station Number	Enw Gorsaf/ Station Name	Cyfeiriad/ Address	Gofrestr/ Ardal Pleidleisio Register/ Polling District	Sylwadau Swyddog Canlyniadau / Returning Officers Comments	Ymatebion	Ymateb i'r Sywladau
1	TY ELIDIR, STRYD FAWR	DEINIOLEN LL55 3HR	A1A	Dim newid / No change		
			A1B			
			A1C			
			D0A			
2	CABAN BRYNREFAIL	BRYNREFAIL LL55 3NR	A1D	Dim newid / No change		
3	NEUADD GOFFA BETHEL	BETHEL LL55 1YE	A1E	Dim newid / No change		
4	YSGOL GYMUNED PENISARWAEN	PENISARWAEN LL55 3BW	A1F	Dim newid / No change		
5	NEUADD Y PENTREF RHIWLAS VILLAGE HALL	RHIWLAS LL57 4EP	A1G	Dim newid / No change		
6	Y GANOLFAN LLANBERIS	LLANBERIS LL55 4TY	B1A	Dim newid / No change		
			B1B	Dim newid / No change		
7	Y SEFYDLIAD COFFA LLANRUG MEMORIAL INSTITUTE	LLANRUG LL55 4BW	C1A	Dim newid / No change		
			C6D	Dim newid / No change		
8	YSGOL GYNRADD CWM Y GLO	CWM Y GLO LL55 4DE	C6B	Dim newid / No change		
9	NEUADD GOFFA Y FELINHELI	Y FELINHELI LL56 4JA	D1A	Dim newid / No change		
10	YSGOL GYNRADD Y FELINHELI	Y FELINHELI LL56 4TZ	D2A	Dim newid / No change		
11	YSGOL SANTES HELEN/ST. HELENS SCHOOL CAERNARFON	CAERNARFON LL55 1PF	E1A	Dim newid / No change		
12	LLYFRGELL CAERNARFON LIBRARY, ALLT PAFILIWN	CAERNARFON LL55 1AS	E1BA	Dim newid / No change	Cyngor Tref yn cynnig Adeilad yr Institiwt ar Allt y Pafiliwn Town Council suggests using the Institute Building on Pavillion Hill	Trefnu ymweliad ac asesiad o'r lleoliad amgen arfaethedig Visit and assessment of proposed alternative location to be carried out
			E1BB			

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

13	YSGOLDY CAPEL Y MAES CAERNARFON	CAERNARFON LL55 2NB	E1C	Adeilad mewn cyflwr gwael. Awgrymu symud y gofrestr i Llyfrgell Gaernarfon Building in poor condition, suggest moving the register to Caernarfon Library.		I'w ystyried ar y cyd gyda 12 uchod To be considered together with 12 above
14	YSGOL YR HENDRE, CAERNARFON	CAERNARFON LL55 2LY	E1DA	Gorsaf tu allan i'r Ardal Pleidleisio/ Station outside of Polling District	Aelod Lleol yn cynnig Clwb Rygbi Caernarfon fel man pleidleisio amgen Local Member suggests using Caernarfon Rugby Club as alternative polling place	Trefnu ymweliad ac asesiad o'r lleoliad amgen arfaethedig Visit and assessment of proposed alternative location to be carried out
			E1DB			
15	PENCADLYS Y SGOWTIAID/SCOUTS H.Q., MAES CADNANT, CAERNARFON	CAERNARFON LL55 1BS	E1EA	Angen adnabod gorsaf newydd ar gyfer ardal Cadnant. Adeilad wedi disgyn i gyflwr gwael / Need to find new polling station venue for Cadnant area. Building has fallen into disrepair		
			E1EB			
			E1EC			
			E1ED			
16	CANOLFAN NODDFA, CIL PEBLIG	CAERNARFON LL55 2RS	E1E	Dim newid / No change		
17	CANOLFAN WAUNFAWR	WAUNFAWR LL55 4YY	F6A	Dim newid / No change		
18	CANOLFAN Y CAPEL CAEATHRO	CAEATHRO LL55 2SS	F6B	Dim newid / No change		
19	CANOLFAN BONTNEWYDD	BONTNEWYDD LL55 2UF	G6A	Dim newid / No change	Cyngor Cymuned yn ein hysbysu nad yw'r Ganolfan ar gael oherwydd adeiladu ysgol newydd. Community Council inform us that the building in longer available due to building of new school	Edrych am leoliad amgen addas Look for alternative suitable location
			G6B	Dim newid / No change		
20	PARC CARAFAN BRYN GLOCH	BETWS GARMON LL54 7YY	H6A	Dim newid / No change		
			H6B			
21	CLWB MOUNTAIN RANGERS	RHOSGADFAN LL54 7EY	I6A	Dim newid / No change		
22	CAPEL HOREB	RHOSTRYFAN CAERNARFON GWYNEDD LL57 7LT	I6B	Dim newid / No change		
23	CANOLFAN BRO LLANWNTA	LLANWNTA CAERNARFON LL54 5UG	I6D	Dim newid / No change		

24	FESTRI CAPEL BALADEULYN CHAPEL VESTRY NANTLLE	NANTLLE LL54 6BL	J7A	Dim newid / No change		
25	CANOLFAN Y FRON	Y FRON LL54 7BB	J6B	Dim newid / No change		
26	NEUADD Y PENTREF CARMEL	CARMEL LL54 7AA	J6C	Dim newid / No change		
27	NEUADD Y PENTREF GROESLON VILLAGE HALL	GROESLON LL54 7DG	J6D	Dim newid / No change		
28	BRAF DINAS DINLLE - Gorsaf Newydd/ New Station	BRAF DINAS DINLLE CAERNARFON GWYNEDD LL54 5TW	J6E	Dychwelwyd i Tŷ'n Llan, Llandwrog unwaith bydd gwaith adnewyddu wedi ei gwblhau/ Return to Tŷ'n Llan, Llandwrog once renovation work is completed.		
29	CANOLFAN GYMDEITHASOL TALYSARN	TALYSARN LL54 6AB	K1A	Dim newid / No change		
30	NEUADD GOFFA PENYGROES	PENYGROES LL54 6NG	K1B	Dim newid / No change		
31	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANLLYFNI	LLANLLYFNI LL54 6SL	K1C	Dim newid / No change		
32	YSGOL GYNRADD NEBO	NEBO LL54 6EE	K1E	Dim newid / No change		
33	CAFFI HENFELIN	ABERGWYNGREGYN LLANFAIRFECHAN LL33 0LP	P1A	Dim newid / No change		
34	FESTRI CAPEL BETHLEHEM CHAPEL VESTRY TALYBONT	TAL Y BONT LL57 3YU	Q1A	Dim newid / No change	Cyngor Cymuned, yn datgan bod lleoliad y Capel yn dda ond bod mynediad i'r adeilad yn anaddas i bleidleiswyr anabl. Community Council inform us that the location is good but that entry to the building is not suitable for disabled voters.	Cynnal archwiliad ac asesu pa gamau sydd eu hangen i sicrhau bod yr osaf yn hygyrch Inspection to ascertain what steps are required to make station accessible
			Q1B	Dim newid / No change		
35	CANOLFAN CEFNFAES	RHES MOSTYN BETHESDA LL57 3AB	R1AA	Dim newid / No change		
			R1AB			
			R1AC			
36	FESTRI CAPEL CARMEL	RACHUB LL57 3EL	R1B	Dim newid / No change		
37	Y CABAN CYSGU, GERLAN	BETHESDA LL57 3TG	R1C	Dim newid / No change		

38	NEUADD TALGAI LLANDYGAI	LLANDYGAI LL57 4HU	S1A	Dim newid / No change		
39	CANOLFAN TREGARTH	TREGARTH LL57 4AL	S1B	Dim newid / No change		
40	NEUADD GOFFA MYNYDD LLANDYGAI	MYNYDD LLANDYGAI LL57 4LQ	S1C	Dim newid / No change		
41	Y GANOLFAN RHEOLAETH/ THE MANAGEMENT CENTRE	STRYD Y COLEG/ COLLEGE ROAD BANGOR LL57 2DG	T1A	Dim newid / No change		
42	CANOLFAN GYMUNEDOL Y GARTH COMMUNITY CENTRE, ALLT GARTH HILL	BANGOR LL57 2SY	T1B	Dim newid / No change		
43	NEUADD Y PENRHYN HALL	CITY COUNCIL OFFICES FFORDD GWYNEDD BANGOR LL57 1DT	T1CA	Dim newid / No change		
			T1CB			
44	CLWB PENSIYNWYR GLANADDA PENSIONERS CLUB, FFORDD AINON ROAD	BANGOR LL57 2UJ	T1D	Dim newid / No change		
45	EGLWYS Y GROES	MAESGEIRCHEN, BANGOR LL57 1UB	T1E	Dim newid / No change		
46	CLWB HIRRAEL	THE MOSTYN ARMS AMBROSE STREET BANGOR LL57 1BH	T1F	Dim newid / No change		
47	CANOLFAN GYMDEITHASOL COED MAWR COMMUNITY CENTRE	BANGOR LL57 4TB	T1G	Dim newid / No change		
48	CAPEL BERA NEWYDD CHAPEL	LLWYBR DEWI SANT/ST DAVIDS PATH FFORDD PENRHOS ROAD BANGOR LL57 2AX	T1H	Dim newid / No change		
49	CANOLFAN PENRHOSGARNEDD	BANGOR LL57 2NN	U1A	Dim newid / No change		
50	CANOLFAN GLASINFRYN	GLASINFRYN LL57 4UW	U1B	Dim newid / No change		
			U1C	Dim newid / No change		
51	FESTRI CAPEL BRYNAERAU PONTLLYFNI	PONTLLYFNI LL54 5EP	AA6	Dim newid / No change		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

52	NEUADD BENTREF CLYNNOG FAWR	CLYNNOG FAWR LL54 5PB	AB6	Dim newid / No change		
53	FESTRI CAPEL M.C. PANTGLAS	PANTGLAS LL51 9DJ	AC6	Adeilad ddim yn addas oherwydd diffyg toiledau. Dim dewis arall yn yr ardal, awgrymu symud y gofrestr i Clynnog Fawr. Building not suitable because of lack of toilets. No alternative in the area, suggest moving the register to Clynnog Fawr.		Ymweliad i asesu'r safle ymhellach ac ystyried lleoliadau amgen ymhellach Inspection to assess the building further and consider further any alternative locations
54	NEUADD GYMUNED BEDDGELERT	BEDDGELERT LL55 4UY	BA6	Dim newid / No change		
55	NEUADD GARNDOLBENMAEN	GARN DOLBENMAEN LL51 9SQ	CA6	Dim newid / No change		
			CB6	Dim newid / No change		
56	CANOLFAN GYMDEITHASOL GOLAN	GOLAN LL51 9YY	CC6	Dim newid / No change		
57	CANOLFAN PRENTEG	PRENTEG LL49 9SP	CD6	Awgrymu symud y gofrestr i Tremadog oherwydd nifer isel o etholwyr/ Suggest moving the register to Tremadog because of the low number of electors.	Y Cyngor Cymuned a'r Aelod Lleol yn datgan yn gryf bod angen cadw'r orsaf b leidleisio ym Mhrenteg Community Council and Local Member both firmly of the view that the polling station at Prenteg should be retained.	Cadw gorsaf bleidleisio Prenteg Retain Prenteg polling station
58	NEUADD GOFFA PENMORFA	PENMORFA LL49 9RT	CE6	Dim newid / No change		
59	Y GANOLFAN PENTREFELIN	PENTREFELIN LL52 0PU	CF6	Dim newid / No change		
60	NEUADD EGLWYS SANT CYNGAR CHURCH	CHURCH STREET BORTH Y GEST LL49 9TU	DA6	Dim newid / No change		
61	Y GANOLFAN MORFA BYCHAN	MORFA BYCHAN LL49 9YD	DC6	Dim newid / No change		
62						
63	FESTRI CAPEL Y PORTH VESTRY PORTHMADOG	HEOL FADOG / MADOC STREET PORTHMADOG LL49 9DB	DB1	Dim newid / No change		
			DD6			
64	CANOLFAN HAMDDEN GLASLYN PORTHMADOG	PORTHMADOG LL49 9HX	DF6	Dim newid / No change		
65	YR INSTITIWT/THE INSTITUTE TREMADOG	TREMADOG LL49 9RB	DE6	Dim newid / No change		
66	NEUADD GOFFA CRICCIETH	CRICCIETH LL52 0HB	EA1	Dim newid / No change		
67	NEUADD BENTREF LLANYSTUMDWY	LLANYSTUMDWY LL52 0SH	FA6	Dim newid / No change		

			FB6			
68	NEUADD GOFFA CHWILOG	CHWILOG LL53 6SH	FC6	Dim newid / No change		
69	FESTRI CAPEL PENCAENEWYDD	PENCAENEWYDD LL53 6RB	FD6	Dim newid / No change		
70	CANOLFAN GYMDEITHASOL TREFOR	TREFOR LL54 5LB	GA6	Dim newid / No change		
71	CANOLFAN Y BABELL LLANAELHAEARN	LLANAELHAEARN LL54 5AW	GB6	Dim newid / No change		
72	TAFARN Y FIC	LLITHFAEN LL53 6NW	HA6	Dim newid / No change		
			HB6			
			HC6			
73	CANOLFAN GYMDEITHASOL YSGOL BRO PLENYDD Y FFOR	Y FFOR LL53 6UP	IA6	Dim newid / No change		
74	CLWB CHWARAEON PWLLHELI SPORTS CLUB	PARC BODEGROES EFAILNEWYDD NODER: GORSAF NEWYDD NOTE: NEW POLLING STATION LL53 5TH	IB6	Dim newid / No change		
75	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLANNOR	LLANNOR LL53 8LJ	IC6	Dim newid / No change		
76	NEUADD ABERERCH	ABERERCH LL53 6AZ	ID6	Dim newid / No change		
77	FESTRI BACH CAPEL Y DRINDOD	PENMOUNT PWLLHELI LL53 5HU	JA1	Dim newid / No change		
78	NEUADD EGLWYS GATHOLIG/CATHOLIC CHURCH HALL	FFORDD MELA PWLLHELI LL53 5AP	JB1	Dim newid / No change		
79	NEUADD LLANBEDROG	LLANBEDROG LL53 7NY	KA6	Dim newid / No change		
80	TU HWNT I'R AFON INN	RHYDYCLAFDY LL53 7YL	LA6	Adeilad ddim ar gael a dim lleoliad arall. Awgrymu symud y gofrestr i Efailnewydd. Y gofrestr wedi ei symud i Efailnewydd ar gyfer etholiad Seneddol y DU heb unrhyw broblemau yn codi. Building no longer available and no alternative. Suggest moving the register to Efailnewydd. The register was moved to Efailnewydd for the UK Parliamentary election without any issues.		
81	CWR Y COED	BODUAN LL53 6DT	LB6	Adeilad ddim yn addas, angen adnabod lleoliad newydd.		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

			LC6	Building not suitable, need to identify new location.		
82	Y GANOLFAN NEFYN	NEFYN LL53 6EA	MA6	Dim newid / No change		
83	Y GANOLFAN MORFA NEFYN	MORFA NEFYN LL53 6BW	MB6	Dim newid / No change		
84	CANOLFAN EDERN	EDERN LL53 8YU	MC6	Dim newid / No change		
85	CANOLFAN GYMDEITHASOL TUDWEILIOG	TUDWEILIOG LL53 8NB	NA6	Adeilad ddim mewn cyflwr da, angen adnabod lleoliad newydd. Building not in good condition, need to identify new location.		
86	CANOLFAN LLANIESTYN	LLANIESTYN LL53 8SG	NB6	Dim newid / No change		
87	FESTRI CAPEL RHYDBACH BOTWNNOG	BOTWNNOG LL53 8RF	OA6	Dim newid / No change		
88	FESTRI CAPEL HEBRON LLANGWNNADL	LLANGWNNADL LL53 8NR	NC6	Dim newid / No change		
			OB6			
89	CANOLFAN BRYNCROES	BRYNCROES LL53 8EB	OC6	Dim newid / No change		
90	NEUADD GOFFA SARN	SARN LL53 8DU	OD6	Dim newid / No change		
91	CANOLFAN DEUNANT ABERDARON	ABERDARON LL53 8BP	PA6	Dim newid / No change		
92	NEUADD BENTREF RHOSIRWAUN	LL53 8LA	PC6	Dim newid / No change		
93	NEUADD Y PENTREF RHIW	RHIW LL53 8AE	PD6	Dim newid / No change		
94	CANOLFAN LLANENGAN	LLANENGAN LL53 7LL	QB6	Dim newid / No change		
95	NEUADD MYNYTHO	MYNYTHO LL53 7RF	QC6	Dim newid / No change		
96	NEUADD ABERSOCH	ABERSOCH LL53 7EA	RA1	Dim newid / No change		
97	YR INSTITIWT CORRIS INSTITUTE	CORRIS SY20 9SH	A2	Dim newid / No change		
98	YR INSTITIWT ABERDYFI INSTITUTE	ABERDYFI LL35 0LN	B1	Dim newid / No change		
			B2			
99	Y GANOLFAN ABERGYNOLWYN	ABERGYNOLWYN LL36 9YP	A1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change

			AP2			
			C1			
100	CANOLFAN BRO TEGID	30-32 STRYD FAWR BALA LL23 7AG	D1	Dim newid / No change		
101	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA	HEOL TEGID LL23 7EL	D2	Dim newid / No change		
			D3			
			D4			
			D5			
102	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE	JUBILEE ROAD ABERMAW/BARMOUTH LL42 1EF	AG2	Dim newid / No change		
			E1			
			E3			
			E4			
103	EGLWYS HOLL SAINT CYMRU	HEOL MANOD BLAENAU FFESTINIOG LL41 4AF	F1A	Adeilad ddim yn addas oherwydd diffyg toiledau merched. Angen adnabod lleoliad newydd.		
			F1B	Building not suitable because of a lack of female toilets, need to identify new location.		
104	Y NEUADD, DINAS MAWDDWY	DINAS MAWDDWY SY20 9JA	AS1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change
			H1			
			H2			
105	LLYFRGELL RYDD/FREE LIBRARY	WTRA'R FELIN/MILL STREET DOLGELLAU LL40 1EY	I3A	Dim newid / No change		
			I3B			
			I4			
106	NEUADD DYFFRYN ARDUDWY HALL	DYFFRYN ARDUDWY LL44 2BE	E5	Dim newid / No change		
			J1			

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

			J2			
107	NEUADD/HALL FFESTINIOG	FFESTINIOG LL41 4PB	K1	Dim newid / No change		
108	LLYFRGELL BLAENAU FFESTINIOG	BLAENAU FFESTINIOG LL41 3DN	L1	Dim newid / No change		
109	CANOLFAN GYMDEITHASOL BRO FFESTINIOG	FFORDD WYNNE BLAENAU FFESTINIOG LL41 3UF	M1	Dim newid / No change		
110	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL HARLECH	HARLECH LL46 2UA	N1	Dim newid / No change		
111	NEUADD BRO DDERFEL	LLANDDERFEL LL23 7HR	AK1	Dim newid / No change		
			AN1			
			O1			
112	NEUADD/HALL LLANEGRYN	LLANEGRYN LL36 9TY	Q1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change
113	NEUADD/HALL LLANFACHRETH	LLANFACHRETH LL40 2DY	R1	Dim newid / No change		
114	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLANFROTHERN	LLANFROTHERN LL48 6LJ	S1	Mynediad i'r Orsaf Bleidleisio ddim yn addas/ Access to the Polling Station is not suitable	Aelod Lleol yn cadarnhau bod y Cyngor Cymuned am edrych ar y sefyllfa a hefyd yn awgrymu y gellid defnyddio ystafell arall. Cynnig cyfarfod safle. Local Member confirms that Community Council will look at the situation also suggested using another room. Site meeting suggested.	Ymweld â'r safle i asesu opsiynau Visit site to assess options
115	NEUADD BENTREF LLANUWCHLLYN	LLANUWCHLLYN LL23 7TY	U1	Dim newid / No change		
			U2			
116	Y GANOLFAN LLWYNGWRIL	LLWYNGWRIL LL37 2JA	AV1	Dim newid / No change		
			V1			
117	CANOLFAN PENNAL	PENNAL SY20 9DJ	W1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change

118	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL PENRHYNDEUDRAETH	PENRHYNDEUDRAETH LL48 6LS	X1	Dim newid / No change		
119	YSGOL GYNRADD/PRIMARY SCHOOL TANYGRISIAU	TANYGRISIAU LL41 3SU	Y1	Dim newid / No change		
120	TYWYN BAPTIST CHURCH	STRYD FAWR/HIGH STREET TYWYN LL36 9AF	Z1	Dim newid / No change		
			Z3			
121	TYWYN BAPTIST CHURCH	STRYD FAWR/HIGH STREET TYWYN LL36 9AF	Z2	Dim newid / No change		
122	NEUADD GYHOEDDUS TRAWSFYNYDD PUBLIC HALL	TRAWSFYNYDD LL41 4RW	AA1	Dim newid / No change		
123	NEUADD Y PENTREF/VILLAGE HALL ARTHOG	ARTHOG LL39 1AX	AB1	Dim newid / No change		
			AB2			
			I5			
124	OAKELEY ARMS HOTEL	TAN Y BWLCH MAENTWROG BLAENAU FFESTINIOG LL41 3YU	AD1	Dim newid / No change		
			Y2			
125	NEUADD LLANBEDR	LLANBEDR LL45 2NW	AE1	Dim newid / No change		
126	NEUADD TALSARNAU	TALSARNAU LL47 6TA	AF1	Dim newid / No change		
127	NEUADD Y PENTREF LLANELLYD	LLANELLYD LL40 2TA	AG1	Dim newid / No change		
			AJ2			
128	CAFFI GLANRAFON CAFE	Glan-yr-afon Gwynedd LL21 0HA	AK1	Adeilad ddim ar gael, awgrymu symud y gofrestr i Llanelltyd. Y gofrestr wedi ei symud i Llanelltyd ar gyfer etholiad Seneddol y DU heb unrhyw broblemau'n codi. Building not available, suggest moving the register to Llanelltyd The register was moved to Llanelltyd for the UK		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

				Parliamentary election without any issues.		
129	NEUADD RHYDYMAIN	RHYDYMAIN LL40 2AU	AM1	Dim newid / No change		
			AM2			
130	NEUADD/HALL GELLILYDAN	GELLILYDAN LL41 4EG	AO1	Dim newid / No change		
131	Y GANOLFAN BRYNCRUG	BRYNCRUG LL36 9PR	AP1	Dim newid / No change		
132	NEUADD/HALL BRITHDIR	BRITHDIR LL40 2RT	AQ1	Dim newid / No change		
133	NEUADD/HALL FAIRBOURNE	FAIRBOURNE LL38 2EQ	AR1	Dim newid / No change		
134	NEUADD BENTREF ABERANGELL	ABERANGELL SY20 9QG	AT1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau dim bwriad i newid Confirm that there is no intention to change
135	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANFAIR	LLANFAIR LL46 2SA	AU1	Dim newid / No change		
			N2			
136	NEUADD GANLLWYD	GANLLWYD LL40 2TG	AA2	Dim newid / No change		
			AJ1			
			R2			

Blaenraglen y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hyd Tachwedd 2025

16 Ionawr 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Adolygu Rhaglen Waith Hunanasesiad y Pwyllgor
Cyllideb Refeniw 2024/25 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2024
Rhaglen Gyfalaf 2024/25 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2024
Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Adroddiadau Archwilio Cymru
Blaenraglen y Pwyllgor

6 Chwefror 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Arbedion 2025/26
Strategaeth Gyfalaf 2025/26 (yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthg)
Cyllideb 2025/26
Diweddariad Canol Blwyddyn ar Risgiau Llywodraethu Cyngor Gwynedd
Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol
Adroddiadau Archwilio Cymru Diweddariad Rhaglen Waith ac Amserlen Ch3
Blaenraglen y Pwyllgor

22 Mai 2025

Ethol Cadeirydd
Ethol Is-Gadeirydd
Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor
Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2024-25
Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd am y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025
Cyfrifon Terfynol 2024/25 – Alldro Refeniw
Rhaglen Gyfalaf 2024-25 – Adolygiad Diwedd Blwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2025)
Cynnyrch Archwilio Mewnol
Adroddiad Blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol 2024/25
Cynllun Ariannol Tymor Canolig
Siarter Archwilio Mewnol
Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Archwilio Blynyddol 2025/26
Archwilio Cymru - Diweddariad Chwarter 4
Archwilio Cymru - Crynodeb Archwilio Blynyddol Cyngor Gwynedd 2024
Adroddiadau Archwilio Cymru a'r Ymateb Sefydliadol
Adroddiad Chwarterol Rheolaeth Trysorlys
Blaenraglen y Pwyllgor

Medi 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Datganiad o Gyfrifon 2024/25 (Amodol ar Archwiliad)

Datganiad Llywodraethu Blynyddol Cyngor Gwynedd ar Gyfer 2024/25

Rheolaeth Trysorlys 2024/25

Archwilio Cymru - Crynodeb Archwilio Blynyddol Cyngor Gwynedd 2024

Adroddiadau Archwilio Cymru - Diweddariad Ch1

Adroddiad Archwilio Cymru - Cynllun Archwilio Manwl 2025

Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25

Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol

Trefniadau'r Cyngor i Ymdrin â Chwynion

Blaenraglen y Pwyllgor

Hydref 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Cyfrifon Terfynol am y Flwyddyn a Ddaeth i Ben 31 Mawrth 2025 a'r Archwiliad Perthnasol

Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025

Rhaglen Gyfalaf 2025/26 – Adolygiad Diwedd Awst 2025

Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion

Diweddariad Chwarterol Rheolaeth Trysorlys

Adroddiadau Archwilio Cymru

Blaenraglen y Pwyllgor

Tachwedd 2025

Gweithredu Penderfyniadau'r Pwyllgor

Rheolaeth Trysorlys 2025-26 Adolygiad Canol Blwyddyn

Cynnyrch Archwilio Mewnol

Cynllun Archwilio Mewnol 2025/26

Adroddiadau Archwilio Cymru Diweddariad Rhaglen Waith ac Amserlen Ch2

Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol

Blaenraglen y Pwyllgor